

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM-
ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

Songül MOLLAZADE

ŞANLIURFA - 2019

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM-
ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

Songül MOLLAZADE

**Danışman
Prof. Dr. M. Sait ŞAHİNALP**

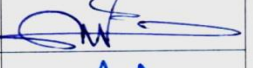

ŞANLIURFA – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

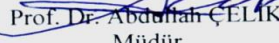
Enstitünüz **COĞRAFYA** Ana Bilim Dalı **115225008** numaralı **Songül MOLLAZADE**'nin hazırladığı **“Doğal Ortamın Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği”** konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 13/06/2019 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABUL** (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

13/06/2019

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Prof. Dr. M. Sait ŞAHİNALP	Kabul	
Üye	Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ	Kabul	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Adnan ALKAN	Kabul	

Bu tezin Coğrafya..... Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

01.07.2019

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

- b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

Orjinallik Raporu Ve Beyan Belgesi

HARRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı: Songül MOLLAZADE

Öğrenci Numarası: 115225008

Enstitü Anabilim Dalı: Coğrafya Ana Bilim Dalı

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Başlık (Türkçe): **Doğal Ortamın Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine**

Etkisi: **Şanlıurfa Örneği**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Tezli Yüksek Lisans çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin, 15/05/2019 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 15'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orjinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığımı ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntılarım bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığımı, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

15/05/2019

Songül MOLLAZADE
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım 15/05/2019

Prof. Dr. M. Sait ŞAHİNALP
(İmzası)

ÖZET

DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM- ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

MOLLAZADE, Songül

Yüksek Lisans Tezi

Coğrafya Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Sait ŞAHİNALP

Mayıs, 2019, Sayfa: 144

Şanlıurfa ili sınırları içerisinde doğal ortamın ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisinin ele alındığı bu araştırmanın amacı Şanlıurfa ilindeki doğal ortam unsurlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkilerini ortaya koymaktır. Örneklem yoluyla belirlenen 228 öğrenci ve 101 öğretmene jeoloji, jeomorfoloji, klimatoloji ile hidrografyanın eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisinin olup olmadığıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin % 99.1'i, öğrencilerin ise % 85.96'sı söz konusu unsurların etkili olduğunu ifade etmiştir. Jeolojik niteliklerin, ova, plato ve dağlık alanların yanı sıra iklim özellikleriyle hidrografyanın da eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile eğitim altyapısı bakımından önemli olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre eğitim-öğretim faaliyetleri için en uygun saha ovalık alanlardır. Benzer şekilde mevsimsel farklılıkların da öğrenme ve öğretme performansı bakımından farklı etkileri olduğu vurgulanmalıdır. Öğrencilerin % 56.15'i bulunduğu sahadaki iklim özelliklerinin öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, öğretmenlerin ise % 66,34'ü aynı özelliklerin öğretme performanslarını olumsuz etkilediği yönünde kanaat belirttikleri görülmüştür. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlama ve uygulama sürecinde doğal ortam unsurlarının etkisi azımsanmayacak niteliktedir. Dolayısıyla bu unsurların esas alınması söz konusu faaliyetlerin verimlilik düzeyini arttırmak bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Şanlıurfa, Doğal Ortam, Eğitim-Öğretim, Öğrenme-Öğretme, Coğrafya,

ABSTRACT

THE AFFECTS OF NATURAL ENVIRONMENT ON EDUCATION ACTIVITIES IN SECONDARY EDUCATION LEVEL: SAMPLE OF SANLIURFA

MOLLAZADE, Songül

Master's Thesis

Department of Geography

Advisor: Prof. Dr. M. Sait ŞAHİNALP

June, 2019, 144 pages

The aim of this study in which the affects of natural environment on education activities in secondary education level in the province of Sanliurfa is examined is revealing the elements of the natural environment in the province of Sanliurfa and the affects on educational activities. 228 students and 101 teachers determined through sampling were asked about whether the geology, geomorphology, climatology and hydrographics affect the educational activities or not. 99.1% of the teachers and 85.96% of the students stated that these factors were effective. It is seen that geological qualities, plain, plateau and mountainous areas, as well as climate characteristics and hydrography are important in terms of educational outputs and educational infrastructure. According to the findings, plain is the most suitable field for the educational activities. Similarly, it should be emphasized that seasonal differences have different affects on learning and teaching performance. It is seen that 56.15% of the students stated in the area climate has negative affects on learning, 66.34% of teachers stated the same characteristics affects has negative affects on the teaching performance. The affect of natural environment elements in the planning and implementation process of educational activities has substantial importance. Therefore, taking these elements as basis is important in terms of increasing the efficiency level of these activities.

Keywords: Sanliurfa, Natural Environment, Education- Teaching, Teaching-Learning, Geography,

DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM- ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	III
ORİJİNALLIK RAPORU VE BEYAN BELGESİ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XV
HARİTALAR LİSTESİ	XVIII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XIX
GİRİŞ.....	1
1. Kavramsal Çerçeve	1
2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları	4
3. Araştırmanın Amacı.....	5
4. Uygulanan Yöntem ve Yararlanılan Veri Kaynakları	7
5. Önceki Çalışmalar.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞANLIURFA İLİNİN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1.1. ŞANLIURFA İLİNİN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ	13
1.1.1. Jeoloji.....	13
1.1.2. Jeomorfoloji.....	14
1.1.3. İklim.....	18

1.1.4.Hidrografya.....	22
1.1.5.Toprak Yapısı	25
1.1.6.Doğal Bitki Örtüsü.....	26
1.1.7. Doğal Afetler	27
1.2. ŞANLIURFA İLİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	28
1.2.1.Nüfus.....	28
1.2.2.Yerleşme	30
1.2.3.Eğitim	31
1.2.4.Tarım.....	32
1.2.5. Sanayi	34
1.2.6.Ticaret.....	35
1.2.7.Turizm.....	36
1.2.8. Ulaşım.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM-ÖĞRETİM ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN COĞRAFİ FAKTÖRLER

2.1. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	38
2.1.1. Jeolojik Özelliklerin Etkisi	38
2.1.2. Jeomorfolojik Özelliklerin Etkisi	39
2.1.3.Klimatolojik Özelliklerin Etkisi	41
2.1.4.Hidrografik Özelliklerin Etkisi.....	42
2.2. BEŞERİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	43
2.2.1.İnsan Psikolojisi.....	43
2.2.2.Eğitim Saatleri	44
2.2.3. Okulların Fiziki Durumu	45
2.2.4. Ailelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	46
2.2.5.Nüfus Artışı ve Nüfusun Yapısı	47

2.2.6. Ulaşım Özelliklerinin Etkisi	47
2.2.7. Devlet Politikaları	48
2.2.8. İnançlar	49
2.2.9. Gelenek Ve Görenekler	50
2.2.10. Sermaye	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA'DA DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ

3.1. ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN PROFİLİ	52
3.2. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	55
3.2.1. Şanlıurfa İlinde Jeolojik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim- Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri	56
3.2.2. Şanlıurfa İlinde Jeomorfolojik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri	63
3.2.2.1. Ovalık Alanların Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	65
3.2.2.2. Plato Alanlarının Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi	70
3.2.2.3. Dağlık Alanların Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	75
3.2.3. Şanlıurfa'da İklimin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim- Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri	82
3.2.3.1. Şanlıurfa'da Mevsimlere Göre Farklı Hava Şartlarının Eğitim- Öğretim Faaliyetlerine Olan etkisinin Analizi	91
3.2.3.1.1. Kış Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	92
3.2.3.1.2. Yaz Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	98
3.2.3.1.3. İlkbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	106

3.2.3.1.4. Sonbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi.....	109
3.2.4. Şanlıurfa’da Hidrografik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri	119
3.2.5. Bitki Örtüsünün Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri.....	124
SONUÇ VE ÖNERİLER	128
KAYNAKÇA	134

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ARCGİS	: Ölçeklendirilebilir Entegre Coğrafi Bilgi Sistemi Yazılımı
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
DEM	: Digital Elevation Model (Sayısal Yükseklik Modeli)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İşleri
GAP-BKİ	: Güneydoğu Anadolu Projesi- Bölge Kalkınma İdaresi
MGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
MTAE	: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
ŞUTSO	: Şanlıurfa Ticaret Ve Sanayi Odası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Şanlıurfa’da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1929-2018).....	19
Tablo 2: Şanlıurfa İli’nin 1960-2018 Yılları Arası Kadın-Erkek Nüfus Dağılımı....	29
Tablo 3: Şanlıurfa İli 2018 Yılı Kadın-Erkek Nüfusunun İlçelere Göre Dağılımı....	29
Tablo 4: 2014-2017 Yılları Arasındaki Dönemde Türkiye ve Şanlıurfa’da Okuryazarlığın Oransal Dağılımı.....	32
Tablo 5: Şanlıurfa 2014-2017 Yılları Arasındaki Dönemde Ortaöğretim ’de Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları.....	32
Tablo 6: 2017 Yılı Sulanabilir Alan ve Sulanan Toplam Alan	33
Tablo 7: Toplam Tarım Alanı İçerisinde Tarımsal Faaliyet Türlerinin Dağılımı (2017).....	34
Tablo 8: Şanlıurfa’da 2016-2018 Yılları Toplam İhracat ve İthalat(bin \$).....	36
Tablo 9: Türkiye ve Şanlıurfa İlinin 2005, 2010, 2017 Yıllarına Göre Karayolu uzunlukları.....	37
Tablo 10: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı.....	52
Tablo 11: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Yaş Dağılımı.....	53
Tablo 12: Ankete Katılan Öğrenci Velilerinin Eğitim Durumu Dağılımı.....	54
Tablo 13: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Okul Türü Dağılımı	54
Tablo 14: Doğal Ortam Özelliklerinin(Jeolojik, Jeomorfoloji, Hidrografya, Klimatoloji) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevap Dağılımı	55
Tablo 15: Doğal Afetlerin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusu Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevap Dağılımı	58
Tablo 16: “Deprem riskinin az olduğu yerler eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur.” Sorusuna Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevap Dağılımı.....	59
Tablo 17: “Toprak Türü Eğitim-Öğretimi Etkiler.” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	61
Tablo 18: Jeomorfolojik Ünitelere Göre Öğrenci ve Öğretmen Anket Dağılımı (Kişi)	63
Tablo 19: Jeomorfolojik Birimlere Göre Ankete Katılan Öğrenci ve Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımları	64
Tablo 20: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	65
Tablo 21: Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	66

Tablo 22: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Ovalık Alanda (Harran-Suruç) Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	68
Tablo 23: “Ovalık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygunudur” Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Yanıtları Dağılımı	69
Tablo 24: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevap Dağılımı	71
Tablo 25: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı.....	72
Tablo 26: Doğal ortam Eğitim-Öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür? Sorusuna Plato Alanında verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevapları Dağılımı	73
Tablo 27: “Plato Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygunudur.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Yanıtlarının Dağılımı.....	74
Tablo 28: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	76
Tablo 29: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı.....	77
Tablo 30: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Dağlık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı	79
Tablo 31: “Dağlık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygunudur” Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı.....	81
Tablo 32: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı	83
Tablo 33: “Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Öğrenme ve Öğretme Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	85
Tablo 34: İklim Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	87
Tablo 35: “Hangi Mevsimde Öğrenme-Öğretme Performansınız Daha Yüksektir?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı	89
Tablo 36: “Kışın Güneşli Havada Ders Çalışma –Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	92
Tablo 37: “Kışın Soğuk Havada Ders Çalışma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Tercihlerinin Dağılımı.....	94
Tablo 38: Kışın Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	95

Tablo 39: “Kışın Karlı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	97
Tablo 40: “Yazın Tozlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci-Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	99
Tablo 41: “Yazın Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	101
Tablo 42: “Yazın Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	102
Tablo 43: “Yazın Nemli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	104
Tablo 44: “İlkbahar Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	107
Tablo 45: “İlkbahar Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	108
Tablo 46: “Sonbaharda Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	110
Tablo 47: “Sonbaharda Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	112
Tablo 48: “Sonbaharda Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	114
Tablo 49: “Sonbaharda Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	115
Tablo 50: “Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	117
Tablo 51: “Yaşadığım Ortam Doğal Su Kaynakları Açısından Zengindir” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	120
Tablo 52: “Yaşadığım Ortamda Doğal Su Kaynaklarının Bol Oluşu Öğrenme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	121
Tablo 53: Doğal Ortam (Hidrografya) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	123
Tablo 54: “Okulumuzun Bulunduğu Yerin Binalarla Çevrili Olması Öğrenme-Öğretme performansımı Olumsuz Etkiler.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı.....	124
Tablo 55: “Ağaçlık Bir Yerde Yaşıyor Olmam Öğrenme-Öğretme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Şanlıurfa'nın Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı(1929-2018)	19
Şekil 2: Şanlıurfa İli İmalat Sanayisinin Sektörel Dağılımı	35
Şekil 3: Doğal Ortam Özellikleri Eğitim-Öğretim Faaliyetlerini Etkiler Mi Sorusuna Alınan Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	56
Şekil 4: Doğal Afetlerin (Deprem, Heyelan Vb.) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	58
Şekil 5: “Deprem Riskinin Az Olduğu Yerler Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur.” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	60
Şekil 6: Toprak Türü Eğitim-Öğretimi Etkiler.” Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	62
Şekil 7: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	66
Şekil 8: Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusuna verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	67
Şekil 9: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Ovalık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	68
Şekil 10: “Ova Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur” Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	70
Şekil 11: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	71
Şekil 12: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	72
Şekil 13: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	74
Şekil 14: “Plato Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	75
Şekil 15: “Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	77
Şekil 16: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Oransal Dağılımı	78

Şekil 17: Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?" Sorusuna Dağlık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	80
Şekil 18: "Dağlık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygun" Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	82
Şekil 19: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı.....	84
Şekil 20: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Öğrenme Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusuna verilen Öğrenci Cevaplarının Oransal Dağılımı.....	86
Şekil 21: İklim Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	88
Şekil 22: Hangi Mevsimde Öğrenme-Öğretme Performansınız Daha Yüksektir?" Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı	90
Şekil 23: "Kışın Güneşli Havada Ders Anlama-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	93
Şekil 24: "Kışın Soğuk Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	94
Şekil 25: "Kışın Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	96
Şekil 26: "Kışın Karlı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı.....	97
Şekil 27: "Yazın Tozlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	100
Şekil 28: "Yazın Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	101
Şekil 29: "Yazın Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	103
Şekil 30: "Yazın Nemli Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	105
Şekil 31: "İlkbahar Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	107
Şekil 32: "İlkbahar Yağmurlu Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	109
Şekil 33: "Sonbaharda Güneşli Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	111
Şekil 34: "Sonbaharda Yağmurlu Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir." Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	113

Şekil 35: “Sonbaharda Kapalı Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	115
Şekil 36: “Sonbaharda Sıcak Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	116
Şekil 37: “Kapalı Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı.....	118
Şekil 38: “Yaşadığım Ortam Doğal Su Kaynakları Açısından Zengindir” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı.....	120
Şekil 39: “Yaşadığım Ortamda Doğal Su Kaynaklarının Bol Oluşu Öğrenme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	122
Şekil 40: Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı .	123
Şekil 41: “Okulumuzun Bulunduğu Yerin Binalarla Çevrili Olması Öğrenme-Öğretme Performansımı Olumsuz Etkiler.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı	125
Şekil 42: “Ağaçlık Bir Yerde Yaşıyor Olmam Öğrenme-Öğretme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı.....	127

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	5
Harita 2: Şanlıurfa İlinin Jeoloji Haritası	13
Harita 3: Şanlıurfa İli Ana Morfolojik Üniteler Haritası	16
Harita 4: Şanlıurfa İli ve Çevresinin Fiziki Haritası	16
Harita 5: Şanlıurfa İlinin Sıcaklık Haritası	21
Harita 6: Şanlıurfa İlinin Yağış Haritası	22
Harita 7: Şanlıurfa İlinin Hidrografya Haritası	24

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1: Bozova'da Plato Alanlarından Bir Görünüm	15
Foto 2: Siverek'te Plato Alanlarından Görünüm	17
Foto 3: Harran Ovasından Bir Görünüm	17
Foto 4: Fırat Nehri Kuzeybatıdan Bir Görünüm	24
Foto 5: Siverek'te Bazalt Ve Kalkerin Bir Arada Bulunduğu Arazilerden Bir Görünüm	25

GİRİŞ

1. Kavramsal Çerçeve

Coğrafya, en kolay ve anlaşılır tanımıyla; insan ve mekân arasındaki bağlantıyı inceleyen bir bilim dalıdır. Diğer bir ifadeyle coğrafya yeryüzünü, insanın yaşadığı alan olarak araştırıp incelemektedir. Aynı şekilde coğrafya bilimi birbirinden farklı doğal beşeri, ekonomik, tarihi ve sosyal ortam ve olaylardan kaynaklanan karmaşık sorunları, kendi ilke ve yöntemlerine uygun olarak araştırıp, özellikle insan ve onun yaşam alanı olan doğal ortamı esas alarak esnek durumlar sunmaya çalışır (Elibüyük, 1997, s. 110). Bu çerçeveden bakıldığında, insan ve doğal ortam arasındaki etkileşimden kaynaklanan faaliyetlerin belirli koşullar dâhilinde coğrafya biliminin inceleme konusu olabileceği görülmektedir. Ancak coğrafya biliminin de kendi içerisinde alt anabilim dallarına ayrıldığını belirtmek gerekir. Bu alt anabilim dallarından birisi de doğal coğrafyadır. İnsan müdahalesi olmadan, doğal ortam içerisinde doğal olarak meydana gelen faaliyet ve durumları, doğal ortam-insan etkileşimi kapsamında dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik prensiplerine bağlı kalarak ele alıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan anabilim dalına doğal coğrafya ya da fiziki coğrafya denilmektedir (Özçağlar,2006, s. 28). Görüldüğü üzere coğrafya bilimi kapsamında değerlendirilebilecek konular çeşitlilik arz etmektedir. Fakat bu aşamada coğrafyanın ilkeleri devreye girmektedir. Zira coğrafyanın konu perspektifi geniş olmakla birlikte bu konuların coğrafi açıdan değerlendirilmesi söz konusu ilkelerin kullanımına bağlıdır.

Fiziki coğrafya, yeryüzünde hem canlı hem de cansız ortamı oluşturan öğeleri dikkate alır ve adeta bir ortam bilimi olan ekolojide olduğu gibi, bunlar arasındaki karşılıklı ilişkileri inceler. Bu öğeler, yeryüzü şekillerinin oluşumlarına veya şekillendirici amilin özelliğine göre yerşekilleri, iklim, toprak, doğal bitki örtüsü ve hayvan topluluklarıdır. Bunlardan arazi şekilleri,

iklim ve ana materyal grupları ortamın cansız ögelerini, toprak (içerisinde flora ve fauna barındırdığı için), bitki ve hayvan toplulukları da canlı ögeleri oluşturur (Atalay, 2005, s. 2). Doğal coğrafyayı kapsayan unsurları doğal ortamdan bağımsız olarak değerlendirmek mümkün değildir. Esasında doğal coğrafya ile doğal ortam coğrafi açıdan değerlendirildiğinde birbirinden farklı kavramlar da değildir. Doğal coğrafyanın yararlandığı alt bilim dalları paleocoğrafya, kayaçlar coğrafyası, jeomorfoloji, toprak coğrafyası, klimatoloji, hidroğrafya, biyocoğrafya, doğal afetler coğrafyası şeklinde de kategorize edilebilir (Özçağlar, 2006, s. 27).

Herhangi bir bölgenin fiziki coğrafya şartları, o bölgede yaşayan nüfusun dağılışına, yerleşmelerin kuruluş ve gelişimine, ekonomik ve ulaşım faaliyetlerine yön vermektedir. İnsan doğal ortam ilişkisinin karşılıklı gerçekleştiği de unutulmamalıdır. Nitekim insan faaliyetleri de doğal ortam üzerinde geriye dönüşümü mümkün olmayan hava, toprak, su kirliliği, erozyon, bitki örtüsünün tahribi gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir(Sındır, 2018, s. 157). Mevcut doğal kaynakların, artan nüfus ve hızla gelişen teknolojiyle birlikte artan talepleri karşılayabilmek kaygısı ile yoğun ve bilinçsiz bir şekilde kullanılması doğada tamiri mümkün olmayan zararlara neden olmaktadır (Esen, 2016, s. 176). Bu sebeple doğal ortamı insandan bağımsız düşünmek mümkün olmamaktadır.

Doğal ortam-insan etkileşimi kapsamında değerlendirilebilecek unsurlardan birisi de eğitim-öğretim faaliyetleridir. Tarihsel süreç içerisinde ve mekânsal farklılıklardan dolayı eğitimin tanımını yapmak oldukça zor olmakla birlikte kavramsal çerçeve oluşturmak bakımından bir takım değerlendirmelere yer vermek gerekmektedir. Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanabileceği gibi (Ertürk, 1975, s. 2; Cömert, 2010, s. 2) insanın doğduğu andan itibaren başlayarak yaşamı boyunca süregelen ve ölümü ile noktalanıp oluşturduğu verileri çevresindekilere ve kendisinden

sonrakilere aktaran uzun bir süreç içerisindeki hayatta kalma becerisi, ekonomik, sosyal ve kültürel kavramları, öğrenme, kullanma ve geliştirme, bilgi ve birikim alışverişi sistemi (Gökçe, 1996; Şahin, 2002) olarak da değerlendirilebilir. Birçok tanımı yapılmış olmasına rağmen eğitimin temelinde nesne olarak insanın alınması, nesnenin hâlihazırdaki durumunun yetersiz kabul edilmesi, nesnenin istendik yönde değiştirilmesi, bu iş için çevrenin ayarlanması; yani etkin araç ve gereç, strateji, yöntem gibi uyarıcıların devreye sokulması yatmaktadır (Sönmez, 2005, s. 37; Kurtbörü, 2010, s. 21).

Eğitim kendi içinde formal ve informal olarak ikiye ayrılmaktadır. Formal Eğitim, toplumda örgün ve yaygın eğitim olarak sistemleştirilmiştir. Örgün eğitim, belli bir yaş grubunda yer alan bireylere milli eğitimin amaçlarına göre okullarda verilen eğitimidir. Bu eğitim sistemi, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır (Güneş, 2007, s. 52). İnfomal eğitim ise herhangi bir plan doğrultusunda veya amaca dayalı olmayıp kendiliğinden ortaya çıkan ve sonuçları çoğu zaman öngörülemeyen bir eğitim türüdür. Öğrencilerin kendi yaşlıları, arkadaşları içindeki etkileşimleri sonucunda kazanmış oldukları davranışlar, sokakta edinilen davranışlar, televizyon izleyerek elde edilen davranışlar bu grup içerisinde yer almaktadır (Özen, 2007).

Burada üzerinde durulması gereken kavramlardan birisi de öğretimdir. Öğrenme sürecinin başından sonuna kadar gelen sürenin kapsandığı genel sürece öğretim denir. Öğretim bir süreçtir, planlıdır, öğrenciyi geliştirmek ve ona bir şeyler kazandırmak amacıdadır ve öğrenmenin başlatılması ve sürdürülmesi etkinliklerini içermektedir (Açıkgöz, 2005; Doğan, 2016, s. 12).

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin elbette beşeri ve ekonomik yönü de bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada, Şanlıurfa'da yürütülmekte olan eğitim-öğretim faaliyetlerin beşeri ve ekonomik coğrafyaya bakan yönünden ziyade doğal ortam ile ilişkileri üzerinde durulmuştur. Şüphesiz buradaki en önemli

husus, doğal ortamın eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkilerinin coğrafi prensipler doğrultusunda ortaya konulmasıdır.

2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

“Doğal ortamın ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim Faaliyetlerine etkisi: Şanlıurfa örneği” isimli bu çalışmanın araştırma sahası Şanlıurfa ilidir. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Şanlıurfa, doğudan Mardin, batıdan Gaziantep, kuzeydoğudan Diyarbakır, kuzeybatıdan Adıyaman illeri, güneyde ise Türkiye-Suriye devlet sınırı ile çevrilidir (Harita 1).

Şanlıurfa ilinin idari sınırları fiziki coğrafya açısından incelendiğinde, genel olarak batı ve kuzeybatısı (Fırat nehri), kuzey ve kuzeydoğusu (Karacadağ'ın su bölümü çizgisi) ve doğu (Büyükdere suyu) sınırları doğal, güneydeki Türkiye-Suriye devlet sınırı ise siyasi niteliktedir (Benek, 2006, s. 67).

Şanlıurfa il idari alanı içerisinde toplamda 13 ilçe bulunmaktadır. Bunlar Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Harran, Halfeti, Hilvan, Siverek, Suruç ve Viranşehir ile Şanlıurfa'da 2012 yılında büyükşehir belediye teşkilatının kurulması neticesinde merkez ilçenin bölünmesiyle oluşturulan Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü'dür. Şanlıurfa şehri Adıyaman il merkezine 112.7 km, Diyarbakır il merkezine 178 km, Gaziantep il merkezine 151 km ve Mardin il merkezine 189.1 km mesafede yer almaktadır. Araştırma sahasını oluşturan Şanlıurfa ili 19.242 km² yüzölçümüne sahiptir.

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Ceylanpınar, Akçakale ve Mürşitpınar Sınır kapılarının bulunduğu Şanlıurfa, Ortadoğu'dan başlayıp Avrupa'ya varan karayolunun önemli bir kısmına tekabül eden D-100 karayolunun geçtiği güzergâh üzerinde yer almaktadır. Bu yol aynı zamanda Gaziantep ve Mardin'i de Şanlıurfa'ya bağlamaktadır.

3. Araştırmanın Amacı

Doğal ortam-insan etkileşimi bağlamında tanımlaması yapılan coğrafya, yeryüzünün var oluşundan beri insan faaliyetleri üzerindeki etkisini devam ettirmiştir. Eğitim, insanlığın yaşamsal varlığını devam ettirmede üzerinde durduğu en önemli faaliyetlerden birisidir. Eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde rol oynayan birçok etken bulunmaktadır. Doğal ortam bunlardan sadece bir tanesidir. İnsan-doğal ortam etkileşiminin bir sonucu

olarak eğitim-öğretim faaliyetleri doğal ortamdan büyük oranda etkilenmektedir.

Bu araştırma, doğal ortamın eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaya yöneliktir ve bu durum Şanlıurfa ili kapsamında ele alınmıştır. Türkiye’de bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışma sayısının oldukça az olduğu bilinmektedir. Yapılan çalışmaların en temel niteliği ise daha çok eğitim-öğretim üzerinde etkili olan beşeri faktörler üzerine yoğunlaşmış olmalarıdır.

Şanlıurfa ilinde doğal ortamın eğitim-öğretim üzerindeki etkileri incelenen bu çalışma özgün bir nitelik taşımaktadır. Çünkü yaptığımız araştırmaya göre bu tarz bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmada doğal ortamın etkilerini bir bütün halinde ortaya koymak amacıyla doğal ortam unsurlarına ayrı ayrı değinilmiştir. Bu çalışmada, eğitim-öğretim faaliyetlerinde göz ardı edildiği düşünülen faktörlerden biri olan doğal ortama dikkat çekmek ve doğal ortamın eğitim-öğretim üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Şanlıurfa ilinde doğal ortam unsurları birçok açıdan eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle jeolojik, jeomorfolojik, klimatolojik ve hidrografik faktörler insanlar üzerinde bir takım etkiler oluşturmakta ve kişinin performansını etkilemektedir. Bu açıdan performans; dikkat, algı ve anlamadan etkilendiği için eğitimi olumlu ve olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü eğitim, performansın etkinliği ile doğru orantılı bir gelişmedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Şanlıurfa ilinde doğal ortam unsurlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkilerini coğrafi prensipler çerçevesinde ortaya koymaktır.

4. Uygulanan Yöntem ve Yararlanılan Veri Kaynakları

Diğer bütün bilim dallarında olduğu gibi coğrafyanın da kullandığı bir takım yöntemler vardır. Ancak coğrafyayı diğer bilim dallarından ayıran bir takım nitelikler söz konusudur. Bunlar elbette ki coğrafyanın kullandığı ilkelerdir. Ancak bu ilkelerin uygulanabilirliği araziye bilme veya araştırma sahasına gezi düzenlemekle mümkün olmaktadır. Zira arazi gezilerinin en doğal sonucu olan gözlemin çeşitli faydaları vardır. Bunlardan en önemlisi, yazılı olmayan bir takım verilerin elde edilmesini sağlamasıdır. Ayrıca yazılı olan ve fakat yanlış olabilecek bazı verilerin teyit edilmesi ile düzeltilmesi bakımından da gezi-gözlemin yararları görülebilmektedir. Fakat gerek gezi ile gözlemin ve gerekse bilimsel araştırmanın sağlam bir zemine oturtulması maksadıyla yapılması gereken bazı hazırlıklar veya temel çalışmalar vardır.

Bu çalışmanın ve diğer tüm bilimsel çalışmaların en temel niteliği incelenecek konunun belirlenmesidir. Sonraki süreç kaynak taraması ve ihtiyaç duyulan kaynakların teminiyle alakalıdır. Bu süreçte hem coğrafi niteliği bulunan ve hem de araştırmamız açısından faydalı olabilecek diğer bilim dallarındaki araştırmacılar tarafından yapılmış çalışmalar taranmıştır. Bu eserlerin temini ile alakalı ön hazırlıklardan sonra YÖK Elektronik Veri Tabanı (YÖK Tez Tarama Merkezi), Diğer kurum ve kuruluşlar ile elektronik ortamdan yararlanarak kaynakları temin etme uğraşı içerisine girilmiştir. Bu aşamadaki en temel problem ülkemizde doğal ortam ile eğitim-öğretim faaliyetleri ile alakalı çalışmaların oldukça az olmasıdır. Kaynak yetersizliğinin en belirgin etkisi ise yöntem bakımından karşılaşılan sorunlardır.

Araştırma sahasındaki okullarla ilgili genel bir takım verilerin elde edilmesinde Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, Şanlıurfa'yla ilgili diğer verilerin temininde ise daha çok Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılmıştır. Ayrıca yine konuyla ilgili alanlarda çalışan bilim insanlarıyla

iletişime geçilmiş ve onlardan da bir takım bilgiler elde edilmiştir. Bunların dışında ise araştırmanın niteliğine uygun olan konularla ilgili olarak fotoğraflar çekilmiştir.

Çalışma alanını Şanlıurfa ili ortaöğretim kademesi oluşturmaktadır. Bundan dolayı ortaöğretim kademesinde öğrenci ve öğretmenlere yönelik anketler yapılmıştır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik sorular yer alırken, ikinci bölümde çoktan seçmeli ve üçüncü bölümde Likert ölçeği tipi sorular yer almaktadır.

Çalışmanın evrenini, 2017-2018 öğretim yılında 255 okul, 147.541 öğrenci ve 6.916 öğretmen oluşturmaktadır. Evrenin örneklemini ise Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi olmak üzere 10 okulda 250 öğrenci, 101 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklemin evreni temsil etme gücünü kuvvetlendirmek maksadıyla, öğrencilerde farklı sınıflarda ve öğretmenlerde ise farklı alanlardan olmak üzere 351 anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 22'si tüm sorularda aynı şikkı işaretleme, boş bırakma, tüm şıkları işaretleme gibi sebeplerden dolayı elenmiş, 228 öğrenci, 101 öğretmen olmak üzere 329 anket analiz edilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Bu anketlerin analiz edilmesinde SPSS 17.00 Statistics paket programı kullanılmıştır.

Coğrafya araştırmalarında ayrı bir önemi bulunan unsurlardan birisi de haritalardır. Zira coğrafyanın en temel ilkelerinden birisi olan dağılışın haritalardan yararlanmaksızın yapılması önemli bir eksikliklerdir. Ayrıca bu tür bir eksikliğin coğrafi çalışmalarda anlaşılabilirliği de etkilemektedir. Bundan dolayıdır ki araştırma sahamızda ve konumuzla ilgili olan haritaların oluşturulmasında faydalanılacak haritaların temini maksadıyla Harita Genel Komutanlığı, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Şanlıurfa Valiliği, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü ile

diğer kurum ve kuruluşlarca oluşturulan haritalar ile plan ve raporlar elde edilmiştir.

Harita Genel Komutanlığı'na hazırlanan 1/100000 ölçekli topografya haritaları ile NASA'nın internet sayfası aracılığıyla paylaştığı DEM verileri temel haritaların çiziminde, alanın topografik ve hidrografik özelliklerinin ortaya konulmasında önemli yararlar sağlamıştır. Arc GIS 10.4'ten yararlanılarak çalışmanın amacına uygun haritalar üretilmiştir.

Yapılan bu çalışmalardan sonraki aşama ise söz konusu verilerin değerlendirilmesidir. Bu aşamada en çok dikkat edilmesi gereken husus söz konusu değerlendirmelerin coğrafi prensipler doğrultusunda yapılmasıdır.

Coğrafi araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar, bu sonuçlara uygun nitelikteki öneriler ile bu önerilerin uygulanabilirliği ayrı bir öneme sahiptir. Şanlıurfa ilindeki eğitim-öğretim faaliyetleri ile bu faaliyetlerin doğal ortamla ilişkisi bu açıdan değerlendirilmiştir. Ayrıca konuyla alakalı bir takım çözüm önerileri sunulmuştur. Söz konusu bu öneriler, araştırmamızın genel olarak değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkmış olup; sadece Şanlıurfa ilini değil birçok ilde görülebilecek eksikliklerin giderilmesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir.

Araştırmamızın son aşaması, yazım aşamasıdır. Bu süreç, çalışmamızın belirli bir düzen dâhilinde bir araya getirilmesi ve böylece yayıma hazırlanması sürecini kapsamaktadır. Araştırmamız, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün belirlemiş olduğu tez yazım kuralları doğrultusunda yazılmış ve bu şekilde sonuçlandırılmıştır.

5. Önceki Çalışmalar

Bilimsel çalışmaların belirgin özelliklerinden birisi bir birikim sürecinin parçası olmalarıdır. Böylece yeni çalışmalar yapılabilen ve

ilerleme sağlanmaktadır. Yapılan taramalardan ve çeşitli kaynaklardan yararlanmak suretiyle elde edilen verilerden anlaşıldığı üzere çalışma alanımız olan Şanlıurfa ili ile ilgili doğal ortamın eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkisi bağlamında yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Konumuzla ilgili olarak Türkiye'de coğrafyacilar tarafından özeldde bu konuya indirgenmiş olarak yapılmış çalışmalar da oldukça azdır. Bu çalışmalarda daha çok doğal ortam-insan etkileşimi üzerinde durulmuştur. Diğer bilim dallarında ise eğitim-öğretim binalarında iklimlendirme ve yapı planlaması gibi konular üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

Ülkemizde doğal ortamın eğitim-öğretim üzerine etkisi alanında yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Akdemir. İ. O.(2013). “Şehirsel Fonksiyonlar-Doğal Ortam İlişkileri: Elazığ Eğitim Fonksiyonu Örneği” adlı makalede Elazığ’ın eğitim fonksiyonunu ele alarak, şehirsel fonksiyonların, şehir içi arazi kullanımının, çevre düzeni planının uygulamalarında, coğrafi bilginin önemine dikkat çekmeyi amaçlamıştır.

Akpınar E. (2003). “Kelkit İlçesinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitim Üzerindeki Etkileri” isimli makale çalışmasında Kelkit ilçesinde örgün eğitim kurumları ile mekan arasındaki ilişkileri coğrafi bakış açısıyla ele almıştır. Kelkit ilçesinin doğal ve beşerî çevre özelliklerinden kaynaklanan ve örgün eğitim faaliyetleri üzerinde etkili olan faktörleri ortaya koymuştur.

Arık F. ve Diğerleri. (2011). “Kent Planlamasında Jeolojinin Önemi ve Konya Örneği” isimli çalışmada Konya’nın jeolojisinin ve jeoteknik özelliklerinin kentleşme üzerindeki sınırlamalarını ve/veya avantajlarını ortaya koymaktadır.

Demirtaş, M. (2007). “Doğanşehir Ovası Ve Yakın Çevresinde Doğal Ortam İle İnsan Arasındaki İlişkiler” isimli Yüksek Lisans Tezi’nde sahanın

fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış, doğal ortamın bir unsuru olan, doğal ortamdan etkilenen ve onu etkileyen insan ve onun faaliyetleri arasındaki ilişkileri tespit etmeye çalışmıştır. Mevcut fiziki ortamın daha verimli bir şekilde nasıl kullanılması gerektiğini vurgulamış, mevcut arazi kullanımını sırasında yapılan yanlışlıklara coğrafi perspektif içerisinde çözüm ve öneriler sunmuştur.

Şengün T. (2007). “Harput Platosunda Doğal Ortam-İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması” isimli Basılmamış Doktora Tezi’nde Harput Platosu'nun doğal ortam özellikleri ile platodaki doğal ortam- insan ilişkilerinin ortaya konmasının yanı sıra; yine bu plato çerçevesinde, doğal çevre planlaması çalışmalarına yönelik olarak bir model ortaya koymuştur.

Karadoğan, S. Özdemir, M.A. (1996). “Türkiye’de İl Merkezlerinin Coğrafi Mekânla İlişkileri” isimli makalesinde Türkiye’de il merkezlerinin dağılımı ile genel fiziki coğrafya şartları arasındaki karşılıklı ilişkileri ele almış, coğrafi dağılımlarını ve genel özelliklerini değerlendirmiştir.

Kubanç, Y. (2014). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Fiziki Durumunun İncelenmesi” adlı makale çalışmasında Elazığ il merkezinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarının, Milli Eğitim Bakanlığı yayınlarında ve çeşitli araştırmalarda yer alan fiziksel standartlara ne derece uygun olduğunu hazırlanan bir ölçeğe göre tespit etmiştir.

Çöl, M. (2010). “Sandıklı İlçesinde Eğitim-Coğrafya İlişkisi” konulu Yüksek Lisans Tezi’nde Sandıklı ilçesinin eğitim ve coğrafya ilişkisini değerlendirmektedir. Bu doğrultuda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerinin profillerini araştırmış, nüfus dağılımı ile okur-yazar oranı arasındaki ilişki tespit etmeye çalışmıştır.

Şüphesiz doğal ortam ile eğitim-öğretim faaliyetlerini inceleyen veya spesifik olarak doğal ortam öğelerinden herhangi birini esas alıp inceleyen başka bir takım çalışmalar da vardır. Bununla birlikte, söz konusu bu çalışmaların hepsine burada yer vermek mümkün değildir.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin doğal ortamla ilişkisi bağlamında yapılan bazı çalışmalar bulunmakla birlikte şanlıurfa'yı bu açıdan irdeleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

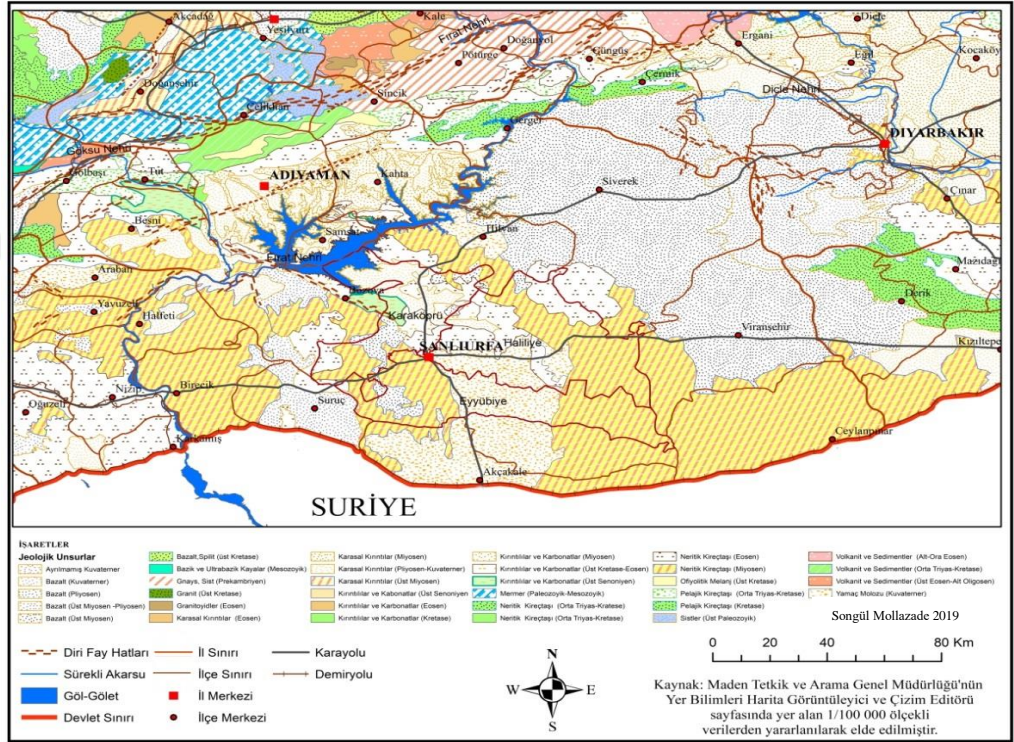
BİRİNCİ BÖLÜM

ŞANLIURFA İLİNİN GENEL COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

1.1. ŞANLIURFA İLİNİN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

1.1.1. Jeoloji

Şanlıurfa tektonizma açısından aktif bir sahada yer almaktadır. İlin kuzeyi 3. derece deprem bölgesi içerisinde yer alırken, güneyi 4. derece deprem bölgesine tekabül etmektedir.

Harita 2: Şanlıurfa İlinin Jeoloji Haritası

İli etkileyebilecek çeşitli faylar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Atatürk Baraj Gölü'nün bulunduğu sahada, Siverek, Viranşehir, Karaköprü ve Haliliye ilçelerine bağlı mahallelerinde yer almaktadır. Atatürk Baraj Gölü rezervuar sahasının bulunduğu noktada kuzeybatı-güneydoğu ekseninde uzanan fay yöredeki en büyük fay hatlarından birini teşkil etmektedir (Harita 2).

Çalışma sahasında mezozoik, tersiyer ve kuaternere ait çok çeşitli formasyonlar yer almaktadır (Akış, 2002, s. 21). Mezozoğe ait kalkerli, marnlı araziler Bozova ve Yaylak bölgesinde görülürken, Tersiyere ait araziler ise Halfeti, Akçakale, Tektek Platosu civarı ve Yaylak çevrelerinde görülmektedir. Sık ve gevşek dokulu alüvyonlarla temsil edilen kuaternere ait araziler ise Fırat vadisinde, Harran ve Suruç ovalarında görülmektedir (Akış, 2002).

Şanlıurfa il sınırları içinde kalan alanın büyük bir kısmı jeolojik açıdan III. zaman formasyonlarından oluşmuştur. Bu formasyonlar içinde de insanların barınak yapabilmeleri açısından en uygunu olan kalker formasyonları önemli yer tutmaktadır.

Şanlıurfa şehrinin kuzeyinden başlamak suretiyle Hilvan ve Siverek'te sıkça rastlanan bazalt örtüsü ise ayrı bir öneme sahiptir. Bu örtünün Karacadağ volkanik faaliyetleriyle alakalı olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir.

1.1.2. Jeomorfoloji

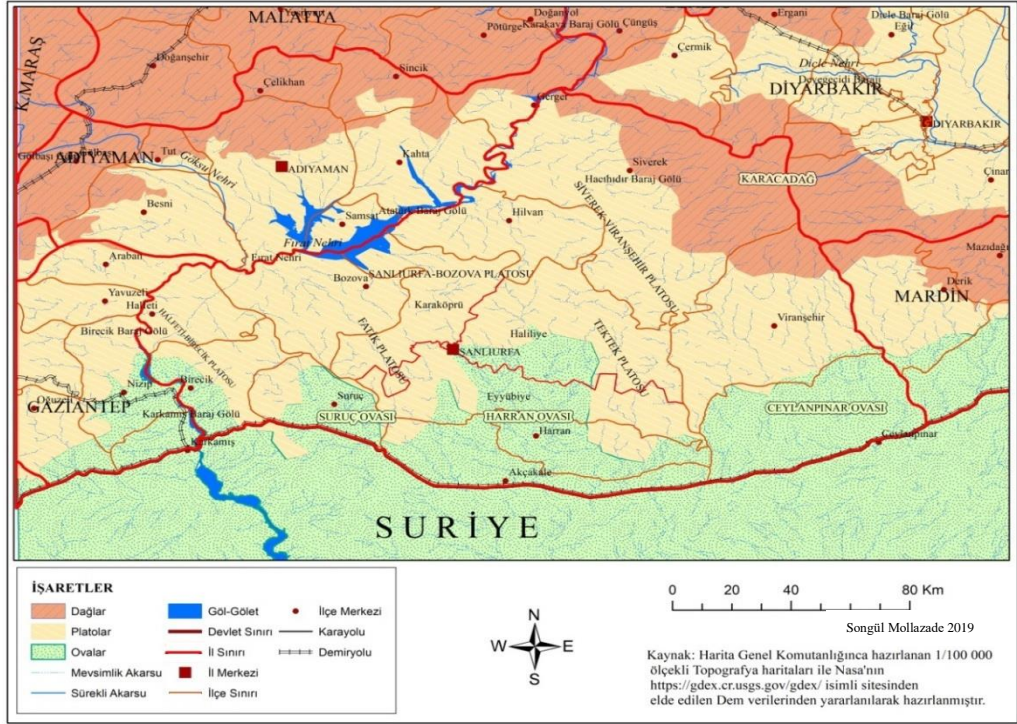
Araştırma sahamız olan Şanlıurfa ili, Türkiye'nin en sade yeryüzü şekillerinden birisi olan Güneydoğu Anadolu düzlükleri üzerinde yer almaktadır. Güneydoğu Toroslar'ın güneyinde yer alan Güneydoğu Anadolu düzlükleri, ortalama yükseltisi 500 m. olan bir platolar ve ovalar sahasıdır. Bu geniş düzlüklerin ortasında yükselen volkanik Karacadağ (Kollubaba Tepesi

1957 m.) Kütlesi bu bölgeyi ikiye ayırmaktadır(Çağlak, Özlü, Gündüz, 2016, s. 362).

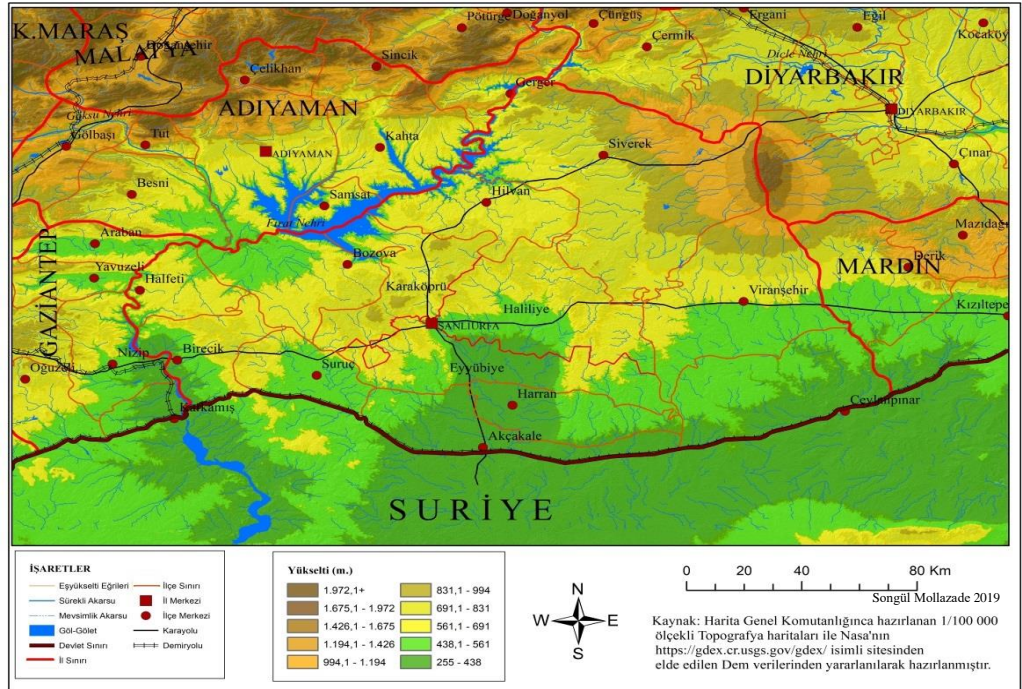
Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yükseltisi genel olarak güneyden kuzeye doğru artmaktadır. Bölgede güneyden kuzeye doğru sırasıyla ovalar, platolar ve dağlar göze çarpmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında araştırmamıza konu olan Şanlıurfa ilinin de içerisinde bulunduğu sahada güneyde ovalar ve kuzeyde platolar yer almaktadır. Şanlıurfa'nın kuzeydoğusunda Karacadağ volkanik dağ kütlesi bulunmakta olup, Karacadağ'dan başlayıp güneye doğru geniş plato alanları yer almaktadır. Bunlar, Karacadağ'ın eteklerinde geniş bir alan kaplayan Siverek-Viranşehir Platosu, kuzeyde Bozova-Şanlıurfa Platosu, batıda Birecik çevresinde ise Halfeti-Birecik Platosu yer almaktadır(Foto 1, 2). Araştırma sahamızın güneyinde ise geniş yer kaplayan Harran Ovası, güneydoğusunda Ceylanpınar Ovası ve güneybatıda Suruç Ovası bulunmaktadır (Harita 3).

Foto 1: Bozova'da Plato Alanlarından Bir Görünüm

Harita 3: Şanlıurfa İli Ana Morfolojik Üniteler Haritası

Harita 4: Şanlıurfa İli ve Çevresinin Fiziki Haritası

Foto 2: Siverek'te Plato Alanlarından Görünüm

Foto 3: Harran Ovasından Bir Görünüm

Genelde sade bir görünüme sahip olan Şanlıurfa arazisinin % 22'sini dağlık sahalara, % 61,7'sini plato sahalara ve % 16,3'ünü ovalık sahalara teşkil etmektedir(Akış, 2002, s. 25). İlin güneyinde yer alan Ceylanpınar, Harran ve Suruç ovaları bu bağlamda ayrı bir öneme sahiptir (Foto 3). Kuzeyde ise Fırat Nehri ve kolları tarafından derince aşındırılmış düzlüklerin bulunduğu Adıyaman Platosu yer almaktadır. Bu platonun Şanlıurfa ile birleştiği sahada Fırat Nehri tarafından derince aşındırılmış düzlükler yer almaktadır. İlin güneyinde yükselti 500 metre civarındadır. Ancak kuzeye ve bilhassa kuzeydoğuya doğru gidildikçe yükseltinin arttığı görülmektedir. Burada yer

alan Karacadağ volkanik kütlesi 1957 metrelik yükseltisiyle yöredeki en yüksek noktaya tekabül etmektedir (Harita 4).

1.1.3.İklim

Türkiye, sahip olduğu coğrafi konumun bir sonucu olarak yaz ve kış mevsiminde, oluşum alanları ve özellikleri farklı hava kütlelerinin etkisi altında kalmakta ve bu durum ülkemizin iklim özelliklerini belirlediği gibi, mevsimlere göre değişen hava tiplerinin oluşumuna da yol açmaktadır (Koçman, 1993, s. 7). Bu çerçeveden bakıldığında söz konusu hava kütlelerinin araştırma sahamızın iklimi üzerinde de belirleyici faktörler olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak bölge, kışın kutup bölgelerinden yani kuzey ve kuzeydoğudan gelen soğuk ve yağışlı hava kütlelerinin; yazın ise daha çok güneyden gelen ve sıcak karakterli olan tropik kökenli hava kütlelerinin etkisi altına girmektedir (Akış, 2002).

Şanlıurfa'da yazları çok kurak ve sıcak, kışları yağışlı, nispeten ılıman geçmektedir. Şanlıurfa matematik konum itibariyle Ekvatora daha yakın ve deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bu özellik sıcaklık ve yağış elemanları bakımından kendisini göstermektedir. Havada yeterli derecede nem olmadığından ve kara yüzeyleri çabuk ısınıp, çabuk soğuduğundan dolayı araştırma sahasında günlük ve yıllık sıcaklık farkları fazladır (Çağlak, Özlü, Gündüz, 2016, s. 363).

Şanlıurfa ve çevresinde günümüzde genel olarak "Yarıkurak Güneydoğu İklimi" denilen iklim şartları hüküm sürmektedir (Koçman, 1993, s. 8). Şanlıurfa'da ortalama en düşük sıcaklıklar Ocak (2 °C), Şubat (2,9 °C) ve Aralık (3,9 °C) aylarında görülürken; ortalama en yüksek sıcaklıklar Temmuz (38,7 °C), Ağustos (38,3 °C) ve Haziran (34,6 °C) aylarında görülmektedir. Yıllık Ortalama sıcaklık değeri ise 18.3 °C'dir. Şanlıurfa'daki yağış durumuna bakıldığında yıllık yağışın 451 mm olduğu görülmektedir. Yağışın en az

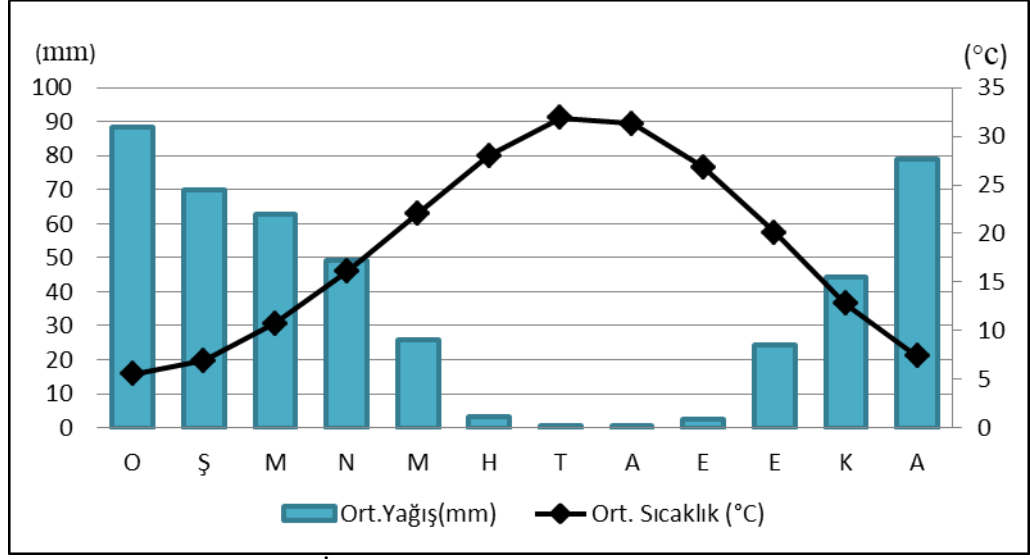
düştüğü aylar Haziran (3,5 mm), Temmuz (0.6 mm), Ağustos (0.6 mm) ve Eylül (2,5 mm) iken; en fazla düştüğü aylar Aralık (80 mm), Ocak (88 mm) ve Şubat'a (69,2 mm) tekabül etmektedir (Tablo 1, Şekil 1).

Tablo 1: Şanlıurfa'da Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1929-2018)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Sıcaklık (°C)	5,5	7	10,8	16,1	22,1	28,1	31,9	31,3	26,8	20,2	12,8	7,5	18,3
Ort. En Yüksek Sıcaklık (°C)	9,9	11,9	16,4	22,3	28,6	34,6	38,7	38,3	33,9	27	18,7	12	24,4
Ort. En Düşük Sıcaklık (°C)	2	2,9	5,8	10,3	15,2	20,5	24,2	23,9	19,9	14,5	8,4	3,9	12,6
Ort. Yağış Miktarı (mm)	87,7	69,2	62,1	49,4	26,1	3,5	0,6	0,6	2,5	24,6	44,9	80,1	451,3

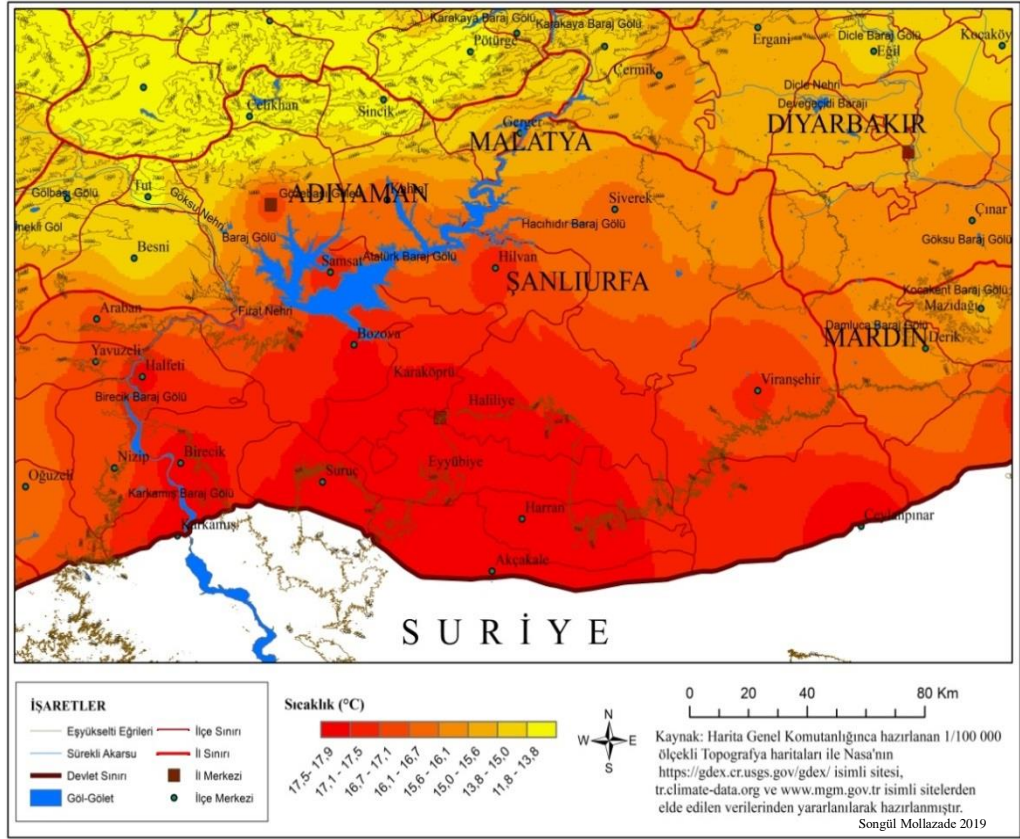
Kaynak: MGM Şanlıurfa İstasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Şekil 1: Şanlıurfa'nın Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı(1929-2018)

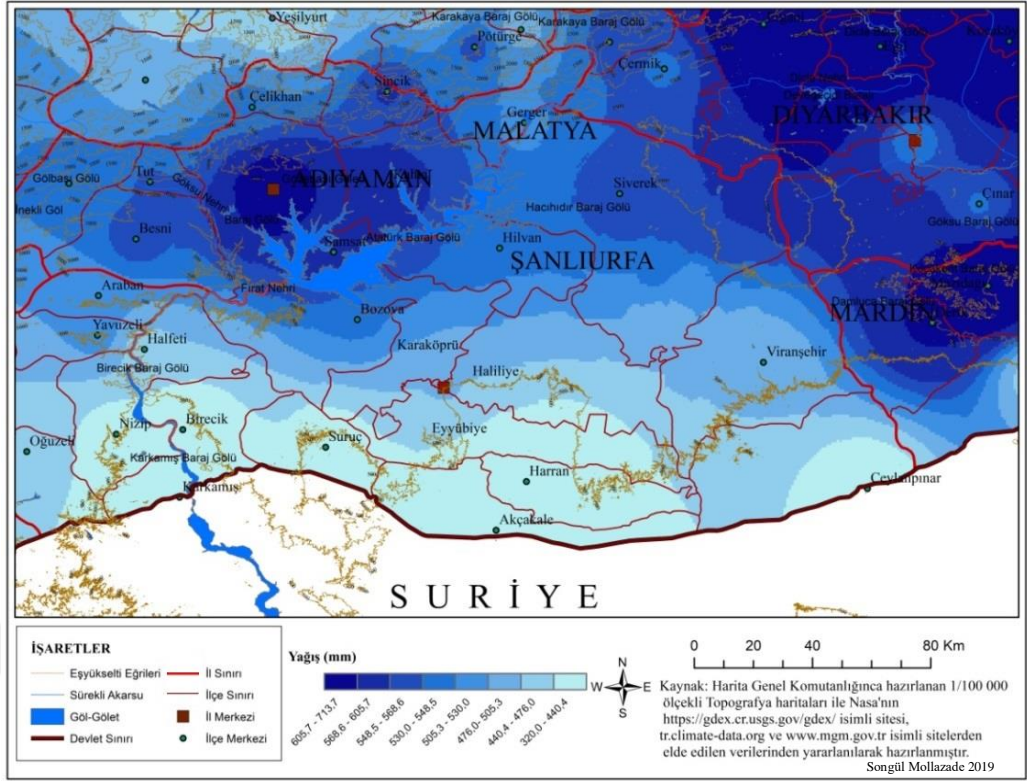
Kaynak: MGM Şanlıurfa İstasyonu verilerinden yararlanılmıştır.

Yıllık sıcaklık ortalaması 11°C ile 19 °C arasında yer almaktadır. Güneyde Akçakale, Harran ve Ceylanpınar İlçelerinde sıcaklık ortalaması fazla olup 17 °C ile 18 °C arasında değişmektedir. Sıcaklık ortalamaları güney kesimlerde yüksek iken kuzeye doğru gidildikçe yükselti şartlarının artmasına bağlı olarak Karacadağ ve çevresinde yıllık ortalama 13 °C'ye kadar düşmektedir. Hilvan ve çevresinde Atatürk Barajı'nın yumuşatıcı etkisine bağlı olarak ortalama sıcaklık yıllık 15 °C civarında iken, güneyde Akçakale çevresinde 18 °C'ye ulaşmaktadır (Çağlak, Özlü, Gündüz, 2016, s. 363). Yıllık ortalama sıcaklıkların en yüksek olduğu istasyonlar Birecik (17.8 °C), Suruç (17.6 °C), Harran (18 °C), Akçakale (17.9 °C), Ceylanpınar (17,9 °C), Eyyübiye (18 °C), Haliliye (18.2 °C), ve Karaköprü (17.7 °C) ilçeleri iken, düşük olduğu ilçeler ise Siverek (16.4 °C), Hilvan (17.1 °C) ve Bozova (17 °C)'dır (Harita 5).

Harita 5: Şanlıurfa İlinin Sıcaklık Haritası

Şanlıurfa'da yıllık yağış miktarları sıcaklıkla ters, yükselti ile doğru orantılı olarak güneyden kuzeye doğru artmaktadır. Yıllık toplam yağış miktarı en az Akçakale (320 mm), Harran (361 mm) ve Ceylanpınar (379 mm) ilçelerinde görülürken, en yüksek değerler ise Karacadağ (667 mm) ve çevresi ile Siverek (563 mm) ilçesinde görülmektedir (Harita 6).

Harita 6: Şanlıurfa İlinin Yıllık Yağış Haritası

1.1.4.Hidrografya

Türkiye'nin hemen hemen her yerinde olduğu gibi, araştırma sahamızda bulunan akarsular da gelişimlerini kuaterner'de tamamlamışlardır. miosende Anadolu'nun bir kısmı kara halinde iken bir kısmı da göllerle kaplıydı. Akarsu şebekesinin oluşumunun başlangıcı bu dönemde önce karalar üzerinde gelişmiştir. Daha sonra pleistosedeki akarsu şebekesi, miosene nazaran günümüzdeki özelliklere benzer özellikler taşımaktadır. kuaternerde bir yandan meydana gelen genç tektonik hareketler, bir yandan süregelen volkanizma olayları ve diğer yandan iklim özelliklerindeki büyük değişiklikler akarsu şebekesinin hemen hemen son şeklini almasını sağlamıştır. Bu akarsu şebekesi plio-kuaternerden daha yaşlı değildir

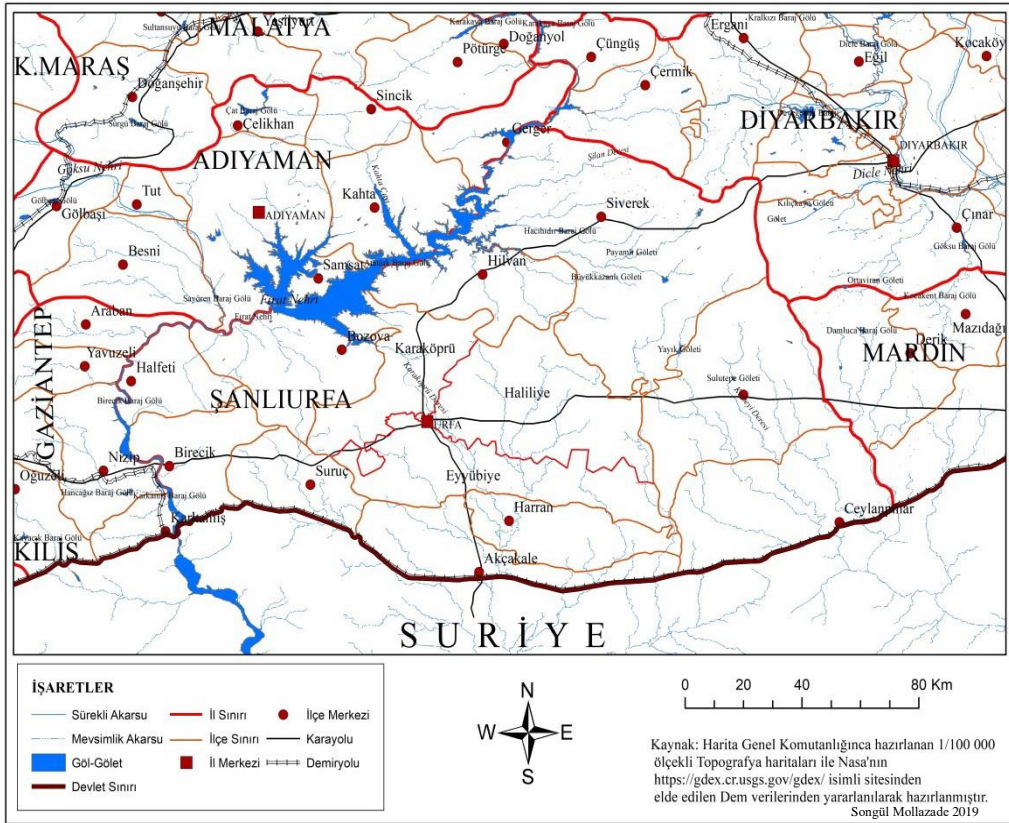
(Arđos, 1992, s. 109-113). Esasen pleistosende hüküm süren buzul (glasyal) ve buzul arası (interglasyal) dönemlerde iklimde birçok salınımlar meydana gelmiş ve bunun sonucunda serin-yağışlı ve sıcak-kurak dönemler birbirini takip etmiştir (Erol, 1979, s. 23-32). Bu da akarsu şebekesinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Holosen de ise iklimin daha ılıman bir özellik göstermesinden ve morfolojik etkenlerin daha durgun (Erol, a.g.e, s. 32) olmasından dolayı akarsu şebekesinde önemli değişiklikler olmamıştır (şahinalp, 2005, s. 34).

Hidrografik kaynaklar tüm yerleşmeleri yakından etkilemektedir. şehirlerin ve köylerin kuruluş ve gelişmelerinde akarsuların büyük lde hatta birinci derecede rol oynadıkları malumdur (Yalçınlar, 1976, s. 59).

Araştırma alanının yarı kurak bir bölgede yer almasından dolayı devamlı akarsuların sayısı çok azdır. İlin en önemli sürekli akarsuyu Fırat Nehri olup, plato ve ova yüzeylerinde çok sayıda dönemlik akarsu bulunmaktadır. Bu tip akarsular çoğunlukla plato alanlarında yer almaktadır (şahinalp, 2006, s. 90). Birçok kk dere ile birleşen ve derin bir vadide akan (Benek, 2005, s. 2) Fırat Nehri, Siverek ilçesinin kuzeybatısından il sınırlarına dâhil olup, şanlıurfa-Adıyaman ve şanlıurfa-Gaziantep il sınırını oluşturduktan sonra Suriye topraklarında akışını sürdürmektedir. En önemli mevsimlik akarsuları ise Karaköprü Deresi ve Kızbeyi Deresi'dir (Foto 4) (Harita 7).

Foto 4: Fırat Nehri Kuzeybatıdan Bir Görünüm

Harita 7: Şanlıurfa İlinin Hidrografi Haritası

1.1.5.Toprak Yapısı

Şanlıurfa ilinde çeşitli toprak türlerine rastlamak mümkündür. Ceylanpınar, Harran ve Viranşehir ovalarında kahverengi toprakların yoğun olduğu görülmektedir. Bu topraklar kireç bakımından da zengindir. Ayrıca Harran ovasının büyük bir kısmını dere kenarlarında ve özellikle de ova tabanındaki geniş sahalarda alüvyal karakterli kırmızı-kahverengi topraklar teşkil etmektedir(Şahinalp, 1998, s. 3) Suruç Ovası, Halfeti, Birecik ve Bozova'nın yanı sıra Siverek ilçesinin Fırat Nehri civarındaki arazilerinde kil, kum ve çakıllardan oluşan alüvyal topraklar bulunmaktadır. Mineral ve organik madde bakımından zengin olan bu topraklar tarımsal faaliyetler bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Bozova'nın kuzey kesimlerinde ise topraktaki kirecin derinlere taşınmamasının bir neticesi olarak bozkır(step) topraklarının arttığı görülmektedir. Şanlıurfa şehrinin kuzeyinden başlamak suretiyle Hilvan-Siverek ekseninde bazaltik niteliği bulunan volkanik araziler artmaktadır(Foto 5).

Foto 5: Siverek'te Bazalt Ve Kalkerin Bir Arada Bulunduğu Arazilerden Bir Görünüm

Şanlıurfa ili topraklarında kültür bitkilerinin yetiştirilmesini ve tarımsal kullanımı kısıtlayan erozyon, sıgılık, taşlılık, kayalık ve drenaj gibi

etkinlik dereceleri değişen bazı sorunlar bulunmaktadır. Bu toprakların oranı tarıma elverişli toprakların oranına göre az olup, daha çok çayır mera olarak kullanılmaktadır. Şanlıurfa tarımsal yönden önemli toprak kaynaklarına sahiptir. 1.858.400 hektar olan arazisinin yaklaşık 1.206.000 hektarı tarım alanıdır. Bu alanın 820.000 hektarı ise sulamaya elverişlidir. Harran ovasında daha önceden de var olan tuzluluk ve drenaj (yüksek taban suyu) problemlerinin boyutları sulu tarımla birlikte artış eğilimine girmiştir. Ülke genelindeki toprak varlığı bakımından değerlendirildiğinde, işlemeli tarıma elverişli alanların %4,5'inin, İşlemeli tarıma elverişli olmayan ve tarım dışı olarak değerlendirilen arazilerin %1,6'sının Şanlıurfa ilinde bulunduğu anlaşılmaktadır (Şanlıurfa Tarım Master Planı, 2006, s. 48).

1.1.6.Doğal Bitki Örtüsü

Araştırma sahası genel anlamda güneyde ova ve kuzeye doğru gidildikçe plato niteliği arz etmektedir. İlin bitki örtüsünü de bu açıdan değerlendirmek daha uygun görünmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında yörenin özellikle kuzeyi bitki toplulukları bakımından bir geçiş sahası niteliğindedir. Özellikle Fırat nehri kıyısındaki alanlarda söğüt ve kavak türlerinin yanı sıra zakkum, zerdali ve karaçalı ve alıç formasyonlarına rastlamak mümkündür. Ancak doğal olarak yetişen bitki örtüsünün tahrip edilmesine bağlı olarak antropojen step örtüsünün hâkim duruma geldiği görülmektedir. Kuzeye doğru gidildikçe meşe türleri artış göstermektedir.

İlin güney ve orta kesimleri ise bitki örtüsü bakımından fakirdir. Buralarda doğal bitki örtüsünün step olduğu görülmektedir. İlkbaharda yeşeren ot toplulukları, yazların sıcak ve kurak olması nedeniyle kısa süre içerisinde kurumaktadır. Bu güzergâh üzerinde papatya, gelincik, çiğdem, kekik, kantaron, mentuar, devedikeni, yaban buğdayı, çobançantası gibi ot türlerine rastlamak mümkündür.

Bölgede Fırat kavağı, söğüt, çınar, elder çamı, kızılçam, servi, okaliptüs, akasya, aylantus, melia, sofora, kavak, glediciya, iğde, bulunmaktadır. Birecik ilçesi Meydan mahallesinde Fırat Kavağı (Populus euphratica-Oliver) popülasyonu bulunmaktadır. Bu saha 1. derece sit alanı ilan edilmiştir. Mahalli olarak burası “söğütlük” olarak bilinmektedir (Şanlıurfa İli Çevre Durum Raporu, 2018).

1.1.7. Doğal Afetler

İnsanoğlu evrende var olma çabasıyla dolaylı olarak yaşamı boyunca jeolojik, jeomorfolojik, iklimik ve hidrografik kökenli olaylarla ilişki içerisinde olmuştur. Doğayı kontrol altına alma çabasında galipmiş gibi görünse de yine de doğanın etkisinden kurtulamaz.

Farklı şiddetlerde, sürekli ve periyodik olarak meydana gelen doğal olaylar, insan yaşamı üzerinde can ve mal kaybına sebep olduklarında afet olarak nitelendirilirler. İnsan müdahalesinin olmaması, can ve mal kaybına sebep olması, çok kısa sürede meydana gelmesi ve insanlar tarafından engellenememesi doğal afetlerin en önemli özellikleridir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: AFAD, 2018).

En sık görülen ve etki oranı nispeten daha fazla olan doğal afetler, deprem, taşkınlar ve seller, tropikal fırtınalar, heyelan, çığ, dolu, kuraklık ve

Şanlıurfa ilinde en fazla kayıtlara geçmiş doğal afetlerin başında sel ve taşkın, deprem ve kuraklık yer almaktadır. Özellikle sel afeti, Şanlıurfa ilinde ciddi anlamda, beşeri ve ekonomik kayıpların yanında can kaybına da sebep olmuştur. 28,29 Ekim ve 1 Kasım 2006 yılında gerçekleşen sel felaketinde il genelinde 6 can kaybı yaşanmış, 1,841 konut selden etkilenmiş ve ağır hasar meydana gelmiş, tarım alanları önemli miktarda zarara uğramış ve hayvan telefleri yaşanmıştır. (Şahinalp, 2006).

Şanlıurfa taşkın hasarlarının etkisinin taşkını oluşturan doğal sebeplerden ziyade, bilinç eksikliği, kötü planlama, mühendislik uygulamalarında görülen eksiklikler, kurumlar arası iletişim eksikliği, eğitimsizlik, ekonomik yetersizlik, sosyolojik yapı gibi insan kaynaklı etkenlerle arttığı görülmektedir(Sepetçioğlu, 2013, s. 30).

1.2. ŞANLIURFA İLİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1.2.1.Nüfus

Yeryüzünde, sınırları belli bir alanda ve belli bir zamanda yaşayan insan sayısını ifaden nüfus, coğrafyanın tanımında da yer aldığı gibi -doğal ortam-insan etkileşimi- önemli bir dinamiktir. Yaşamsal faaliyetlere bağlı olarak nüfusun hareketliliği artan sayıda ve farklılık göstererek devam ettiği için doğal ortamda nüfus gelişimi zorunlu bir süreç olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye 1960'da 27.12 milyon olan nüfus miktarı 2017'de 80.810.525'tir. Bu nüfusun, 40.535.135'ini (%50,16) erkekler ve 40.275.390'ını (%49,84) kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2018).

1960 yılında 401,919 olan Şanlıurfa nüfusu 1990'da 1.001.455'e yükselmiş, bu sayı 2000 yılında 1.443.422'ye çıkmıştır. 2017 yılında 1.985.753 olmuş ve günümüzde 2.035.809'a ulaşmıştır. 1990 yılında erkek nüfusu 525.980, kadın nüfusu ise 485.475 iken, 2000 yılında erkek nüfusu 748.929, kadın nüfusu da 694.493 olmuştur. 2018 yılında ise erkek nüfus 1.026.719, kadın nüfus ise 1.009.090 olmuştur (TÜİK, 2018) (Tablo 2).

Tablo 2: Şanlıurfa İli'nin 1960-2018 Yılları Arası Kadın-Erkek Nüfus Dağılımı

Yıllar	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
1960	401,919	205,907	196,012
1990	1.001.455	525,98	485,475
2000	1.443.422	748,929	694,493
2007	1.523.099	756,655	766,444
2008	1.574.224	788,278	785,946
2009	1.613.737	809,222	804,515
2010	1.663.371	831,382	831,989
2011	1.716.254	858,409	857,845
2012	1.762.075	881,521	880,554
2013	1.801.980	901,868	900,112
2014	1.845.667	925,703	919,964
2015	1.892.320	950,493	941,827
2016	1.940.627	976,938	963,689
2017	1.985.753	999,299	986,454
2018	2.035.809	1.026.719	1.009.090

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018

İlçeler bazında Şanlıurfa nüfusuna bakıldığında, 2018 yılında en fazla nüfusa sahip ilçesi 379,123 ile Eyyübiye'dir. İkincisi ise 376,251 nüfusu ile Haliliye'dir. Bu ilçeleri sırasıyla Siverek, Viranşehir ve Karaköprü ilçeleri takip eder (Tablo 3).

Tablo 3: Şanlıurfa İli 2018 Yılı Kadın-Erkek Nüfusunun İlçelere Göre Dağılımı

İlçe (2018)	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
Eyyübiye	379,123	191,103	188,02	18,62%
Haliliye	376,251	189,102	187,149	18,48%
Siverek	258,265	130,946	127,319	12,69%
Viranşehir	195,91	97,14	98,77	9,62%
Karaköprü	195,552	100,163	95,389	9,61%
Akçakale	113,194	57,879	55,315	5,56%

Suruç	104,302	53,023	51,279	5,12%
Birecik	95,149	47,73	47,419	4,67%
Harran	87,843	43,933	43,91	4,31%
Ceylanpınar	87,684	44,346	43,338	4,31%
Bozova	58,565	29,423	29,142	2,88%
Hilvan	42,829	21,751	21,078	2,10%
Halfeti	41,142	20,18	20,962	2,02%
Toplam	2,035.809	1.026.719	1.009.090	100%

Kaynak: www.nufusu.com

1.2.2.Yerleşme

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren barınacak, yaşamını devam ettirebilecek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir mekâna ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile belli bir alanda kurmuş olduğu bir ya da daha fazla meskenden oluşan birimlere yerleşme adı verilir. Coğrafi ortam ve insan etkileşimi sonucunda farklı şekillerde ve tiplerde yerleşmeler ortaya çıkmıştır.

Neolitik yerleşmelerinden biri olan Şanlıurfa, kurulduğu dönemdeki yerleşmelerin vazgeçilmez unsurlardan olan; olumlu iklim şartları, tatlı su kaynakları, geniş ekonomik faaliyet alanları ve uygun korunma imkânlarına bağlı olarak kurulup gelişmiştir (Tunçdilek, 1985, s. 1-6).

Şanlıurfa ili yerleşmelerinin gelişim ve değişimini genel anlamda 1990 yılı öncesi ve sonrası olmak üzere genel olarak iki döneme ayırabiliriz. 1990 yılından sonra ulaşım imkânlarının artması, güvenliğin sağlanması, yer altı ve yer üstü su imkânlarından yararlanılması, elektriğin en ücra köşelere kadar götürülmesi gibi nedenlerle yerleşmelerde hızlı bir değişim süreci yaşanmıştır(Güzel, 2005, s. 7).

Araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelerin sayısı oldukça fazladır. Bu yerleşmeler az nüfuslu ve dağınık yerleşme dokusunun en dikkati çeken özellikleridir. Şanlıurfa ilinde toplumsal, ekonomik ve coğrafi sebeplerle teşekkül etmiş köy altı yerleşme birimleri sahada “kom, mezra, oba, dam ve yayla” şeklinde ortaya çıkmıştır (Akış, 2002, s. 137). İklim ve topografyanın etkisiyle; Karacadağ ve çevresinde dönemlik ve geçici yerleşmelerden olan yaylalar yer alırken, güney kesimde ise kışlaklar yer alır (Güzel, 2005, s.214).

Meskenlerde kullanılan ana malzemeler; kerpiç, ağaç ve taştır. Özellikle ovalık kesimde kırsal alanlarda ana malzeme kerpiç iken, Karacadağ ve diğer dağlık alanlarda taştır (Akış, 2002, s. 137).

Şanlıurfa ilinde modernleşme sürecinde görülen en belirgin faktörlerden biri de kentleşmedir. Kırdan kente göçen insanların oluşturduğu nüfusun yığılması biçimindeki demografik kentleşme sonucu, gecekonduların yerleşmesi, kent planlaması ve konut üretimi gibi önemli sosyal sıkıntılar ortaya çıkmıştır (Akış, 2002, s. 141).

1.2.3.Eğitim

Eğitim bir yerin kalkınmışlık ve gelişmişliğini değerlendirme noktasında önemli ölçütlerden biridir. Değişen, gelişen ve sürekli güncellenen bilgi dünyasında zaman herkes için aynı ve bu zamanı etkin kullanmak ise ülkelere, bölgelere, illere göre değişiklik göstermektedir.

Türkiye’de okuma yazma bilenlerin oranı 2014 yılında 96,13 iken 2017 yılında 96,74 olmuştur. Şanlıurfa’da okul çağındaki nüfus potansiyelinin fazla olması ve giderek artması eğitimin de önemini arttırmıştır.

Şanlıurfa ilinde okuma yazma bilenlerin oranı yıllara göre giderek artış göstermiştir. 2014 yılında okuma yazma bilenlerin oranı 89,79 iken 2015 yılında 90,5, 2016 yılında 90,7 ve 2017 yılında ise 91,37 olmuştur (Tablo 4).

Tablo 4: 2014-2017 Yılları Arasındaki Dönemde Türkiye ve Şanlıurfa’da Okuryazarlığın Oransal Dağılımı

Türkiye	Yıllar	2014	2015	2016	2017
	Okuma yazma bilen oranı (%)	96,13	96,22	96,5	96,74
Okuma Yazma Bilmeyen Oranı(%)	3,87	3,78	3,5	3,26	
Şanlıurfa	Okuma Yazma Bilen oranı (%)	89,79	90,5	90,7	91,37
	Okuma Yazma Bilmeyen Oranı(%)	10,21	9,05	90,3	8,63

Kaynak: TÜİK, 2018

Şanlıurfa’da 2017 yılında toplam ortaöğretim okul sayısı 255, öğrenci sayısı 147. 521 ve öğretmen sayısı ise 6.916’dır. Şanlıurfa’da 2017 yılında ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı 20, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da 16 iken, okullaşma oranı % 60,92’dir (Tablo 5).

Tablo 5: Şanlıurfa 2014-2017 Yılları Arasındaki Dönemde Ortaöğretim ’de Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları

Şanlıurfa ili	2014	2015	2016	2017
Ortaöğretim okul sayısı	189	222	233	255
Ortaöğretim öğrenci sayısı	143.541	150.238	151.153	147.541
Ortaöğretim öğretmen sayısı	5.860	7.218	6.774	6.916
Ortaöğretim /Derslik başına düşen öğrenci sayısı	28	24	24	20
Ortaöğretim /Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	19	16	17	16
Ortaöğretim okullaşma oranı 2012 ve sonrası-net (%)	58,52	59,04	60,07	60,92

Kaynak: TÜİK, 2018

1.2.4.Tarım

Tarım, yeryüzündeki belli başlı üretim şekillerinden en gerekli ve en yaygın olanıdır. Tarımın yeryüzündeki en yaygın faaliyet olması yanında,

tarım toprakları da yeryüzünün en önemli topraklarıdır (Tümertekin, Özgüç, 2002e, s. 18).

Şanlıurfa ili, genel arazi bölünüşü içerisinde tarım alanları bakımından hem Türkiye'deki tarım alanlarına (% 36), hem de GAP Bölgesi'ndeki tarım alanlarına (% 43) göre daha avantajlı bir orana (% 64,1) sahiptir(Benek, 2006, s. 1-67)

2018 TÜİK verilerine göre Şanlıurfa'nın tüm tarımsal üretim değeri 2017 yılı itibarıyla 8.949.006 TL iken, 2018 yılında 12.335.460 TL olmuştur. Şanlıurfa tek başına Türkiye'nin sulanabilir tarım alanların %11'ine sahiptir. Hâlihazırda yaklaşık 390 bin hektar alan sulanabilmekte olup GAP Projesinin tamamlanması ile bu alanın 941 bin hektara çıkması beklenmektedir. Tarımsal üretimin mevcut durumun yaklaşık 2 katı olacağı öngörülmektedir (Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi, 2018) (Tablo 7).

Tablo 6: 2017 Yılı Sulanabilir Alan ve Sulanan Toplam Alan

Sulama Şekli	Sulanan Alan (Ha)
Sulanabilir Alan	941,083
Ekonomik Olarak Sulanabilir Alan	764.806
Sulanan Toplam Alan	390,803

Kaynak: Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi, 2018

Türkiye'deki toplam tarım alanlarının %4,9'una sahip olan Şanlıurfa, Ankara ve Konya'dan sonra en fazla tarım arazisine sahip 3. ildir. 2017 yılı itibarıyla Şanlıurfa ilinin tarım alanı 1.107.114 hektar olup bu alanın 846.564 hektarı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlere ayrılmış iken, 20.035 hektarı sebze bahçeleri alanı ve 143,440 hektarı da meyveler, içecek ve baharat bitkileri üretiminde kullanılmaktadır (Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi, 2018) (Tablo 8).

Tablo 7: Toplam Tarım Alanı İçerisinde Tarımsal Faaliyet Türlerinin Dağılımı
(2017)

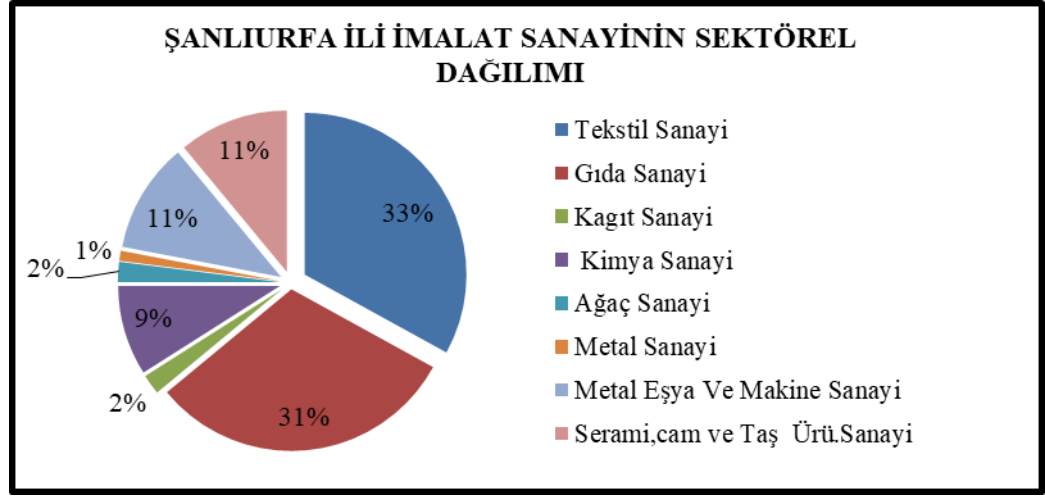
Tarım Alanları	Alan (Ha)	Toplam Alan İçindeki Oranı (%)
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	143,44	12,95%
Nadas Alanı	97,073	8,76%
Sebze Alanı	20,035	1,80%
Süs Bitkileri Alanı	2	0,03%
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	846,564	76,46%
Toplam Tarım Alanları	1.107.114	100%

Kaynak: Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi, 2018

1.2.5. Sanayi

Şanlıurfa'nın sanayisi genel olarak "Tarıma Dayalı Sanayi" karakterini taşımaktadır. Şanlıurfa'nın toplam sanayisi içerisindeki %33'lük payı ile tekstil sektörü ilk sırada yer almaktadır. Gıda sektörü ise %31'lik payı ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu sektörleri sırasıyla; metal eşya ve makine sanayi(%11), seramik, cam ve taş ürünleri Sanayi(%11), kimya sanayi(%9), kâğıt sanayi(%2), ağaç sanayi(%2) ve metal sanayi(%1) takip etmektedir(Şekil 2)

Şekil 2: Şanlıurfa İli İmalat Sanayisinin Sektörel Dağılımı

Kaynak: Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası, 2018

1.2.6. Ticaret

Şanlıurfa'yı çevresine bağlayan önemli yolların varlığı, ticari faaliyetlerin eskiden beri yoğun olarak gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Şanlıurfa'da bulunan iş ve ticaret alanlarının dağılışı incelenecek olursa genel olarak şehrin önemli caddeleri boyunca ya da modern konut alanlarının bulunduğu kesimlerde sokak aralarına yayılmış olduğu görülecektir(Şahinalp, 2005, s. 246).

2016 yılında yapılan toplam ithalat 164,832 dolar civarındadır. 2017 yılına gelindiğinde ise gerçekleşen toplam ithalatın 157 bin dolar düzeyinde olduğu görülmektedir. Şanlıurfa'da ihracat 2016 yılında 190,804 dolar iken, 2017 yılında 153,700 dolar seviyesinde gerilemiştir. 2018 yılı Eylül ayı itibariyle ise ihracat 111.166 dolar olduğu görülmektedir (Tablo8).

Tablo 8: Şanlıurfa’da 2016-2018 Yılları Toplam İhracat ve İthalat(bin \$)

Şanlıurfa	2016	2017	2018 (Eylüle Kadar)
Toplam ihracat (bin \$)	190.804	153.700	111.166
Toplam ithalat (bin \$)	164.832	157.571	127.694

Kaynak: TÜİK-ŞUTSO Aylık Ekonomi Bülteni, 2018

1.2.7.Turizm

Şanlıurfa Mezopotamya'nın en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Su kaynaklarına yakın olması ve ticaret yolları üzerinde bulunmasından dolayı tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. Şanlıurfa, Karacadağ Kayak Merkezi ile “Kış Turizmi”, Karaali Kaplıcaları ile “Termal Turizmi”, Karacadağ ve Tek Tek platosunda özgün flora, faunası ve bozkırlarda gezen ceylanlarıyla “Doğa ve Yayla Turizmi”; Saklı Cennet Halfeti tekne turları ile “Göl ve Su Sporları Turizmi”; Urfa’ya özgü kelaynak, keklik ve güvercinleri ile “Ornitoloji Turizmi”; Geleneksel el sanatları, mutfak zenginliği ve damak lezzeti, musiki ustaları ile yaşanan ve yaşatılan otantik ve mistik yapısıyla “Kültür ve Folklor Turizmi” gibi turizm çeşitlerinde önemli bir potansiyele sahiptir (Şanlıurfa Kültür ve Turizm Rehberi, 2017, s. 12).

Şanlıurfa ilinin tarihi, arkeolojik, dini ve kültürel açıdan zengin bir potansiyeli vardır ve bünyesinde birçok mirasa ev sahipliği yapmaktadır. Halil-ür Rahman Gölü, Ayn-ı Zeliha Gölü, Hazreti İbrahim ve Hazreti Eyyüp Makamları, Harran, Halepli Bahçe ve Göbeklitepe’nin yanı sıra, antik kentleri, mozaikleri kalesi, şehir surları ve çok sayıda çarşı, han, hamam, çeşme, kervansaray, medrese, cami, kilise, manastır, köşk ve konaklar mevcuttur.

Yaklaşık 12 bin yıl öncesinin inanç merkezi konumunda olan Göbekli Tepe, Şanlıurfa kentinin 15 km kuzeydoğusunda, Örencik mahallesinin

yaklaşık 2 km doğusunda bulunmaktadır. Göbekli Tepe, M.Ö. 10.000 yani günümüzden 12.000 yıl öncesine tarihlenen Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait Anadolu'nun en eski inanç merkezidir. Yaklaşık 80 dönümlük alana sahip olan ören yeri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2005 yılında "1. Derece Arkeolojik Sit" alanı ilan edilmiştir(Birinci, Kaymaz, Camcı, 2018, s. 1357). Aynı zamanda ülkemizde 2019 yılının "Göbekliepe" yılı ilan edilmesi turizm hareketliliği açısından önemli görülmektedir.

1.2.8. Ulaşım

Yerleşmelerin gelişmesinde ve büyümesinde en önemli faktörlerden biride ulaşım sistemleridir. İnsanın, çeşitli ham ve işlenmiş maddelerin, hizmetin ve haberin bir yerden başka bir yere nakledilmesi olarak tanımlanan ulaşım, tarihin ilk çağlarından beri insanların ana faaliyetlerinin başında gelmiştir. Çünkü insan sürekli bir üretim, haberleşme ve nakliye çabasındadır.

Şanlıurfa, geçmişten bu yana aktif olan ticari yollar üzerinde yer almıştır. Bunun bir sonucu olarak da ulaşım çok yönlü olarak gelişmiştir.

Şanlıurfa'nın karayolu uzunluğu, il ve devlet yolu bazında 2007 yılında 1144 km iken 2017 yılında 1212 km olmuştur. Otoyol 2007 yılında 110 km iken, 2017 yılında 146 km olmuştur (Tablo 9).

Tablo 9: Türkiye ve Şanlıurfa İlinin 2005, 2010, 2017 Yıllarına Göre Karayolu uzunlukları.

İller	İl ve Devlet Yolu (km)			Otoyol (km)		
	2005	2010	2017	2005	2010	2016
Şanlıurfa	1 144	1 148	1 212	-	146	146
Türkiye	61 939	62 785	64 962	1 667	2 080	2 542

Kaynak: TÜİK, 2017.

Şanlıurfa'da havayolu ulaşımı, 2007 yılında hizmete giren GAP Havalimanı yoluyla sağlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM-ÖĞRETİM ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN COĞRAFİ FAKTÖRLER

2.1. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1.1. Jeolojik Özelliklerin Etkisi

Doğal çevrenin önemli bir ögesi olan insanın, var olduğu günden bu yana doğal ortam ile olan ilişkileri geçmişten günümüze değin farklı aşamalardan geçmiştir. Kimi zaman doğal ortamdan etkilenmiş, kimi zaman ise doğal ortamı etkilemiştir. Yerleşmelerin sürekliliği, zaman içerisinde yeni bir şekil alması veya tümüyle ortadan kalkması üzerinde de doğal faktörler büyük ölçüde belirleyici rol oynamıştır(Tonbul, Karadoğan, 1998).

Jeolojik unsurların eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi doğrudan arazi kullanımı noktasında ortaya çıkıp deprem ve buna bağlı olarak okul kampüslerinin kuruluş yer seçimi, bina dayanıklılık kalitesi, meskene malzeme temini noktasındadır. Dolaylı olarak da depremsellik faktörüne bağlı olarak ortaya çıkan insan üzerindeki psikolojik etkilerdir.

Jeolojinin en önemli unsurlarından biri deprem ve buna bağlı olarak oluşan depremsellik olgusudur. Depremselliğin şehirselleşmeye etkisi açısından önemli olan faylanma, zeminin yapısı, deprem büyüklüğü gibi etkenler aynı zamanda okulların yer seçiminde temel belirleyici faktörlerdir.

Günümüzde eğitim ile ilgili organizasyonların kuruluş yeri belirlenirken, ihtiyaçlar, demografik faktörler, Milli Eğitim'in plan strateji ve öngörülere hesaba katılarak, merkezi bir sit belirlenir ve tesis o alana kurulur. Oysa buna ek olarak, kuruluş yerinin seçiminde, çevresi de “tampon bölge,” “emniyet kuşağı,” “zemin mukavemeti” ve “etki sahası” düşünülerek yapılmalıdır (Akdemir, 2013, s. 1). Eğitim fonksiyonunun kuruluş ve gelişmesini etkileyecek kararlar alınırken, alınacak kararların ne kadar büyük bir kitleyi ilgilendireceği asla göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle eğitim fonksiyonunun altyapısını teşkil eden doğal çevre özellikleri, büyük nüfus kitlesi adına hesaba katılmalı, verilen kararların hayati olabileceği de öngörülmelidir (Akdemir,2013, s. 4). Ayrıca volkanik unsurların varlığı ile bu unsurların niteliğinin de gerek yer seçiminde ve gerekse eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde etkili olabileceği hesaba katılmalıdır. Yanı sıra toprak örtüsünün oluşu veya olmayışı (arazinin çıplaklık durumu), toprağın cinsi gibi faktörler de eğitim-öğretim faaliyetlerini etkileyebilecek mahiyettedir. Bu bağlamda eğitim-öğretim kurumlarının yer seçimi yapılırken coğrafi bakış ve coğrafi okuryazarlığın da göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmalıdır.

2.1.2. Jeomorfolojik Özelliklerin Etkisi

Eğitim, belli bir alanda oluşan gelişmişliği ve bunun sürekliliğini önemli ölçüde etkilerken aynı zamanda da kendisi de birçok alandan etkilenir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin şekillenmesi, gelişmesi ve sürdürülebilirliği üzerindeki en önemli faktörlerden birisi coğrafi niteliklerdir. Özellikle sosyo-ekonomik açıdan gelişmemiş alanlarda coğrafi unsurların eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkisi daha da belirgindir.

Coğrafi faktörlerden özellikle jeomorfoloji, eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde jeolojik yapıdan daha belirgin bir etki gücüne ve alanına sahiptir. Jeomorfolojinin özellikle eğitimin gelişimi ve sürdürülebilirliği üzerinde belirgin bir etkisi bulunmaktadır.

Eğitim-öğretim fonksiyonunun yürütüldüğü alanların, yapısı, düzeni etki sahasının ve coğrafi çevresinin niteliği, fonksiyonun canlılığını yitirmemesi, fonksiyon alanının çevresi ile beraber ayrıntılı planlanması ile doğru orantılıdır(Akdemir, 2013, s. 10).

Jeomorfolojik birimlerden olan plato, ova, yamaçlar ile buna bağlı olarak oluşan aşınım yüzeyleri, hafif eğimli etek düzlükleri eğitim-öğretim faaliyetlerini daha çok eğitim kurumlarının yer seçimi ve ulaşım konusunda etkilemektedir. Bunun yanı sıra yükselti, eğim, bakı ve buna bağlı olarak değişen iklim özellikleri daha çok öğrenme, dikkat, performans ve algılamayı etkileyerek eğitim ve öğretim faaliyetlerini yönlendirmektedir.

Arazinin eğimi, yükseltisi, bakı gibi faktörler eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde birtakım etkilerde bulunmaktadır. Örneğin düz arazilerin okulların inşaat maliyetlerinin azaltılması bakımından olumlu bir etkisi var iken, bu süreç nispeten engebeli veya dağlık alanlarda hem zor hem de daha fazla maliyet anlamına gelmektedir.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi bakımından jeomorfolojik özelliklerin önemli bir etkisi vardır. Örneğin etrafı yüksek tepeler veya dağlarla çevrili bir alan çevresine göre alçakta kalacağından sıcaklık, yağış gibi elemanlar açısından farklı sonuçlar görülecektir. Bu şekilde yükseltisi az olan bölgelerde iklim özellikleri de farklılaşmakta ve bu nitelikler eğitim-öğretim faaliyetlerinin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Yükseltisi fazla veya nispeten engebeli sahalarda ise sıcaklık değerleri düşük olacaktır. Bu sahalarda görülen yağış türü de eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile öğrenci-öğretmen performansı bakımından olumsuz bir etki oluşturacak niteliktedir.

2.1.3.Klimatolojik Özelliklerin Etkisi

İklim bilimi ya da klimatoloji, atmosfer içerisinde meydana gelen hava olayları ile yeryüzünde görülen iklim tiplerini inceleyen bilim dalıdır. Yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlemlenen hava olaylarının ortalaması olan iklim, Montesquieu'nun dediği gibi dünyanın en güçlü ve en büyük imparatorluğudur. Birçok şey onunla etkileşim halindedir ve iklim birçok yönden beşeri faaliyetler üzerinde etkilidir. İklim bu etkisini özellikle 20.yy'dan sonra iklim değişikliği ile belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

20. Yüzyılda meydana gelen hızlı ve büyük çaplı sanayileşme ve ekonomik gelişme birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Bu sorunlardan en büyüğünün ise iklim değişikliği ve iklimin neden olduğu ya da olabileceği tahmin edilen büyük çaplı, toplumları derinden etkileyecek, sosyal ekonomik ve çevresel problemler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu problemlerden insan hayatı için en önemlisi iklim değişikliğinin doğrudan neden olduğu veya dolaylı olarak tetiklediği, çoğu zaman ölümle sonuçlanan doğal afetler ve sağlık problemleridir (Atay, Tüvan, Demir, Balta, 2012, s. i).

İnsan davranışlarını etkisi altına alan doğal unsurların en başında iklim gelmektedir (Karakuş, 2014, s. 2). Klimatolojinin bel kemiği olan iklim elemanlarının (sıcaklık, yağış, nem, rüzgâr, basınç, güneşlenme, bulutluluk vb.)insanın en önemli faaliyetlerinden olan eğitim-öğretimi doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Bu unsurlar öğrenme ve öğretme performansını doğrudan etkilemektedir. Özellikle aşırı sıcak, aşırı soğuk ve nemli hava koşulları algı ve dikkat üzerinde olumsuz etkileri vardır. Çünkü belli bir sıcaklıktan sonra insanın algılama kapasitesi ve performansı düşebilmektedir. İnsanlardan en iyi performans 19-20°C sıcaklıkta ve %40-60 oranında nemli hava koşullarında alınmaktadır. Sıcaklık 26°C'ye ulaştığında

performans %20 düşmektedir (Ekinci, 2011, s. 19). Bu bağlamda sıcaklığın öğrenme ve öğretme verimliliği üzerinde doğrudan etkisi vardır.

İklim elemanlarından etkilenen bir başka unsur ise eğitim kurumlarının iç hava kalitesidir. Sıcaklık ile nemin, iç hava kalitesi ile doğrudan ilişkisi vardır. Hava sıcaklığı artınca, insanlarda “hasta bina sendromu” da artmaktadır. İç hava kalitesi bozukluğundan oluşan hasta bina sendromu insanlarda baş ağrısı, öksürük, baş dönmesi gibi rahatsızlık belirtileri göstermekte ve bina terk edilince bu şikâyetler ortadan kalkmaktadır (Ekinci, 2011, s. 19). O halde iç hava kalitesi doğrudan iklim elemanlarından etkilenirken, dolaylı olarak da öğrenme ve öğretme performansını etkiler.

2.1.4.Hidrografik Özelliklerin Etkisi

Herhangi bir bölgenin fiziki ve beşeri coğrafya şartları, o alanda yaşayan nüfusun özelliklerine, eğitim-öğretim faaliyetlerine, yerleşmelerin kuruluş ve gelişimine, ekonomik ve ulaşım faaliyetlerini etkileyerek bu faaliyetlere yön vermektedir.

Yeraltı ve yer üstü sularının oluşum ve dağılımlarını araştıran ve insan yaşamı üzerine etkilerini inceleyen bir bilim dalı olan hidrografyanın, jeoloji, jeomorfoloji ve klimatoloji kadar olmasa da eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Mekânın karakteri, üzerinde gerçekleştirilen beşeri faaliyetler açısından belirleyicidir. Karakterin bilinmesi, özgün yer karakteri doğrultusunda değerlendirilmesi fonksiyon alanı ve çevresi ile dinamik uyumun yani sürdürülebilirliğin esas alınması, yapılan planlamanın güvenli, işlevsel, ekonomik ve uygulanabilir olmasındaki temel ilkedir (Akdemir, 2013, s. 16).

Bir bölgenin hidrografik koşulları, o bölgenin su, taşkın, taban suyu, yeraltı ve yerüstü su potansiyeli gibi doğal olaylar ile yakından ilişkilidir. İnsanoğlunun faaliyetlerini gerçekleştirirken hidrografik koşulları da göz önünde bulunması gerekmektedir. Çünkü alanın hidrografik karakteri insan psikolojisi üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Örneğin manzara açısından ele alındığında nehir, göl ve denizin bulunduğu alanlar insanların karakterini ve psikolojisini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda nemin insan psikolojisi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında denizlerin mevsimsel olarak olumsuz etkisinden de söz edilebilir.

Hidrografya, eğitim kampüslerinin yer seçimi, ulaşım, ders performansı, derse katılım gibi eğitim-öğretim faaliyetlerine üzerinde etkili olabilmektedir.

2.2. BEŞERİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.2.1. İnsan Psikolojisi

Eğitim, insan psikolojisi ile ele alındığında her ikisinin de bağlantılı olarak geliştiği görülür. Nitekim eğitim ve öğretimin sağlıklı gerçekleşmesi için insanın fiziksel ya da psikolojik olarak bir takım hazırbulunuşluluk halinde olması gerekir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin psikolojik durumuyla okul başarısı ve ders anlatma başarısı arasında ciddi bir ilişki vardır. Birçok öğrenci başaramama korkusu, yetersizlik duyguları, uyum problemleri, okul fobisi vb. psikolojik problemlerden dolayı derslerine yeterince motive olamamakta ve gerçek performanslarını ortaya koyamamaktadır. Bu yönüyle öğrencinin

psikolojik anlamdaki rahatlığının okul başarısı için bir ön koşul olduğu söylenebilir. Aynı şekilde öğretmenlerde oluşan kaygı, ümitsizlik, yetersizlik korkusu, okula ve mekâna uyum problemleri sonucu oluşan psikolojik durum, öğretmenin başarısı ve verimliliği üzerinde büyük rol oynamaktadır.

Psikolojik problemleri olan öğrenciler çoğu kez huzursuz ve gergindirler. Kaygı düzeyleri oldukça yüksek, aşırı tepkide bulunan ve zaman zaman da öfke patlamaları yaşayan bireylerdir. Ders çalışmaya karşı isteksizdirler. Sınavlarda çok heyecanlandıkları için bildikleri soruları dahi yapamayabilirler. Ayrıca özgüvenleri zayıf olduğundan dolayı derse katılım konusunda da isteksizdirler.

2.2.2.Eğitim Saatleri

Kişilerin zaman aralığı açısından eğitim-öğretime hazırbulunmuşluk düzeyi farklılıklar göstermektedir. Kortizon gibi uyanıklık veren hormonların en fazla salgılandığı zaman aralığı 07.30-11.00 saat dilimleri arasındır. Bu saatlerin; planlama, düzenleme ve ileriye dönük yapıcı fikir üretimi için en verimli saatler olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Zihni canlılığın yeniden arttığı saatler ise 16.00-18.00 arası dilimlerdir. Bu zaman dilimi bilgilerin kısa süreli hafızadan uzun süreli hafızaya almak için idealdir. Bu saat aralıkları sabah öğrenilen derslerin tekrar edilmesi gereken saatlerdir. Yapılacak etkili ve verimli tekrarlarla bilgilerin kalıcılığı sağlanmış olacaktır. Saat 19.00'dan sonra yine zihni çalışma için verimli bir ara gözlenmektedir. Bu zaman aralığı yaklaşık 3 saat sürer(19.30-22.30). Bu saatlerde yenilen yemeklerin sindirimi kısmen yapılmış, beyin yeni bir öğrenme ve tekrarlar için hazır hale gelmiş olacaktır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde belli zaman aralıklarının öğrenme ve öğretme açısından daha aktif olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim-öğretimin

zaman planlaması yapılırken bu zaman dilimlerinin göz önünde bulundurulması daha uygun olacaktır.

2.2.3. Okulların Fiziki Durumu

Öğretmen-öğrenci yaşamının büyük bir bölümünün geçtiği fiziksel mekan, içerisinde bir takım özellikleri barındırmalıdır. Bunların; işlevsel olması, öğrencide duygu yoğunluğu ortaya çıkarması, farklı amaçlara hizmet edebilecek esnekliğe ve estetik bir değere sahip olması gerekir (Asan, 2011).

Eğitim ortamlarının fiziksel açıdan donanımlı olması eğitim-öğretim faaliyetlerini etkilemektedir. Bir eğitim ortamında, öğrenci sayısı, ışık dağılışı yani aydınlatma, renk, ısı, temizlik, gürültü, yerleşim düzeni ve görünüm (estetik) gibi faktörler eğitimin verimliliği üzerinde etkili olmaktadır.

Fiziksel çevre olarak okulun maddî yapısı ve çevresi de eğitim-öğretim sürecini etkilemektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği fiziksel çevre (Okul binası, araç-gereçler, sınıfın biçimi ve yapısı, yönetim ve hizmet olanakları, bitki, iklim gibi doğal etmenler) ve okulun fiziksel yapısı öğrenci ve öğretmen davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Tezcan, 1978).

Mekân olarak okul veya fiziksel ortam düzeni insanların; sağlıklarını, duygusal dünyalarını ve performanslarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, okul mekânlarında özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilendirmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı okullarda bu konu üzerinde önemle durulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada da etkili olacaktır. Bu yüzden eğitim kurumlarında; yerleşim düzeninden, öğrenci sayısına, renk uyumuna, uygun ışık ve ısı düzeyine, temizliğe, gürültünün olmamasına, estetiğe varıncaya kadar birçok fiziksel ortam öğesinin göz önünde

bulundurularak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Uludağ, Odacı, 2002).

2.2.4. Ailelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Gelir düzeyi, meslek, eğitim seviyesi, sosyal sınıf gibi birtakım göstergelere dayanarak tanımlanan sosyo-ekonomik düzey, bireye giyim kuşamından edindiği çevreye, geleceğe dair beklentilerinden dünya görüşüne, insanlar arası ilişkilerinden toplumda gördüğü kabule kadar, içinde bulunduğu hemen tüm durum ve etkinliklerde önemli ölçüde etki eden bir faktördür (Karayığit, 2017, s. 120).

Ailenin, mesleği, gelir düzeyi, eğitim durumu ve sosyal statüsü gibi faktörler bireyin başarısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çünkü eğitimde kalite ve başarı ailelerin sosyo-ekonomik gelişmişliği ile yakından ilişkilidir.

Ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın eğitim durumları, çocuklarına karşı tutum ve yaklaşımları, ailedeki fertlerin birbirleriyle ve çocuklarla kurdukları iletişim, çocuğun maddî ve manevî ihtiyaçlarının karşılanma derecesi, çocuğun kendini ifade etme özgürlüğünün sağlanma derecesi, ailenin yaşadığı muhitin durumu gibi pek çok faktör çocuğun her bakımdan gelişimini etkilemektedir (Eskicumalı, Eroğlu, 2001, s. 171).

Çocukta sağlam bir öz kimlik duygusu, ancak dengeli, samimi, sıcak, saygı gösterilen, güvenilen, sorumluluk verilen bir aile ortamında yetişen çocuklarda mümkün olabilir. Bunun aksine, anne-babanın sürekli tartışmaları, içki ve kumar alışkanlıkları, çocuğun ihmal edilmesi, yeterli sevgi ve ilgiyi bulamaması, şiddet ve kötü muamele görmesi, çocuklarda uyumsuzluğun, kişilik bozukluğunun ve tepkisel davranışların ortaya çıkmasına neden olacaktır (Dam, 2008, s. 78)

2.2.5.Nüfus Artışı ve Nüfusun Yapısı

Eğitim düzeyindeki artış, ülkelerin ekonomik gelişme ve kalkınmalarını hızlandırmanın yanında doğurganlık oranını azaltıcı yönde etki yapması nedeniyle de önemlidir. Dolayısıyla doğurganlık düzeyini etkileyen diğer sosyal ve ekonomik faktörlerle de ilişkili olarak eğitim düzeyi, doğurganlığı etkileyen önemli faktörlerdendir. Bu bağlamda eğitim; işgücüne katılım oranı, gelir gibi faktörleri de etkilemekte ve doğurganlık üzerinde ciddi düzeyde baskı oluşturmaktadır. Ortaya çıkan bu baskı nüfus artışını yavaşlatmakta ve yeni neslin daha iyi eğitim imkânına kavuşmasını sağlayabilmektedir. Bu durum ise çocuk bakım hizmetleri gibi diğer faktörler göz ardı edildiğinde artan eğitim düzeyi ve azalan doğurganlık döngüsünü ortaya çıkarabilmektedir(Akça, Ela, 2012 s.224).

Eğitim ve doğurganlık ilişkisini ele alan çalışmalar incelendiğinde, eğitimin doğrudan doğurganlığı etkilediği ve ülkelere göre farklı eğitim düzeylerinin doğurganlığa etkisinin değişebildiği görülmüştür(Akça, Ela, 2012 s.231).

Bir ülkenin en önemli zenginliği eğitilmiş insan gücüdür. Ancak bir ülkede, eğitilmiş insan gücünün oluşabilmesi için önünde duran aşırı nüfus artışı, ekonomik yetersizlik, eğitimin eşit dağıtılmaması ve eğitim yatırımlarının yetersizliği gibi problemlerin üstesinden gelmiş olması gerekmektedir.

2.2.6. Ulaşım Özelliklerinin Etkisi

Sürekli büyüyen ve gelişen bölgelerde ve artan nüfusa paralel olarak ulaşım faaliyetlerinin önemi giderek artmaktadır. Üniversitelerin şehir dışında

yapılması, ortaöğretimin kurumlarının, özellikle kırsalda, belirli yerlerde oluşturulması sonucu toplu taşımının ortaya çıkması gibi etkenlere bağlı olarak ulaşım, eğitim-öğretim faaliyetleri açısından vazgeçilmez bir hizmet sektörü haline gelmiştir.

Ulaşım hizmetleri, insanların vazgeçemedikleri önemli bir hizmettir. Gelişen şehirleşme ve artan nüfus, insanların evlerinden uzak yerlerdeki iş ve okullarına ancak ulaşım araçları vasıtasıyla gitmelerine yol açmıştır. Herkesin kendi ulaşım vasıtasını sağlayamama durumu ise, toplu taşıma vasıtalarını ihtiyaç haline getirmiştir. Kişilerin toplu taşıma araçlarından almış oldukları hizmetler, onların moral dünyalarını etkilemektedir. Moral dünyası etkilenen bireylerin, iş ve eğitimleri de bundan olumlu veya olumsuz etkilenmektedir. Dolayısıyla, eğitim kurumları ve işverenler, elemanlarının verimliliğini artırmak için toplu taşıma hizmetlerinin kalitesini takip etmek durumundadırlar(Çatı, 2003, s. 122).

2.2.7. Devlet Politikaları

Toplumların tarihinde eğitimin bir politika konusu olarak ele alınması ve milli eğitim politikalarının oluşturulup uygulanması, yakın yüzyıllarda ulus devletlerin doğup gelişmeye başlamasıyla birlikte önem kazanır. Günümüzde eğitim, özellikle zorunlu eğitim, bir kamu politikası olarak planlanıp uygulanmaktadır(Şişman, 2007, s. 93).

Ülkelerin eğitim profilinin kalitesi için tasarlanan ve hayata geçirilen eğitim politikaları hazırlanırken; öğrenciler için eşitlik ve kalite, öğrencilerin geleceğe hazırlanması bakımından herkes için sonuçların nasıl yükseltileceği; kurumlar için okullarda iyileşme ve ölçme ve değerlendirme yoluyla kalitenin nasıl yükseltileceği; sistem için ise eğitim sisteminin eğitim politikasının uygulanması çerçevesinde denetim ve finansman bakımından nasıl organize

edileceği gibi faktörler göz önünde bulundurulması gerekmektedir(Eğitim Politikası Genel Görünümü: Türkiye, OECD 2013, s. 2).

Son yıllarda ülkelerin eğitim politikalarında yaklaşımlar, teknolojiyi kullanma, bireysel eğitime-öğretime önem verme gibi konular önem kazanmaktadır. Örneğin ülkemizde; bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşım, Bilgi Teknolojileri (BT) sınıfları, FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi, EBA (Eğitim Bilişim Ağı), e-okul, VBS (Veli Bilgilendirme Sistemi), MEBBİS (Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi) gibi elektronik hizmetler ve yaklaşımlar eğitim kalitesini arttırmak amacıyla oluşturulmuştur.

Ülkemizde özellikle kız çocuklarının okula devamının sağlanmasına yönelik olarak yürütölen projeler, ücretsiz ders kitabı temini ve ilköğretim ile ortaöğretimde burs alan öğrenci sayılarının artırılması, derslik sayısının artırılması, öğretim programlarının yenilenmesi gibi eğitim politikalarının uygulanması okullaşmanın artmasına ve eğitim kalitesinin yükselmesine önemli katkılar sağlamıştır (Çelen, Çelik, Seferoğlu, 2011).

2.2.8. İnançlar

İnançların, eğitim içeriklerinin şekillenmesinde ve sürdürülmesinde etkili olduğu söylenmektedir. Toplumsal kültürün aktarılmasında ve devam ettirilmesinde inanç ve eğitim karşılıklı ilişki içerisinde. İnanç, insan yaşamında olması gerektiği şekilde hayat bulabilmek için eğitimden istifade etmektedir. Eğitim ise bu inancın yaşam boyu aktarılmasında etkili olabilmektedir. Dinin işlevlerinden birisi insanlara belirli bir dünya görüşü kazandırmasıdır. Dinin kendisine kazandırdığı zihniyet yapısıyla insanlar, dünya ve dünyevi olaylar karşısında nasıl bir eylem ve tutum içerisinde bulunacaklarını eğitim yoluyla belirlemektedir.

İnanç, bireysel olduğu kadar toplumsal yönü de olan bir yapıdır. Eğitim kurumları, toplumun kültürünü ve yaşam biçimini yeni yetişen nesillere aktarma gibi önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Toplumsal kültürün önemli bir parçası olan dini kültür unsurları, eğitim yoluyla genç kuşaklara aktarılarak yaşatılmasının yanı sıra onların kişiliklerinin oluşumunda da önemli bir işleve sahiptir (Çekin, 2013, s. 37). Toplumların geleceği, yeni yetişen neslin eğitim durumuna göre şekillenmektedir. Bu yüzden öğrencilerin bütün yönlerini geliştirmeyi hedefleyen okul, inancın dünya görüşünü ve temel ilkelerini yetışmekte olan bireylere tanıtmak, onlara, gerçeğin dinî açıdan nasıl yorumlanacağı konusunda bilgi vermek durumundadır (Çekin, 2013, s. 41).

2.2.9. Gelenek Ve Görenekler

Gelenek ve görenekler toplumsal denetim biçimidirler ve toplumsal normlar takımını oluştururlar. Eğitim yoluyla öğrenilirler. (Tezcan, 1978). Bireylerin bilişsel, duygusal ve psiko motor gelişimi gelenek ve göreneklerden etkilenmektedir. Anne-baba-çocuk üçlüsünde ailelerin çocuklarına yaklaşım tarzları farklı kültürlere göre değişiklik göstermektedir. İçinde bulunduğu kültürün gelenek ve göreneklerine göre şekillenen ebeveyn tutumlarında ödüllendirme ve cezalandırma biçimindeki yaptırımlar, bireylerin eğitim sürecinde etkili olmaktadır.

Geleneksel görüşe sahip ebeveynler, çocuklarının davranışlarının doğuştan geldiğine ve çocuğun gelişimine kendilerinin çok az etkisi olabileceğine inanmaktadırlar. Modern görüşlü ebeveynler ise çocuklarının davranışlarına çevre ve genetiğin etkisi olduğunu düşünmektedirler (Yıldırım, 2010).

Kültür ile karşılıklı ilişki içerisinde olan eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne göre şekillenmektedir.

İnsan davranışı son derecede esneklik göstermekle birlikte yetişmiş olduğu kültür bireyin kişiliği üzerinde etkili olmaktadır. Eğitim deyince kültürün aktarılması anlaşılır. Antropolog Redfield'e göre eğitim, kültürün aktarılma ve yenilenme sürecidir.

2.2.10. Sermaye

Dünya üzerinde geniş kitlelerin ekonomik olarak yoksulluğu her geçen gün artarak devam etmekte, buna bağlı olarak da bireylerin eğitimden faydalanmalarındaki eşitsizlikler de derinleşmektedir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemleri çağın gerekliliklerine ayak uyduramamakta, uluslararası anlamda eğitimde var olan eşitsizlikler artmaktadır. Ülkelerin, hane halkı giderleri, ulusal kaynakların bireylerarası dağılımı, eğitime ayrılan kaynak miktarı ve bu miktarın diğer kaynaklara oranı, eğitim kalitesi gibi konular da yine az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere beklentileri karşılama konusunda yetersizlik göstermektedir. Bütün bunların yanı sıra plansızlık ve oluşturulan politikalar ile eğitimde gelinen ve olması gereken noktalar arasındaki farkın açılması da kaçınılmaz olmaktadır (Yılmaz, 2014, s. 1).

Aynı şekilde ailelerin gelir seviyesi, devletlerin eğitim faaliyetleri için oluşturduğu bütçenin yeterli olup olmaması gibi faktörler eğitimde gelinen ve olması gereken nokta arasındaki uçurumu arttırmakta veya azaltmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA'DA DOĞAL ORTAMIN ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE ETKİSİ

3.1. ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN PROFİLİ

Şanlıurfa ili genelinde Fen, Sosyal Bilimler, Anadolu, Anadolu İmam Hatip ve Mesleki ve Teknik bölümlerinden oluşan ortaöğretim kurumlarında 250'si öğrencilere, 101'i öğretmenlere yönelik olmak üzere toplamda 351 anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 22'si çeşitli sebeplerden dolayı analize alınmamıştır. Toplamda 228 öğrenci, 101 öğretmen olmak üzere 329 anket analiz edilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Ankete katılan toplam 228 öğrencinin %54,39'unu bayan, %45,61'ini erkek öğrenciler oluştururken, 101 öğretmenin %57,43'ünü erkek, %42,57'sini bayan öğretmenler oluşturmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Öğrenci	Yüzde(%)	Öğretmen	Yüzde(%)
Bay	104	45,61	58	57,43
Bayan	124	54,39	43	42,57
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Ankete katılan öğrencilerin %40,79'unu 17, %21,05'ini 15, %18,42'sini 16, %12,28'ini 18, %5,7'sini 14, %1,32'sini 19, %0,44'ünü 20 yaş oluşturmaktadır. Öğretmenlerin ise %63,27'sini 20-30 arası, %28,71'ini 31-40 arası, %6,93'ünü 41-50 arası, %0,99'unu 51-60 arası yaş grubu oluşturmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Yaş Dağılımı

Öğretmen			Öğrenci		
Yaş	Katılımcı Sayısı	Yüzde%	Yaş	Katılımcı Sayısı	Yüzde (%)
20-30	64	63,37	14	13	5,7
31-40	29	28,71	15	48	21,05
41-50	7	6,93	16	42	18,42
51-60	1	0,99	17	93	40,79
Toplam	101	100	18	28	12,28
			19	3	1,32
			20	1	0,44
			Toplam	228	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Velilerinin eğitim durumunda öğrencilere öncelikle annenin eğitimi ile ilgili soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin, 96'sı (%42,11) hiçbir okul mezunu değil, 94'ü (%41,23) ilköğretim, 31'i (%13,6) ortaöğretim ve 7'si (%3,07) üniversite seçeneklerini işaretlemiştir (Tablo 12). Öğrencilerin anne eğitim durumuna bakıldığında herhangi bir okuldan mezun olmayan ve ilköğretim mezunu olan seçeneklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Öğrenci velilerinden babanın eğitim durumuna bakıldığında 21'inin (%9,1) hiçbir okul mezunu değil, 106'sının (%46,49) ilköğretim, 84'ü (%36,84) ortaöğretim ve 17'sinin (%7,46) üniversite olduğu görülmektedir (Tablo 12). Öğrencilerin baba eğitim durumunda ilköğretim ve ortaöğretimin çoğunlukta olduğu görülür.

Tablo 12: Ankete Katılan Öğrenci Velilerinin Eğitim Durumu Dağılımı

Annenin Eğitimi			Babanın Eğitimi	
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde (%)	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde (%)
Hiçbir okul mezunu değil	96	42,11	21	9,21
İlköğretim	94	41,23	106	46,49
Ortaöğretim	31	13,6	84	36,84
Üniversite	7	3,07	17	7,46
Toplam	228	100	228	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Ankete katılan öğrenciler arasında okul türleri bakımından Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri çoğunluktadır. Ankete katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı ise Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13: Ankete Katılan Öğrenci Ve Öğretmenlerin Okul Türü Dağılımı

Okul Türü	Öğrenci	Yüzde (%)	Öğretmen	Yüzde %
Anadolu Lisesi	100	44	47	46
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	37	16	19	19
Fen Lisesi	28	12	8	8
Anadolu İmam Hatip Lisesi	43	19	17	17
Sosyal Bilimler Lisesi	20	9	10	10
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 201

3.2. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Şanlıurfa’da doğal ortamın, eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkili olup olmadığını ortaya koymak amacı ile öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı “Doğal ortam unsurlarının (Jeoloji, Jeomorfoloji, Hidrografya, Klimatoloji vb.) eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir.

Öğrencilerin 85’i (% 37,28) evet, kesinlikle etkili, 111’i (%48,68) etkili olabilir, 27’si (%11,84) hayır, etkili değil, 5’i (%2,19) kesinlikle etkili olamaz seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 14, Şekil 3).

Öğretmenlerin 67’si (66,34) evet, kesinlikle etkili, 33’ü (32,67) etkili olabilir, 1’i (% 0,99) hayır, etkili değil şıklarını tercih etmiştir (Tablo 14, Şekil 3).

Doğal ortam özelliklerinin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yöneltilen soruya öğrencilerin %48,68’i “etkili olabilir” yanıtını verirken, öğretmenlerin ise %66,34’ü “evet, kesinlikle etkilidir” yanıtını vermiştir.

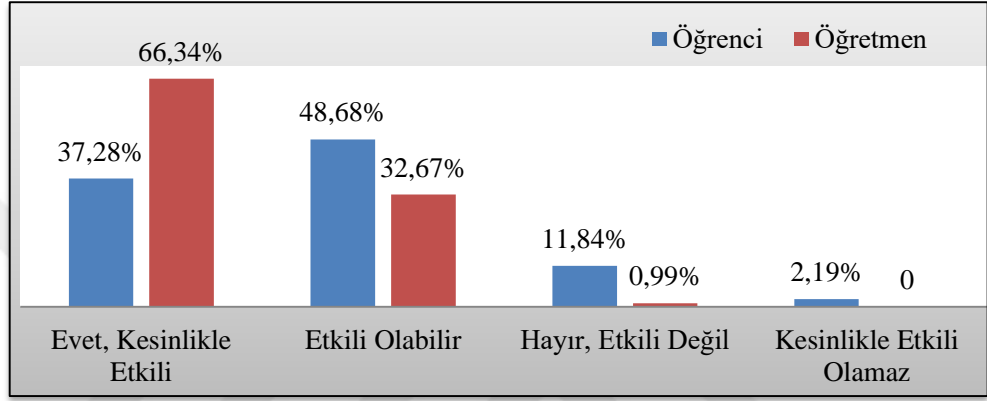
Tablo 14: Doğal Ortam Özelliklerinin(Jeolojik, Jeomorfoloji, Hidrografya, Klimatoloji) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevap Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Evet, Kesinlikle Etkili	85	37,28	67	66,34
Etkili Olabilir	111	48,68	33	32,67
Hayır, Etkili Değil	27	11,84	1	0,99

Kesinlikle Etkili Olamaz	5	2,19	-	-
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 3: Doğal Ortam Özellikleri Eğitim-Öğretim Faaliyetlerini Etkiler Mi Sorusuna Alınan Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018)

3.2.1. Şanlıurfa İlinde Jeolojik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri

Eğitimin, gelişimi ve sürdürülebilirliği açısından coğrafi faktörlerin(doğal ve beşeri) etkisinin bir bütün olarak ele alınıp analizinin doğru bir şekilde yapılması gereklidir. Bu bağlamda doğal coğrafyanın bir unsuru olan jeolojik faktörlerin de eğitim fonksiyonu üzerinde etkisine değinmek yararlı olacaktır.

Jeolojik unsurların eğitim-öğretim faaliyetlerine doğrudan etkisi arazi kullanımı noktasında ortaya çıkıp deprem ve buna bağlı olarak okul kampüslerinin kuruluş yer seçimi, bina dayanıklılık kalitesi ve meskene malzeme temini noktasında ortaya çıkmaktadır. Dolaylı etkisi ise depremsellik

faktörüne bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik sonuçlarda görülebilir. Nitekim bu alanla ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır.

Mart 2018’de AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı tarafından yayınlanan ve 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası’na göre Şanlıurfa deprem riski azalan iller arasında gösterilmiştir. Şanlıurfa her ne kadar riskli grupta yer almasa da depremin etkileri göz ardı edilmemelidir.

Şanlıurfa ilinde eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olabilecek bir diğer jeolojik unsur ise kayaçlardır. Arazinin taşlık olduğu ve bazalt örtüsünün yoğun görüldüğü Hilvan, Siverek ve Karacadağ çevresinde, arazinin yapısının eğitim faaliyetleri üzerindeki etkisi eğitim kurumlarında meskene malzeme temini noktasında ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda manzara açısından da öğrenci ve öğretmenler üzerinde psikolojik olarak dolaylı etkisinden söz edilebilir. Toprak örtüsünün etkisi de bu açıdan ele alınabilir.

Jeolojinin, eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak için, Şanlıurfa genelinde yapılan 329 anketin analiz değerlendirilmesi temel alınmıştır.

Anketler, Şanlıurfa ilinin; Suruç, Akçakale, Harran, Viranşehir, Siverek, Hilvan, Bozova, Halfeti, Birecik ve Haliliye ilçelerinde uygulanmıştır. Aşağıda jeolojinin eğitimle olan ilişkisine anket soruları dâhilinde değinilmiştir.

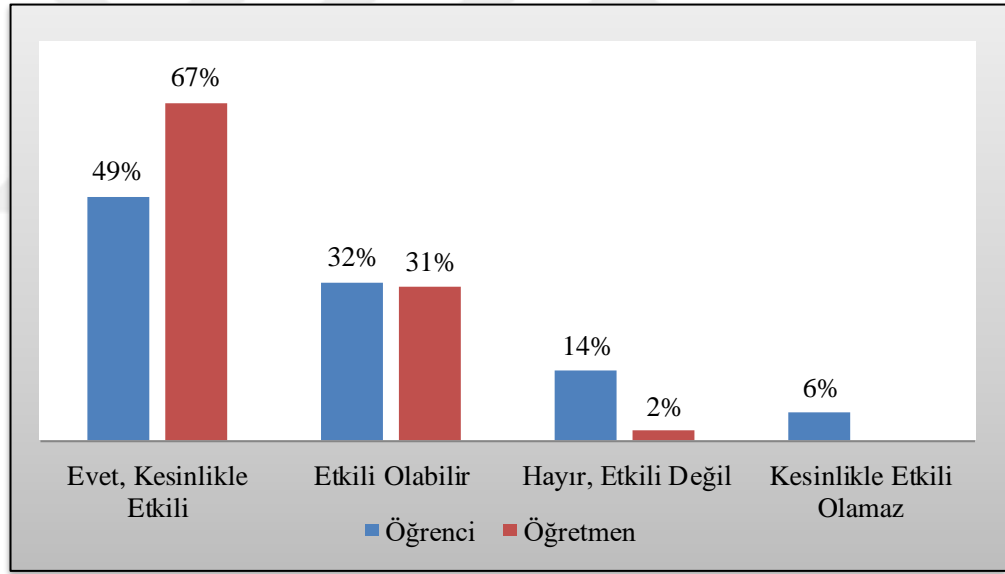
Ankette öğrenci ve öğretmenlere yöneltilen “Doğal Afetlerin (Deprem, Heyelan...) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” sorusunda, öğrencilerin 111’i (%48,68) evet kesinlikle etkili, 72’si (%31,58) etkili olabilir, 32’si (%14,04) hayır etkili değil ve 13’ü (%5,7) kesinlikle etkili olamaz şıklarını tercih etmişlerdir (Tablo 15, Şekil 4).

Tablo 15: Doğal Afetlerin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusu Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevap Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Evet, Kesinlikle Etkili	111	48,68	68	67,33
Etkili Olabilir	72	31,58	31	30,69
Hayır, Etkili Değil	32	14,04	2	1,98
Kesinlikle Etkili Olamaz	13	5,7	-	-
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 4: Doğal Afetlerin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Etkili Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlerin, 68'i (%67,33) evet kesinlikle etkili, 32'i (%30,69) etkili olabilir ve 2'si (%1,98) hayır etkili değil şıklarını tercih etmişlerdir (Tablo 15, Şekil 4). Öğrenci ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, doğal afetlerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde kesinlikle etkili olduğunu ifade etmektedir.

Bu doğrultuda eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken doğal afetlerin de göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu görülmüştür.

Ankette yöneltilen bir diğer soru ise “Deprem riskinin az olduğu yerler eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur.” şeklindedir. Öğrencilerin 139’u (%60,96) kesinlikle katılıyorum, 61’i (%26,75) katılıyorum, 17’si (%7,46) kesinlikle katılmıyorum, 11’i (%4,82) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 16, Şekil 5).

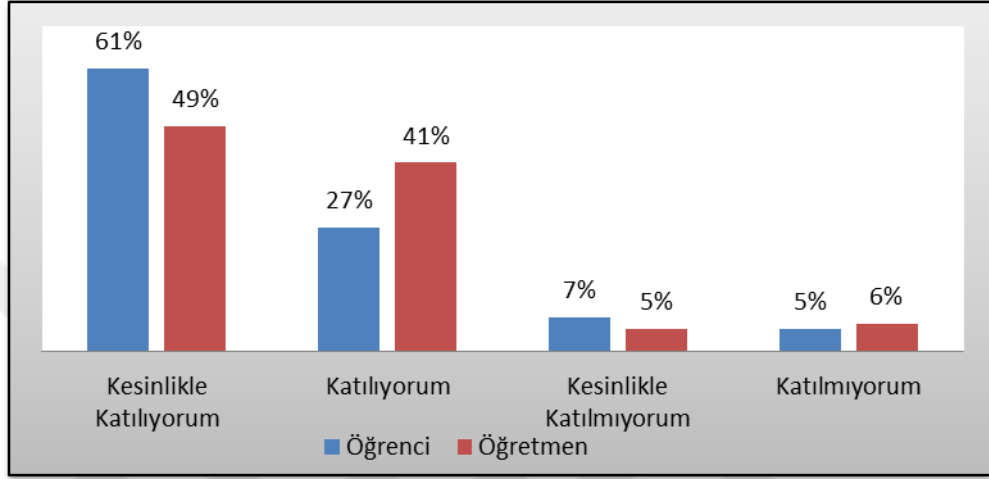
Öğretmenlerin 49’u (%48,51) kesinlikle katılıyorum, 41’i (%40,59) katılıyorum, 5’i (%4,95) kesinlikle katılmıyorum, 6’sı (%5,94) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 16, Şekil 5).

Tablo 16: “Deprem riskinin az olduğu yerler eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur.” Sorusuna Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevap Dağılımı

	Öğrenci	Yüzde	Öğretmen	Yüzde
	Tercih Sayısı	%	Tercih Sayısı	%
Kesinlikle Katılıyorum	139	60,96	49	48,51
Katılıyorum	61	26,75	41	40,59
Kesinlikle Katılmıyorum	17	7,46	5	4,95
Katılmıyorum	11	4,82	6	5,94
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 5: “Deprem Riskinin Az Olduğu Yerler Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur.” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğrenci ve öğretmenler, deprem riskinin düşük olduğu alanların eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygun olduğunu düşünmektedir. Bu tercihin büyük farkla seçilmesinde depremin insanlar üzerinde oluşturduğu metaforlar gösterilebilir.

Depremi yaşamamış olan öğrencilerin metafor kategorileri ile yaşamış olan öğrencilerin metafor kategorilerinde benzer gruplandırmalar bulunmaktadır. Her iki grupta ‘yeni düzen’, ‘doğa olayı’ ve ‘yok edici güç’ kategorilerinde yer alabilecek metaforlar bulunmaktadır. Bu durum depremin bir doğal afet olduğu gerçeğinin her iki grupça da kısmen anlaşıldığını göstermektedir. Ayrıca depremin sonuçlarının çok kötü olabileceği ve birçok şeyi yok edebileceği gerçeği de her iki grupça da kısmen algılandığını ortaya koymaktadır. Yine ortak olan yeni düzen kategorisinde bize depremden sonra bazı insanların hayatlarını tekrardan kurgulamak ve yeni bir düzen oluşturmak

zorunda kaldıkları gerçeğinin anlaşıldığını göstermektedir(Karakuş, 2013, s. 112).

Şanlıurfa ilinde toprak türünün, eğitim-öğretim faaliyetleri ile olan ilişkisini ortaya koymak için “Toprak türü eğitim-öğretimi etkiler.” sorusu yöneltilmiştir.

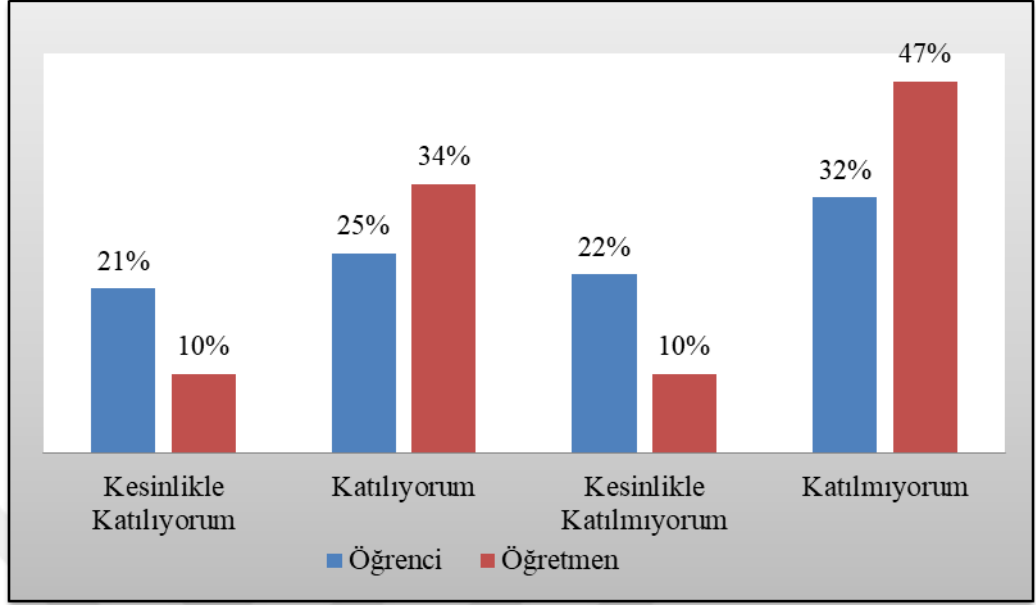
Öğrencilerin 47’si (%20,61) kesinlikle katılıyorum, 57’si (%25) katılıyorum, 51’i (%22,37) kesinlikle katılmıyorum, 73’ü (%32,02) katılmıyorum seçeneğini tercih ettikleri. Öğretmenlerin ise 10’u (%9,9) kesinlikle katılıyorum, 34’ü (%33,66) katılıyorum, 10’u (%9,9) kesinlikle katılmıyorum, 47’si (%46,53) katılmıyorum seçeneğini tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 17, Şekil 6).

Tablo 17: “Toprak Türü Eğitim-Öğretimi Etkiler.” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	47	20,61	10	9,9
Katılıyorum	57	25	34	33,66
Kesinlikle Katılmıyorum	51	22,37	10	9,9
Katılmıyorum	73	32,02	47	46,53
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 6: Toprak Türü Eğitim-Öğretimi Etkiler.” Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şanlıurfa’da toprak türünün, anketlere göre eğitim-öğretim üzerinde yadsınamaz bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü anketlerde yöneltilen sorular doğrultusunda genel olarak öğrencilerin %45,61’i toprak türünün eğitim-öğretimi etkilediğini düşünürken; %54,39’u etkilemediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin %43,56’sı etkilediğini düşünürken, %56,43’ü etkilemediğini belirtmişlerdir. Araştırma alanındaki toprak türleri eğitim kurumları yer seçimi, manzara, tarımsal karakter gibi faktörler açısından mühim olup, sahip oldukları karakterleri nispetinde etki etmektedir. Örneğin, verimli tarım arazilerinin olduğu alanlarda gezici ve geçici mevsimlik işçi probleminin, okula ilgiyi ve devamlılığı azaltabileceği söylenebilir.

3.2.2. Şanlıurfa İlinde Jeomorfolojik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri

Şanlıurfa arazisinin % 22'si dağlık alanlar, % 61,7'si platolar ve % 16,3'ü ovalardan meydana gelmiştir. Şanlıurfa ilinin bu Jeomorfolojik karakteri, birçok alanda etkisini gösterdiği gibi insanoğlunun en önemli ve yaşamsal faaliyeti olan eğitim-öğretim faaliyetlerini etkilemektedir. İnsanoğlu yaşamını devam ettirmek için, tarih boyunca elverişli şartlara sahip olan yerleri tercih etmiştir. Bu tercihler her zaman doğal şartların etkisi altında kalmıştır(Şahinalp, 2006, s. 105).

Şanlıurfa ilinde jeomorfolojinin ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkilerini ortaya koymak için jeomorfolojik ünitelerden ova, plato ve dağlık alan kapsamında bölgeler belirlenmiştir. Ova alanları için Suruç ve Harran, plato alanları için Bozova, Hilvan ve Viranşehir, dağlık alan için ise Siverek ilçeleri esas alınmıştır.

Belirlenen bu alanlarda, ortaöğretim kademesinde 182 öğrenci ve 74 öğretmen olmak üzere 256 anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 61'i öğrenci 26'sı öğretmen olmak üzere toplam 87'si ova alanında, 73'ü öğrenci 30'u öğretmen toplam 103'ü plato alanında, 48'i öğrenci 18'i öğretmen toplam üzere 66'sı dağlık alanda yapılmıştır(Tablo 18).

Tablo 18: Jeomorfolojik Ünitelere Göre Öğrenci ve Öğretmen Anket Dağılımı (Kişi)

	Ova (Suruç- Harran)	Plato (Bozova-Hilvan- Viranşehir)	Dağlık (Siverek)	Toplam
Öğrenci Anketi	61	73	48	182
Öğretmen Anketi	26	30	18	74
Toplam	87	103	66	256

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Jeomorfolojik üniteler kapsamında belirlenen ova alanlarında(Harran, Suruç) yapılan anketlerde katılımcı öğrencilerin 43'ü (%70,49) erkek, 18'i (%29,51) bayandır. Öğretmenlerin ise 13'ü (%50) erkek, 13'ü (%50) bayandır (Tablo 19).

Plato alanlarında(Bozova, Hilvan, Viranşehir) yapılan anketlerde katılımcı öğrencilerin 27'si (%37) erkek, 46'sı (%63) bayandır. Öğretmenlerin 14'ü (%46,7) erkek, 16'sı (%53,3) bayandır (Tablo 19).

Dağlık alanda(Siverek) yapılan anketlerde katılımcı öğrencilerin 10'u (%20,8) erkek, 38'i (%79,2) bayandır. Öğretmenlerin 12'si (%66,7) erkek, 6'sı (%33,3) bayandır (Tablo 19).

Tablo 19: Jeomorfolojik Birimlere Göre Ankete Katılan Öğrenci ve Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımları

Jeomorfolojik Birim	Cinsiyet	Öğrenci	Yüzde%	Öğretmen	Yüzde%
Ova Alanı	Bay	43	70,49	13	50
	Bayan	18	29,51	13	50
	Toplam	61	100	26	100
Plato Alanı	Bay	27	37	14	46,7
	Bayan	46	63	16	53,3
	Toplam	73	100	30	100
Dağlık Alan	Bay	10	20,8	12	66,7
	Bayan	38	79,2	6	33,3
	Toplam	48	100	18	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

3.2.2.1. Ovalık Alanların Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Şanlıurfa’da toplamda %16,3 olan ova alanlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak için Şanlıurfa’nın güneyinde geniş alan kaplayan Suruç ve Harran ovalarında yaşayan öğrenci ve öğretmenlerden örneklem alınmıştır. Bu alanlarda öğrenci ve öğretmenlere yönelik toplamda 87 anket uygulanmıştır.

Yapılan anketlerde öncelikle bulunduğu alanın jeomorfolojik farkındalığını ortaya koymak adına katılımcılara “Yaşadığınız alanın yer şekilleri nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı öğrencilerin 43’ü(%70,5) düzlük, 9’u (%14,8)engebeli, 7’si (%11,5)alçak, 2’si (%3,3)yüksek cevabını vermiştir. Öğretmenlerin ise 23’ü (88,5) düzlük, 2’si (%7,7) alçak, 1’i (%3,8)yüksek cevabını vermiştir(Tablo 20, Şekil 7).

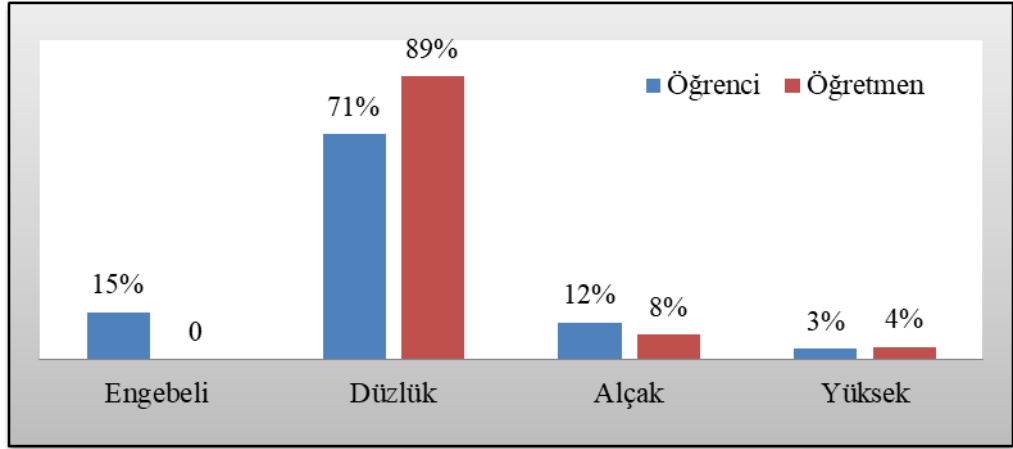
Anketlerden elde edilen sonuca göre bulunduğu alanın jeomorfolojik farkındalığının öğretmenlerde ve öğrencilerde yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.

Tablo 20: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Engeli	9	14,8	-	-
Düzlük	43	70,5	23	88,5
Alçak	7	11,5	2	7,7
Yüksek	2	3,3	1	3,8
Toplam	61	100,0	26	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 7: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Ova alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkilerini ortaya koymak adına yöneltilen “Yaşadığınız alanın yer şekli özellikleri eğitim-öğretim açısından sizi nasıl etkiler?” sorusuna öğrencilerin 20’si (%32,8) olumlu etkiler, 19’u (%31,1) etkilemez, 14’ü (%23) çok olumsuz etkiler cevabını vermiştir. Öğretmenlere yöneltilen “Yaşadığınız alanın yer şekli özellikleri öğretme açısından sizi nasıl etkiler?” sorusuna 11’i (%42,3) olumlu etkiler, 9’ü (%34,6) etkilemez cevabını vermiştir (Tablo 21, Şekil 8).

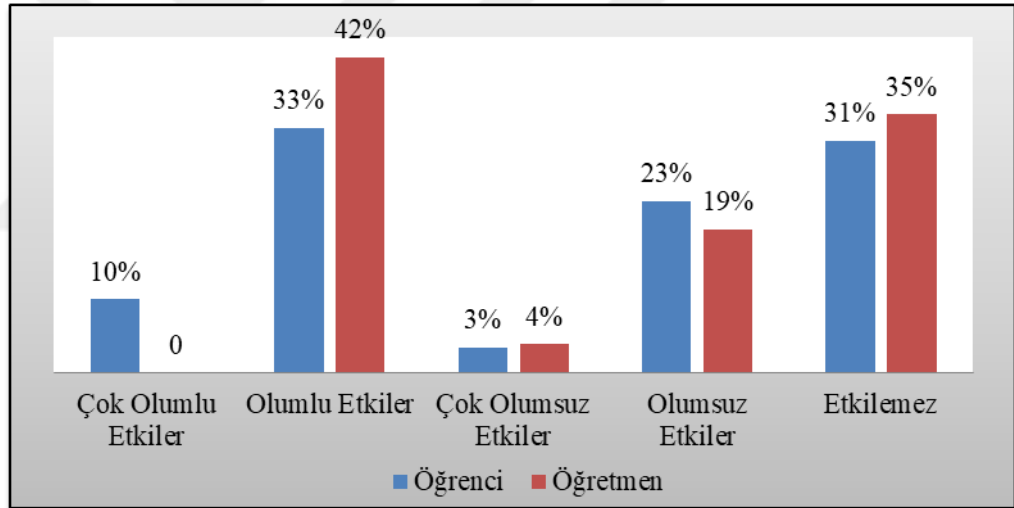
Tablo 21: Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Çok Olumlu Etkiler	6	9,8	-	-
Olumlu Etkiler	20	32,8	11	42,3
Çok Olumsuz Etkiler	2	3,3	1	3,8
Olumsuz Etkiler	14	23,0	5	19,2
Etkilemez	19	31,1	9	34,6

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Çok Olumlu Etkiler	6	9,8	-	-
Olumlu Etkiler	20	32,8	11	42,3
Çok Olumsuz Etkiler	2	3,3	1	3,8
Olumsuz Etkiler	14	23,0	5	19,2
Etkilemez	19	31,1	9	34,6
Toplam	61	100,0	26	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 8: Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusuna verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Ova alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkileri ortaya koymak amacı ile öğretmen ve öğrencilere “Doğal ortam eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 12’si (%19,7) okul yer seçimi, 21’i (%34,4) ders performansı, 13’ü (% 21,3) ulaşım, 15’i (%24,6) derse katılım seçeneklerini tercih ederken, öğretmenlerin 7’si (%26,9) okul yer seçimi, 8’ (%30,8) ders performansı, 9’u

(%34,6) ulaşım, 2'si (%7,7) derse katılım seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 22, Şekil 9).

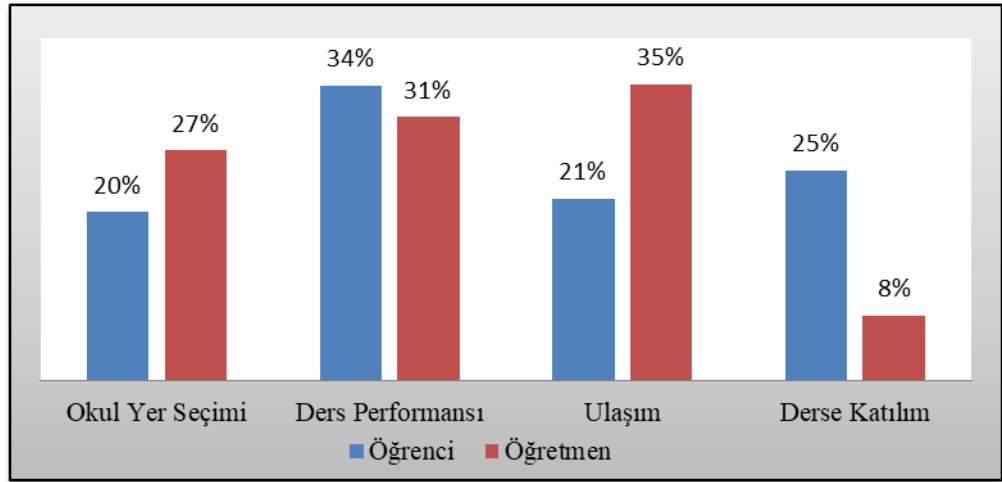
Öğrenciler, ova alanlarının en fazla “ders performansı” üzerinde etkili olduğunu düşünürken, öğretmenler ise en fazla “ulaşım” üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 22: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Ovalık Alanda (Harran-Suruç) Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Okul Yer Seçimi	12	19,7	7	26,9
Ders Performansı	21	34,4	8	30,8
Ulaşım	13	21,3	9	34,6
Derse Katılım	15	24,6	2	7,7
Toplam	61	100,0	26	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 9: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Ovalık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğrenciler ovalık alanların ders performansı ve okul yer seçimi konusunda eğitimi olumlu yönde etkilediğini belirtirken, öğretmenler ise ulaşım ve ders performansı konusunda olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

Ovalık alanların eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde olumsuz etkileri de olabilmektedir. Örneğin, tarım arazilerinin yoğun olması okula ilgiyi ve eğitime katılımı olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda asfalt yolun olmadığı alanlarda, özellikle kış mevsiminde toprak yollarda çamur oluşumu da başka olumsuz bir etki olarak gösterilebilir.

Ova alanlarında yapılan anketlerde yöneltilen bir diğer soru ise “ovalık alanlar eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur” sorusudur. Öğrencilerin 19’u (%31,1) kesinlikle katılıyorum, 18’i (%29,5) katılıyorum, 15’i (%24,6) katılmıyorum seçeneklerini tercih ederken, öğretmenlerin ise 13’ü (%50) katılıyorum, 6’sı (%23,1) kesinlikle katılıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 23, Şekil 10).

Şanlıurfa’ da Harran ve Suruç’ta (ovalık alan)yapılan ankete göre öğrencilerin % 60,6’sı kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçeneklerini tercih ederek, ovalık alanların eğitim-öğretim faaliyetleri için uygundur sonucuna vardıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin de büyük çoğunluğu (% 73,1) ovalık alanların eğitim-öğretim için daha uygun olduğunu düşünmektedir.

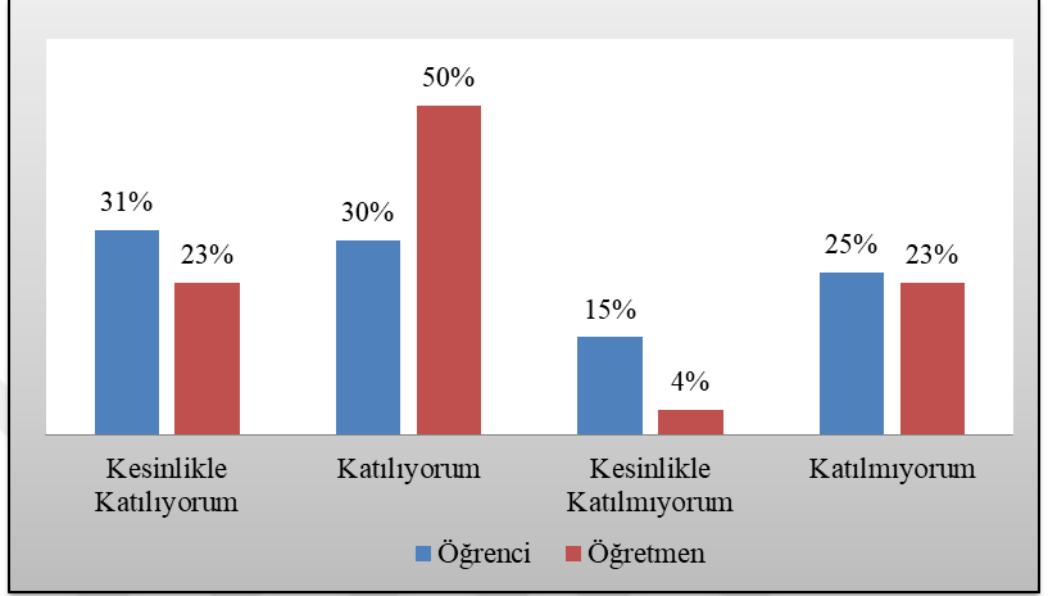
Tablo 23: “Ovalık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur”

Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Yanıtları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Oranı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	19	31,1	6	23,1
Katılıyorum	18	29,5	13	50,0
Kesinlikle Katılmıyorum	9	14,8	1	3,8

Katılmıyorum	15	24,6	6	23,1
Toplam	61	100,0	26	100,0

Şekil 10: “Ova Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygun” Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

3.2.2.2. Plato Alanlarının Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Şanlıurfa’da plato alanlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak için Bozova, Hilvan ve Viranşehir ilçelerindeki ortaöğretim kurumları örneklem alınmıştır. Bu alanlarda öğrenci ve öğretmenlere yönelik toplamda 103 adet anket uygulanmıştır.

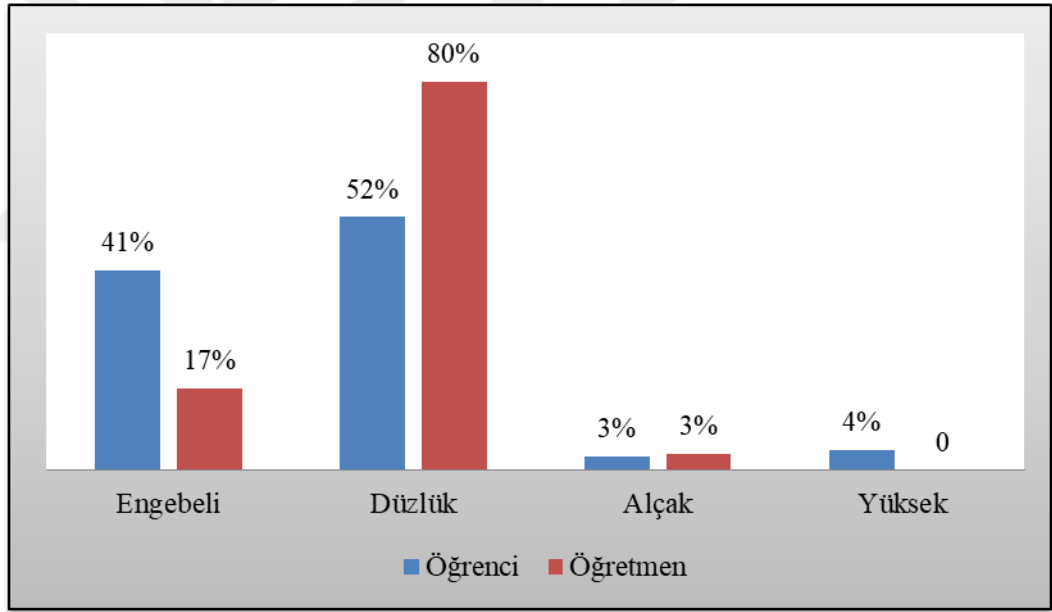
Yaşadığı alanın farkındalığını ölçmek adına öğrenci ve öğretmenlere ilk olarak “Yaşadığımız alanın yer şekilleri nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı öğrencilerin 38’i (%52,1)düzlük, 30’u (%41,1) engebeli, 2’si (%2,7)alçak, 3’ü (%4,1)yüksek cevabını vermiştir. Öğretmenlerin ise 24’ü(%80) düzlük, 5’i (%16,7) engebeli, 1’i (%3,3) alçak cevabını vermiştir (Tablo 24, Şekil 11).

Tablo 24: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevap Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Engelibeli	30	41,1	5	16,7
Düzlük	38	52,1	24	80,0
Alçak	2	2,7	1	3,3
Yüksek	3	4,1	-	-
Toplam	73	100,0	30	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 11: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Plato alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkilerini ortaya koymak amacıyla yöneltilen “Yaşadığınız alanın yer şekli özellikleri eğitim-öğretim açısından sizi nasıl etkiler?” sorusuna öğrencilerin 3’ü (%4,1) çok olumlu etkiler, 28’i (%38,36) olumlu etkiler, 23’ü (%31,5) etkilemez, 14’ü (%19,1) olumsuz etkiler cevabını vermiştir. Öğretmenlere yöneltilen

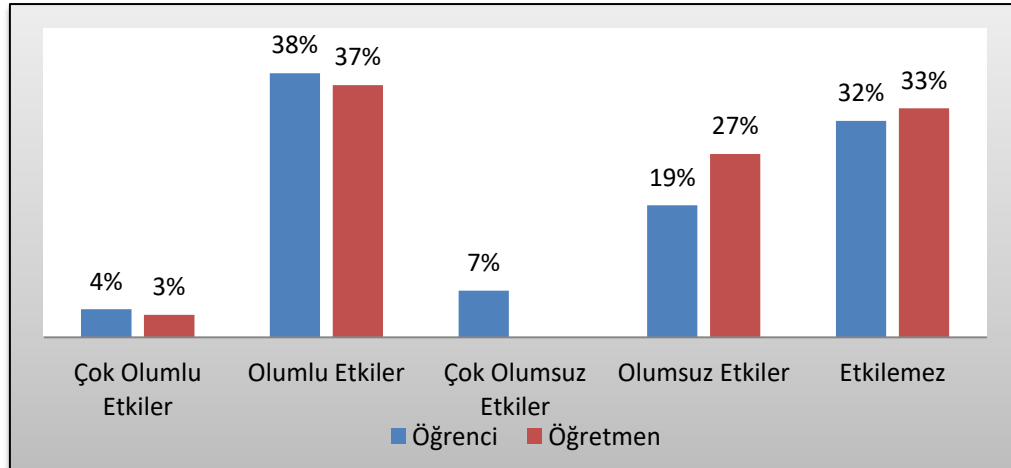
“Yaşadığınız alanın yer şekli özellikleri öğretme açısından sizi nasıl etkiler?” sorusuna 1’i (% 3,3) çok olumlu etkiler, 11’i(%36,6) olumlu etkiler, 8’i (%26,7) olumsuz etkiler, 10’u (%33,3) etkilemez cevabını vermiştir (Tablo 25, Şekil 12).

Tablo 25: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Çok Olumlu Etkiler	3	4,1	1	3,3
Olumlu Etkiler	28	38,4	11	36,7
Çok Olumsuz Etkiler	5	6,8	-	-
Olumsuz Etkiler	14	19,2	8	26,7
Etkilemez	23	31,5	10	33,3
Toplam	73	100,0	30	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 12: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Plato alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili olduğunu ortaya koymak için öğrenci ve öğretmenlere “Doğal ortam Eğitim-Öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 21’i (%28,8) okul yer seçimi, 19’u (%26,0) ders performansı, 18’i (%24,7) ulaşım, 2’si (%2,7) mimari seçeneklerini tercih etmiştir. Öğretmenlerin, 5’i (% 16,7) okul yer seçimi, 13’ü (%43,3) ders performansı, 11’i (%36,7) ulaşım, 1’i (%3,3) derse katılım seçeneklerini tercih etmiştir(Tablo 26, Şekil 13).

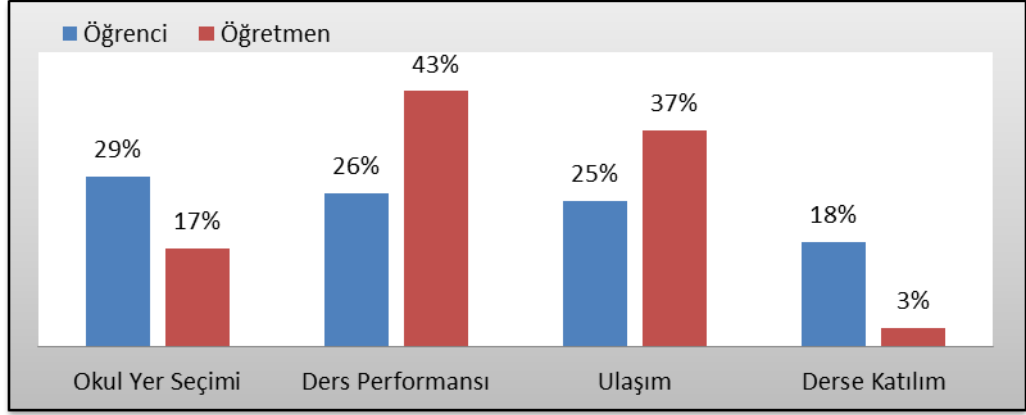
Öğrenciler, plato alanlarının en fazla “okul yer seçimi” üzerinde etkili olduğunu düşünürken, ikici olarak “ders performansı” ve “ulaşım”, en az ise mimari üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler, plato alanlarının en fazla “ders performansı” ve “ulaşım” üzerinde etkili olduğunu, mimari üzerinde ise herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Öğrenciler plato alanlarının okul yer seçimi ve ders performansı konusunda eğitimi olumlu yönde etkilediğini belirtirken, öğretmenler ise ders performansı ve ulaşım konusunda olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

Tablo 26: Doğal ortam Eğitim-Öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür? Sorusuna Plato Alanında verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Okul Yer Seçimi	21	28,8	5	16,7
Ders Performansı	19	26,0	13	43,3
Ulaşım	18	24,7	11	36,7
Derse Katılım	13	17,8	1	3,3
Mimari	2	2,7	-	-
Toplam	73	100,0	30	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 13: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

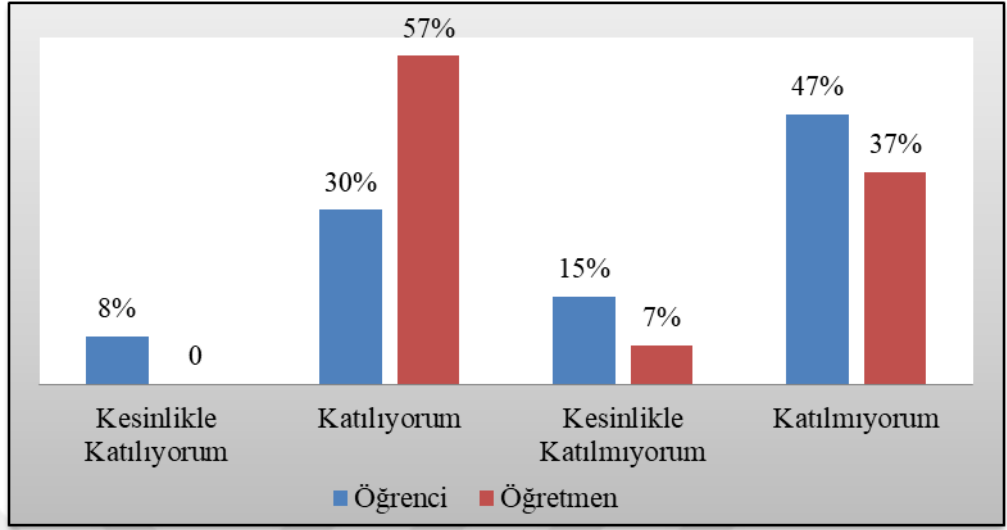
Plato alanlarında yapılan anketlerde yöneltilen bir diğer soru ise “Plato alanları eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur” sorusudur. Öğrencilerin 34’ü (%46,58) katılmıyorum, 22’si (%30,1) katılıyorum, 11’i (%15,07) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Öğretmenlerin ise 17’si (%56,67)katılıyorum, 11’i (%36,67) katılmıyorum cevabını vermiştir (Tablo 27, Şekil 14).

Tablo 27: “Plato Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Yanıtlarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	6	8,2	-	-
Katılıyorum	22	30,1	17	56,7
Kesinlikle Katılmıyorum	11	15,1	2	6,7
Katılmıyorum	34	46,6	11	36,7
Toplam	73	100,0	30	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 14: “Plato Alanları Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

3.2.2.3. Dağlık Alanların Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Şanlıurfa’da genel morfolojik arazi birimleri içinde % 22’lik bir paya sahip olan dağlık alanların, eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak için Siverek’ten örneklem alınmıştır. Siverek ilçe merkezi arazi yapısı ve yükselti özellikleri bakımından yüksek plato görünümündedir. Ancak ilçedeki okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerine dâhil olan öğrencilerin ilçenin farklı mahallelerinden geldiği göz önünde bulundurulduğunda okulun kuruluş sahası esas alınmaksızın dağlık alanın etkisinden bahsetme imkânı doğmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında Siverek örneklemini bir bütün halinde ve dağlık alan etkisini de hesaba katarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Siverek ilçesinin dağlık alan bakımından örnek olarak alınması bu gerekçeye dayanmaktadır. Siverek ilçesinde öğrenci ve öğretmenlere yönelik toplamda 66 anket uygulanmıştır.

Yapılan anketlerde öncelikle, bulunduğu alanın jeomorfolojik özelliklerini öğrenci ve öğretmenlerin bakış açısıyla ortaya koymak adına “Yaşadığınız alanda yer şekilleri nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir.

Öğrencilerin 20’si (%41,67) engebeli, 19’u (%39,58) düzlük, 6’sı(%12,50) alçak, 3’ü (%6,25) yüksek cevabını vermiştir. Öğretmenlerin 13’ü(%72,2) düzlük, 5’i (27,8) engebeli cevabını vermiştir (Tablo 28, Şekil 15).

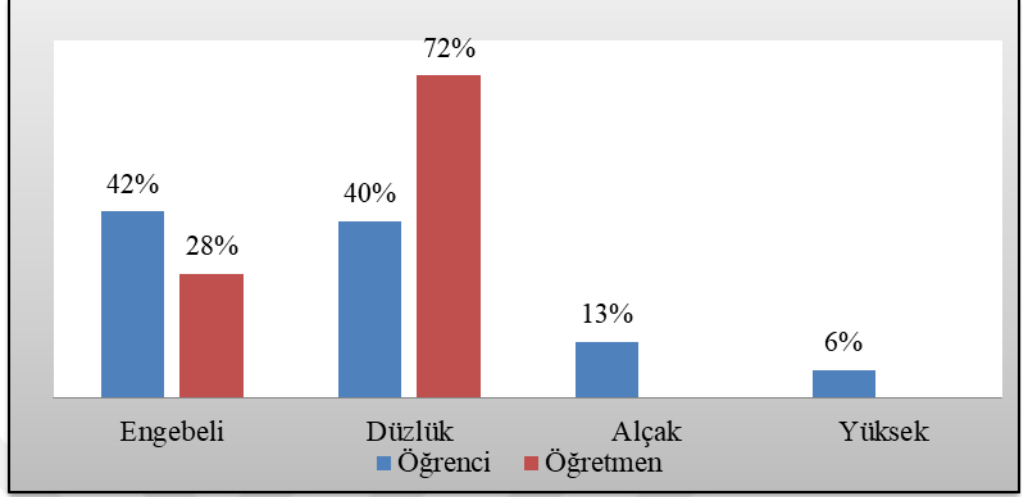
Öğrencilerin çoğunluğu bulunduğu alanın engebeli olduğunu düşünürken, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%72,2) düzlük olduğunu düşünmektedir.

Tablo 28: Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Engeli	20	41,7	5	27,8
Düzlük	19	39,6	13	72,2
Alçak	6	12,5	-	-
Yüksek	3	6,3	-	-
Toplam	48	100,0	18	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 15: “Yaşadığınız Alanda Yer Şekilleri Nasıldır?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Yaşadığınız alanın yer şekli özellikleri eğitim-öğretim açısından sizi nasıl etkiler?” sorusuna öğrencilerin 21’i (%43,8) olumsuz etkiler, 16’sı (%33,3) etkilemez, 6’sı (%12,5) olumlu etkiler, 4’ü (%8,3) çok olumlu etkiler seçeneğini tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin 8’i (%44,4) etkilemez, 7’si (%38,9) olumlu etkiler, 2’si (%11,1) olumsuz etkiler, 1’i (%5,6) çok olumlu etkiler cevabını tercih etmişlerdir(Tablo 29, Şekil 16).

Ankette yöneltilen yukardaki soruda öğrenciler, bulunduğu alanın eğitim-öğretim faaliyetlerini anlamlı bir çoğunlukta olumsuz etkilediğini düşünmektedir. %33.3 olan “etkilemez” tercihi ise göz önünde bulundurulması gereken bir tercihtir. %20,8’i ise olumlu ve çok olumlu etkilendiğini dile getirmiştir.

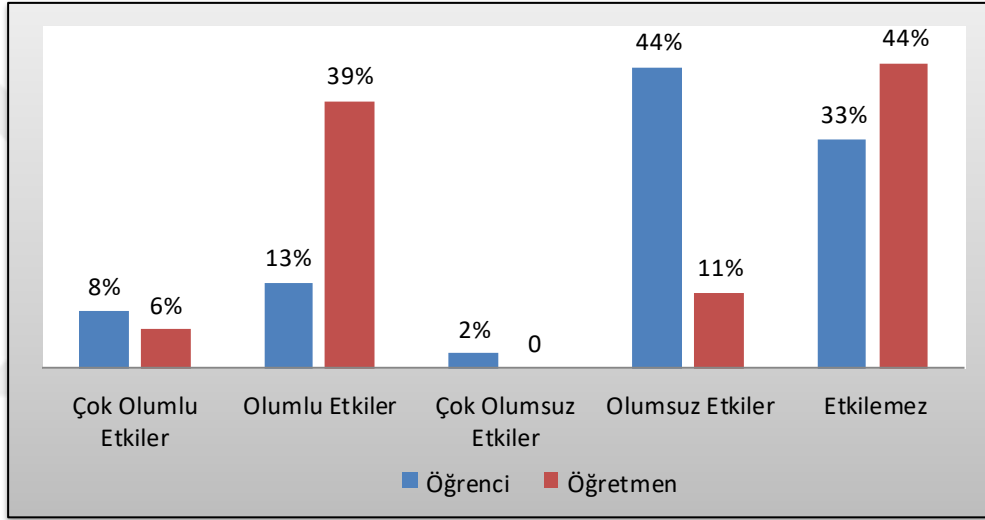
Tablo 29: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Oranı	Yüzde%

Çok Olumlu Etkiler	4	8,3	1	5,6
Olumlu Etkiler	6	12,5	7	38,9
Çok Olumsuz Etkiler	1	2,1	-	-
Olumsuz Etkiler	21	43,8	2	11,1
Etkilemez	16	33,3	8	44,4
Toplam	48	100,0	18	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 16: “Yaşadığınız Alanın Yer Şekli Özellikleri Eğitim-Öğretim Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Dağlık alanların eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkileri ortaya koymak amacı ile öğretmen ve öğrencilere “Doğal ortam eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 16’sı (%33,39) okul yer seçimi, 15’i (%31,3) ulaşım, 10’u (%20,8) ders performansı, 6’sı (%12,5) derse katılım, 1’i (%2,1) mimari şıklımı tercih ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin 8’i (%44,4) ders anlatma performansı, 6’sı (%33,3) ulaşım, 4’ü (%22,2) okul yer seçimini tercih ettiği görülmektedir (Tablo 30, Şekil 17).

Öğrenciler, dağlık alanların eğitim fonksiyonunu en fazla okul yer seçimi konusunda etkilediğini düşünmektedirler. Nitekim eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleşeceği ortam, eğitim fonksiyonunun gelişimi ve sürekliliği açısından büyük önem arz etmektedir. Eğitim fonksiyonunu yürüten alanların, yapısı, düzeni etki sahasının ve coğrafi çevresinin niteliği, fonksiyonun canlılığını yitirmemesi, fonksiyon alanının çevresi ile beraber ayrıntılı planlanması ile doğru orantılıdır(Akdemir, 2013, s. 10).

Tablo 30: “Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?” Sorusuna Dağlık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

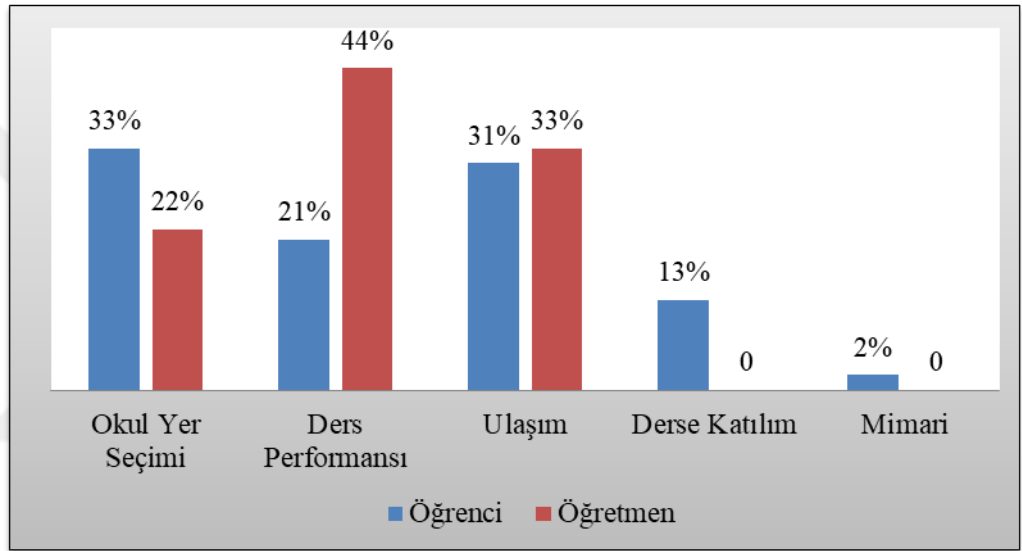
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Okul Yer Seçimi	16	33,3	4	22,2
Ders Performansı	10	20,8	8	44,4
Ulaşım	15	31,3	6	33,3
Derse Katılım	6	12,5	-	-
Mimari	1	2,1	-	-
Toplam	48	100,0	18	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu da (%31,3) dağlık alanların eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde ulaşım açısından etkili olduğunu düşünmektedir. Ulaşımı ders performansı, derse katılım ve mimari şıkları takip etmektedir. Öğretmenler ise dağlık alanların en fazla ders anlatma performansı üzerinde etkili olabileceğini düşünmektedir. Ders anlatma performansını ulaşım ve okul yer seçimi takip etmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin %44’ü bir önceki soruda yaşadığı alanın eğitim ve öğretim faaliyetlerini etkilemediğini, %38’i ise olumlu etkilediğini düşünmektedir.

Öğrenciler dağlık alanlarının okul yer seçimi ve ulaşım konusunda eğitimi olumsuz yönde etkilediğini belirtirken, öğretmenler ise ders performansını olumlu etkilediğini belirtmiştir. Olumlu etkinin ortaya çıkmasında, dağlık alanlarda yaz sıcaklıklarının biraz daha azalması gösterilebilir. Ayrıca öğretmenler derse katılım ve mimari konusunda dağlık alanların herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Şekil 17: Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür?" Sorusuna Dağlık Alanda Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Ankette öğrenci ve öğretmenlere olumlu bir profilde “dağlık alanlar eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur” maddesi yöneltilmiştir. Bu madde ile Şanlıurfa ilinde dağlık alanların eğitim- öğretim faaliyetleri için uygun olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin 26’sı (%54,2) kesinlikle katılmıyorum, 18’i (%37,5) katılmıyorum şikkını tercih ederken; 3’ü (%6,3) katılıyorum, 1’i (%2,1) kesinlikle katılıyorum şıklarını tercih ettiği görülmüştür. Öğretmenlerin 10’u (%55,6) katılmıyorum, 6’sı (%33,3) kesinlikle katılmıyorum şıklarını tercih

ederken; 2'sinin (%11,2) katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şıklarını tercih ettiği görülmektedir(Tablo 31, Şekil 18).

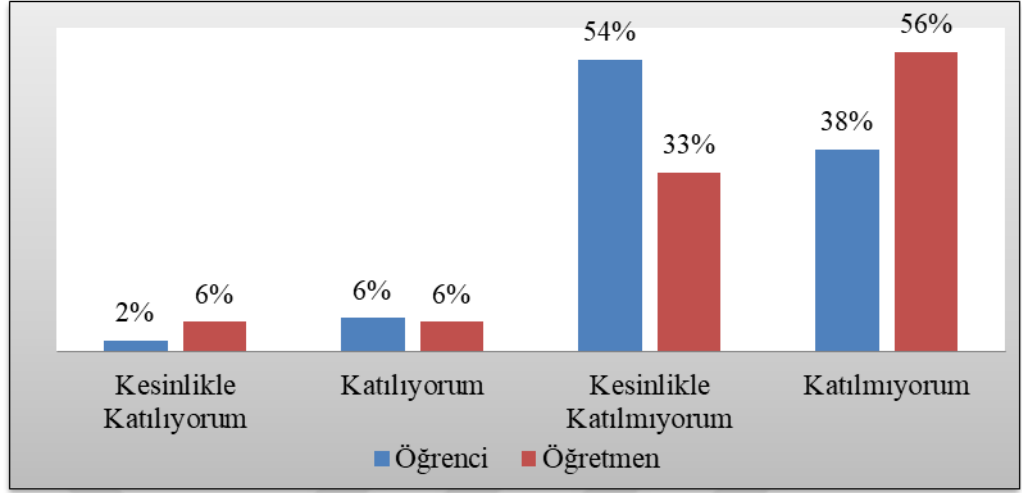
Bu yönüyle bakıldığında öğretmen ve öğrencilerin dağlık alanların, eğitim-öğretim faaliyetleri için uygun olmadığını düşündüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 31: “Dağlık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygundur” Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	1	2,1	1	5,6
Katılıyorum	3	6,3	1	5,6
Kesinlikle Katılmıyorum	26	54,2	6	33,3
Katılmıyorum	18	37,5	10	55,6
Toplam	48	100,0	18	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 18: “Dağlık Alanlar Eğitim-Öğretim Faaliyetleri İçin Daha Uygun” Maddesine Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

3.2.3. Şanlıurfa’da İklimin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri

Klimatolojinin, ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkilerini ortaya koymak için Şanlıurfa genelinde ortaöğretimde öğrenci ve öğretmenlere yapılan anketlerin tamamı dikkate alınarak analiz yapılmıştır.

Bulduğu alanın iklim farkındalığını ortaya koymak amacı ile Şanlıurfa ile ilgili “Yaşadığımız alanın iklim özellikleri nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Bir sonraki aşamada ise “Yaşadığımız alanın iklim özellikleri eğitim-öğretim açısından sizi nasıl etkiler?” sorusu yer almıştır.

Genel sorular yönelildikten sonra biraz daha ayrıntıya inilerek mevsim bazında öğrenme performansı sorgulanmıştır. Öğrencilere, “Hangi mevsimde öğrenme performansınız daha yüksektir” soruları yöneltilirken;

öğretmenlere, “Hangi mevsimde öğretim performansınız daha yüksektir” sorusu sorulmuştur.

Son aşamada ise mevsimler bazında havanın güneşli, kapalı yağışlı, sıcak, nemli gibi özelliklerine dair ayrı ayrı sorular yer almış ve iklim elemanlarının etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

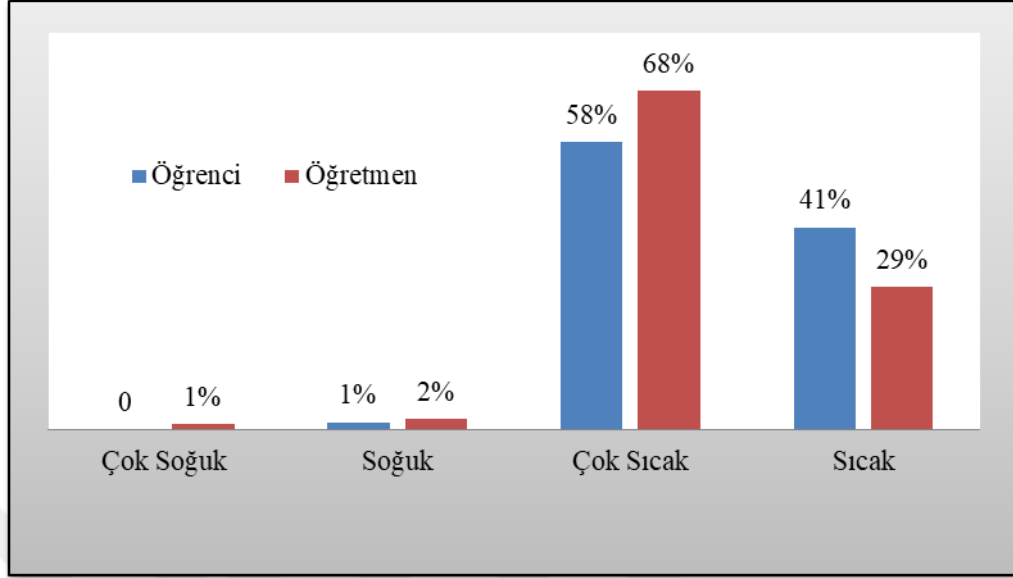
Katılımcılara bulunduğu alanın iklim farkındalığını ortaya koymak amacı ile yöneltilen “Yaşadığınız alanın iklim özellikleri nasıldır?” sorusuna öğrencilerin %57’si çok sıcak, %40,79’u sıcak, %1,32’si soğuk cevabını tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin, %68,32’si çok sıcak, %28,71’i çok sıcak, %1,98’i soğuk, %0,99’u çok soğuk cevabını tercih etmişlerdir(Tablo 32, Şekil 19).

Tablo 32: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevapları Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Çok Soğuk	-	-	1	0,99
Soğuk	3	1,32	2	1,98
Çok Sıcak	132	57,89	69	68,32
Sıcak	93	40,79	29	28,71
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 19: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Nasıldır? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Katılımcıların tercih ettiği seçeneklere bakılacak olursa, büyük çoğunluğunun bulunduğu alanın sıcak ve çok sıcak yargısına varmış oldukları görülür. Yazları çok sıcak ve kurak, kışları ılıman ve yağışlı geçen, yıllık sıcaklık ortalaması 18.4°C olan Şanlıurfa iklimi hakkında katılımcıların doğru bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Şanlıurfa ikliminin, öğrencilerin öğrenmesi üzerine nasıl bir etki bıraktığını ortaya koymak için katılımcı öğrencilere “Yaşadığınız alanın iklim özellikleri öğrenme açısından sizi nasıl etkiler?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin, 8’i(%3,51) çok olumlu etkiler, 48’i (%21,05)olumlu etkiler, 32’si (%14,04) çok olumsuz etkiler, 96’sı (%42,11) olumsuz etkiler, 44’ü (%19,3) etkilemez seçeneklerini tercih etmişlerdir (Tablo 33, Şekil 20).

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%56,15) bulunduğu alanın ikliminin öğrenmeyi olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Bunda sıcak ve kurak olan iklim özelliklerinin payı büyüktür.

Öğrencilerin bir kısmı (%24,56) ise iklimin öğrenmeyi olumlu etkilediğini düşünmektedir. Bunda en büyük etkenin mevcut eğitim-öğretim zaman planlamasının payının olduğu düşünülmektedir. Çünkü mevcut eğitim zaman planlaması Şanlıurfa’da iklimin nispeten daha serin ve ılık geçtiği bahar ve kış mevsimlerine denk gelmektedir.

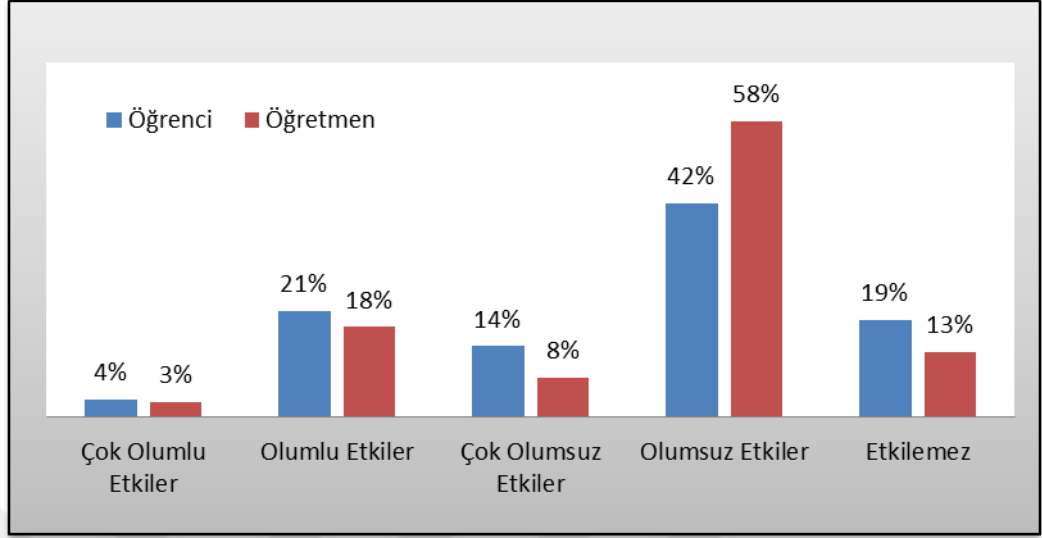
Öğrencilerin 44’ü (%19,3) ise iklimin eğitim-öğretim üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir.

Tablo 33: “Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Öğrenme ve Öğretme Açısından Sizi Nasıl Etkiler?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Çok Olumlu Etkiler	8	3,51	3	2,97
Olumlu Etkiler	48	21,05	18	17,82
Çok Olumsuz Etkiler	32	14,04	8	7,92
Olumsuz Etkiler	96	42,11	59	58,42
Etkilemez	44	19,3	13	12,87
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 20: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Öğrenme Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusuna verilen Öğrenci Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Aynı soru öğretmenlere öğretme açısından ele alınarak “Yaşadığınız alanın iklim özellikleri öğretme açısından sizi nasıl etkiler?” şeklinde sorulmuştur. Öğretmenlerin 59’u (%58,42) olumsuz etkiler, 8’i (%7,92) çok olumsuz etkiler, 18’i (%17,82) olumlu etkiler, 3’ü (%2,97) çok olumlu etkiler şeklinde cevap verirken, 13’ü (%12,87) etkilemez şikkını tercih ettiği görülmektedir(Tablo 33, Şekil 20).

Öğretmenlere yöneltilen “iklim özellikleri öğretme performansını nasıl etkiler ?” sorusuna genel olarak, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%66,34) olumsuz ve çok olumsuz etkiler şıklarını tercih ettikleri görülür. Bunda en büyük etkenin, Şanlıurfa’da sıcak ve kurak geçen iklim özelliklerinin olduğu düşünülmektedir. Çünkü insanlarda en iyi performans 19-20⁰C sıcaklıkta ortaya çıkmaktadır. Sıcaklık 26⁰C’ye ulaştığında performans %20 düşmektedir (Ekinci,2011:19).

Öğretmenlerin bir kısmı (%20,79) olumlu ve çok olumlu etkilendiklerini belirtirken, çok az bir kısmı ise (%12,87) iklimin öğretme performansı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında Şanlıurfa’da iklim özelliklerinin, öğrenme ve öğretme performansını olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

İklimin eğitim ve öğretim üzerinde hangi açıdan etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla öğrenci ve öğretmenlere “İklim özellikleri eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusu yöneltilmiştir. Yöneltilen sorularla iklimin, okul yer seçimi, ders performansı, ulaşım, derse katılım ve mimari üzerinde ne derece etkili olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Öğrencilerin 56’sı (%24,56) okul yer seçimi, 72’si (%31,52) ders performansı şıklarını tercih ederken, 54’ünün (%23,68) ulaşım, 41’inin (%17,98) derse katılım ve 5’inin (%2,19) mimari şıklarını tercih ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin 24’ü (%23,76) okul yer seçimi, 39’u (%38,61) ders performansı, 34’ü(%33,66) ulaşım ve 4’ü (%3,96) derse katılım seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 34, Şekil 21).

Yapılan analizler sonucunda, katılımcılar iklimin ulaşım ve okul yer seçimi konusunda eğitimi olumlu etkilediğini belirtirken, ders performansı konusunda olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Tablo 34: İklim Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

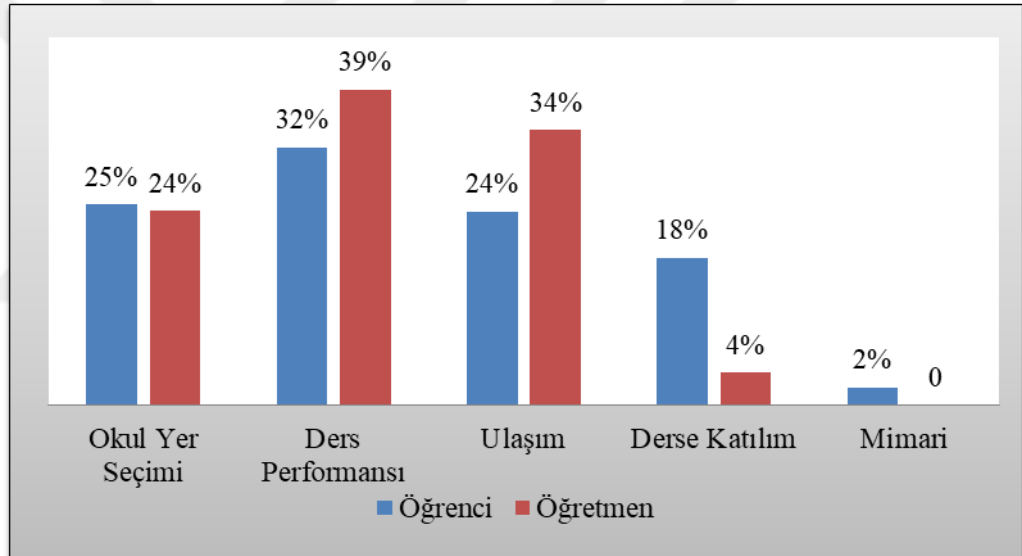
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Okul Yer Seçimi	56	24,56	24	23,76
Ders Performansı	72	31,58	39	38,61
Ulaşım	54	23,68	34	33,66
Derse Katılım	41	17,98	4	3,96
Mimari	5	2,19	-	-
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması 2018

Şanlıurfa'da öğrenciler iklimin en fazla ders performansı (%31,48) üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Ders performansını sırasıyla okul yer seçimi, ulaşım, derse katılım ve mimari seçenekleri takip etmektedir.

Öğretmenler, öğrenciler ile aynı görüşte olup iklimin en fazla ders performansı (%38,61) üzerinde etkili olabileceğini düşünmektedir. İkinci olarak ulaşım yer alırken bunu okul yer seçimi ve derse katılım takip etmiştir. Ancak ankete katılan öğretmenler iklimin, mimari üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir.

Şekil 21: İklim Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şanlıurfa'da öğrencilerin öğrenme performansının mevsimlere göre düşük ya da yüksek olmasını ortaya koymak amacı ile katılımcı öğrenci ve öğretmenlere öncelikle "Hangi mevsimde öğrenme performansınız daha yüksektir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin, 106'sı(%46,49) kış, 63'ü (%27,63) ilkbahar, 47'si (%20,61) sonbahar ve 12'si (%5,26) yaz şıklarını tercih etmiştir (Tablo 35, Şekil 22).

Buna göre öğrencilerin öğrenme performansının en yüksek olduğu mevsimin kış olduğu anlaşılmaktadır. Kış mevsimini ilkbahar, sonbahar ve yaz mevsimi takip etmektedir. Bu yönüyle bakıldığında öğrenci öğrenme performansının sıcaklık ve yağış değerlerine göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

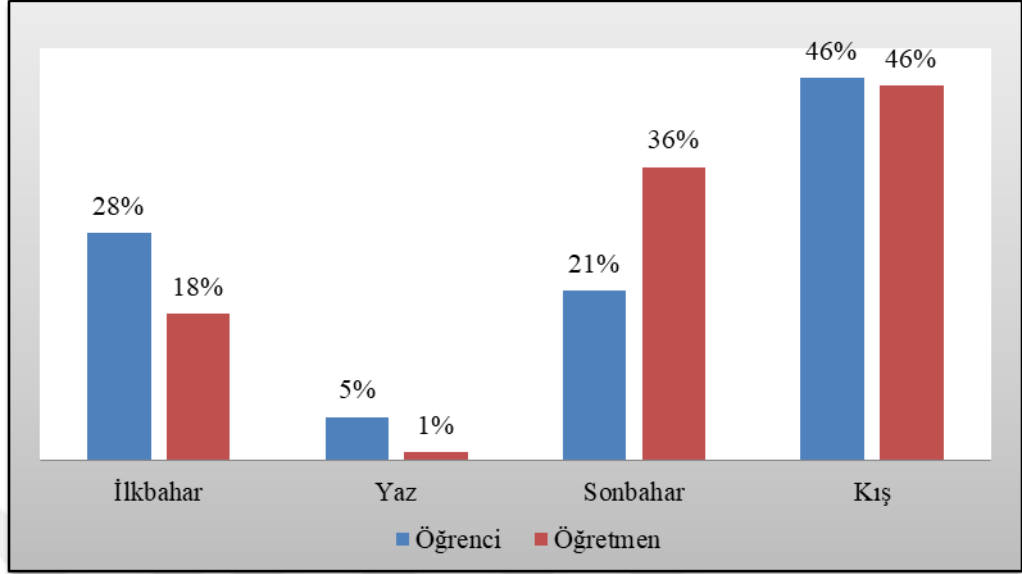
Şanlıurfa’da kış mevsiminin nispeten ılık geçmesi; dolayısıyla aşırı soğuk havanın tesirinde kalmaması öğrenci öğrenme performansı bakımından olumlu bir etki sağlamaktadır.

Tablo 35: “Hangi Mevsimde Öğrenme-Öğretme Performansınız Daha Yüksektir?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
İlkbahar	63	27,63	18	17,82
Yaz	12	5,26	1	0,99
Sonbahar	47	20,61	36	35,64
Kış	106	46,49	46	45,54
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 22: Hangi Mevsimde Öğrenme-Öğretme Performansınız Daha Yüksektir?” Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şanlıurfa’da öğretmenlerin ders anlatma ve ya öğretme performansını mevsimlere göre değerlendirmek amacıyla, öğretmenlere “Hangi mevsimde öğretme performansınız daha yüksektir?” sorusu yöneltilmiştir. Yapılan analiz neticesinde Öğretmenlerin, 46’sı (%45,54) kış mevsiminde öğretme performansının arttığını belirtirken, 36’sı (%35,64) sonbahar, 18’i (%17,82) ilkbahar ve 1’i (%0,99) yaz seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 35, Şekil 22).

Bu bağlamda öğretmenlerin öğretme performansının öğrencilerin öğrenme performansına benzer şekilde kış mevsiminde arttığı görülmektedir.

Kış mevsimini sonbahar, ilkbahar ve yaz mevsimi takip etmektedir. Bunda Şanlıurfa’nın genel iklim özelliklerinin kış mevsiminde nispeten ılık olması ve bu yönüyle öğretme faaliyetlerine olumlu bir ortam oluşturmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Şanlıurfa’da öğrenciler öğrenme performansının, öğretmenler ise öğretme performansının en düşük olduğu mevsimin yaz olduğunu belirtmiştir. Bunda Şanlıurfa iklim özelliklerinin payı büyüktür. Çünkü Şanlıurfa ili

özellikle yaz döneminde Basra Alçak Basınç alanın etkisi altında kalmakta ve yazları sıcak ve kurak geçmektedir. Yağışlar genellikle kış aylarında düşmekte olup, yaz döneminde ise kuraklık hâkim olmaktadır (Çağlak ve diğerleri, 2016, s.361).

Mevsimlerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla öğrencilere ve öğretmenlere yöneltilen sorulardan, öğrenme ve öğretme performansının en yüksek olduğu mevsimin “kış” olduğu anlaşılmaktadır. Bunda Şanlıurfa'nın çok sert olmayan, nispeten ılıman kış mevsimi özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrenme ve öğretme performansının en düşük olduğu mevsim ise “yaz” olduğu anlaşılmaktadır. Lokal farklılıklar olsa da aşırı sıcak, kontinental bir özellik gösteren Şanlıurfa ili ikliminin, bunda en büyük etken olduğu düşünülmektedir.

3.2.3.1. Şanlıurfa'da Mevsimlere Göre Farklı Hava Şartlarının Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Olan etkisinin Analizi

İklimin mevsimlere göre eğitim-öğretim faaliyetleri ile olan ilişkisini ve eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak amacı ile mevsim bazında sıcak, soğuk, yağmurlu, karlı, kapalı, nemli, tozlu ve güneşli havalarda öğrencilerde ders çalışma ve öğretmenlerde ders anlatma isteğinin yüksek olup olmadığı sorulmuştur.

3.2.3.1.1. Kış Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Şanlıurfa’da ılık ve yağışlı geçen kış mevsiminde öğrencilerde ve öğretmenlerde ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerinden, iklimin eğitim-öğretim faaliyetleri olan ilişkisi ve ona etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kış mevsiminde güneşli, soğuk, yağmurlu ve karlı havaların ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

“Kışın güneşli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir” sorusuna öğrencilerin 92’si (%40,35) kesinlikle katılıyorum, 67’si (%29,39) katılıyorum, 29’u (%12,72) kesinlikle katılmıyorum, 40’ı (%17,54) katılmıyorum şıklarını tercih etmişlerdir (Tablo 36, Şekil 23).

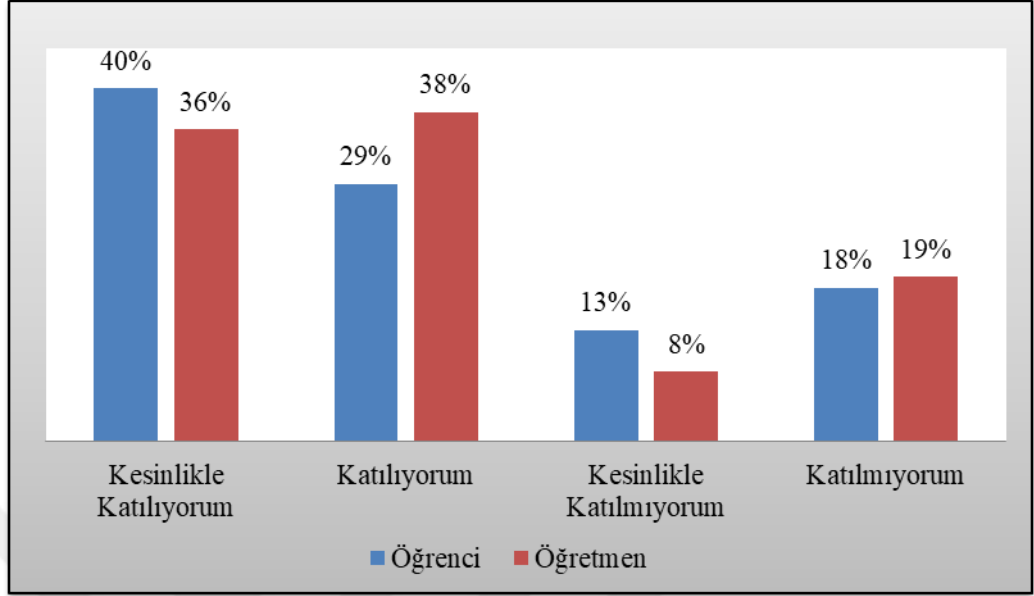
Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%69,74), kışın güneşli havada ders çalışma performansının yüksek olduğunu görülmüştür.

Tablo 36: “Kışın Güneşli Havada Ders Çalışma –Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	92	40,35	36	35,64
Katılıyorum	67	29,39	38	37,62
Kesinlikle Katılmıyorum	29	12,72	8	7,92
Katılmıyorum	40	17,54	19	18,81
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 23: “Kışın Güneşli Havada Ders Anlama-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlere yöneltilen “Kışın güneşli havada ders anlatma isteğim daha yüksektir” sorusuna öğretmenlerin 36’sı (%35,64) kesinlikle katılıyorum, 38’i (%37,62) katılıyorum, 8’i (%7,92) kesinlikle katılmıyorum, 19’u (%18,81) katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir (Tablo 36, Şekil 23).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%73,36) kışın güneşli havada ders anlatma performansının daha yüksek olduğu görülmüştür.

“Kışın soğuk havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin 72’si (%31,58) kesinlikle katılıyorum, 50’si (%21,93) katılıyorum, 44’ü (%19,3) kesinlikle katılmıyorum, 62’si (%27,19) katılmıyorum şıklarını tercih etmişlerdir (Tablo 37, Şekil 24).

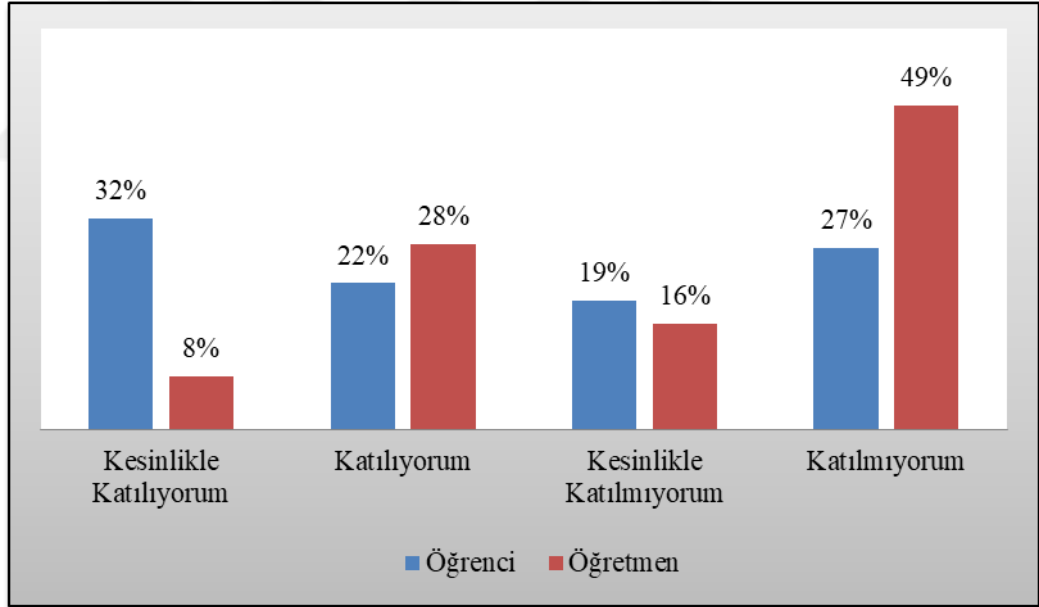
Öğrencilerin çoğunluğu (%53,51) kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şıklarını tercih ederek kışın soğuk havada ders çalışma isteklerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerin azımsanmayacak bir kısmının da (%46,49) “kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum” şıklarını tercih ettiğini vurgulamak gerekir.

Tablo 37: “Kışın Soğuk Havada Ders Çalışma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	72	31,58	8	7,92
Katılıyorum	50	21,93	28	27,72
Kesinlikle Katılmıyorum	44	19,3	16	15,84
Katılmıyorum	62	27,19	49	48,51
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 24: “Kışın Soğuk Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Kışın soğuk havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğretmenlerin 8’i (%7,92) kesinlikle katılıyorum, 28’i (%27,72) katılıyorum seçeneğini tercih ederken, 16’sı (%15,84) kesinlikle katılmıyorum, 49’u (%48,51) katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir (Tablo 37, Şekil 24).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%64,35) kışın soğuk havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığı görülürken, bir kısmının ise(%35,64) kışın soğuk havada ders anlatma isteğinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır

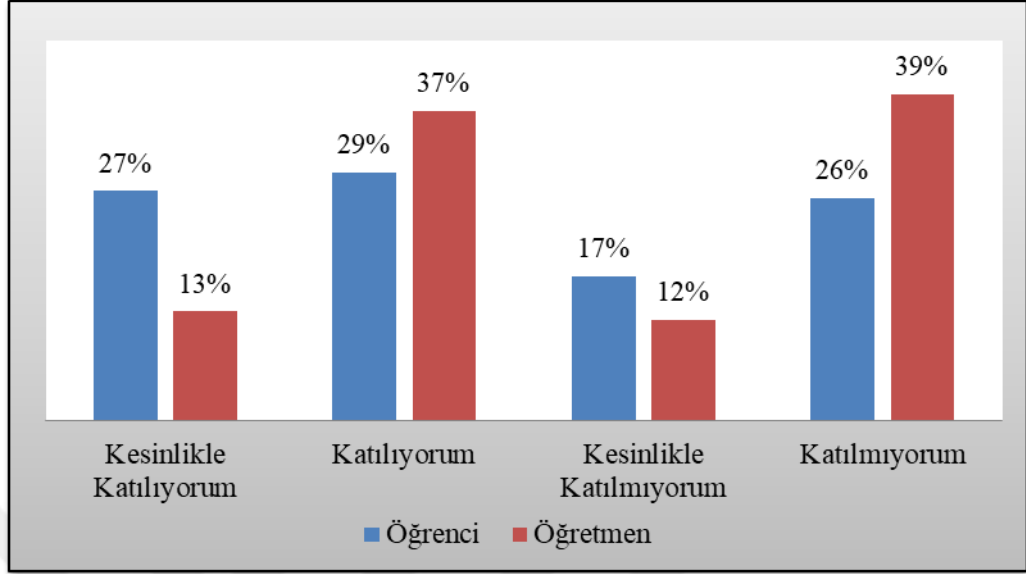
“Kışın yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin 62’si (%27,19) kesinlikle katılıyorum, 67’si (% 29,39) katılıyorum seçeneğini tercih ederken, 39’u (%17,11) kesinlikle katılmıyorum, 60’ı (%26,32) katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir (Tablo 38, Şekil 25). Öğrencilerin toplamda %56,58’inin kışın yağmurlu havada ders çalışma isteğinin yüksek olduğu görülürken, %43,43’ünün ise kışın yağmurlu havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Tablo 38: Kışın Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	62	27,19	13	12,87
Katılıyorum	67	29,39	37	36,63
Kesinlikle Katılmıyorum	39	17,11	12	11,88
Katılmıyorum	60	26,32	39	38,61
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 25: “Kışın Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Kışın yağmurlu havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğretmenlerin 13’ü (%12,87) kesinlikle katılıyorum, 37’si (%36,63) katılıyorum seçeneklerini işaretlerken, 12’si (%11,88) kesinlikle katılmıyorum, 39’u (%38,61) katılmıyorum seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir (Tablo 38, Şekil 25).

Öğretmenler, kışın yağmurlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olması konusunda kesinlik belirtmemektedir. Ayrıca öğretmenlerin mutlak çoğunluğunun (%50,49) kışın yağmurlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olmadığı yönünde tercihte bulunduğu görülmektedir.

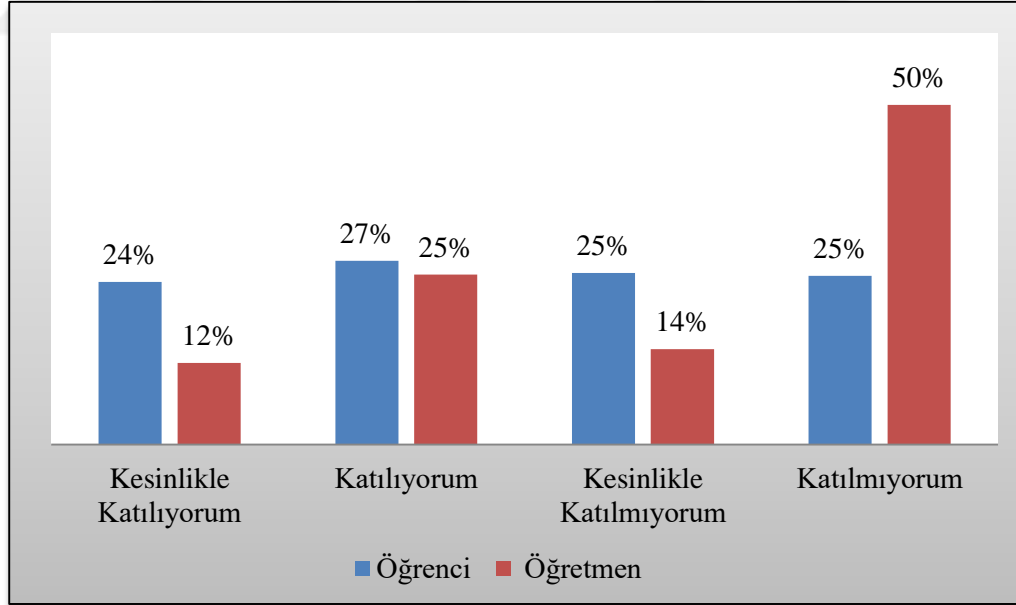
Kış mevsiminin eğitim üzerindeki etkilerinin ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere son olarak “Kışın karlı havada ders anlatma ve ders çalışma isteğim daha yüksektir.” seçeneği yöneltilmiştir. Öğrencilerin 54’ü (%23,68) kesinlikle katılıyorum, 61’i (%26,75) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken; 57’si (% 25) kesinlikle katılmıyorum, 56’sı (%24,56) katılmıyorum seçeneklerini işaretlemiştir (Tablo 39, Şekil 26).

Tablo 39: “Kışın Karlı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	54	23,68	12	11,88
Katılıyorum	61	26,75	25	24,75
Kesinlikle Katılmıyorum	57	25	14	13,86
Katılmıyorum	56	24,56	50	49,5
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 26: “Kışın Karlı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Kışın karlı havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” seçeneğinde öğretmenlerin 12’si (%11,88) kesinlikle katılıyorum. 25’i (%24,75) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken, 14’ü (%13,86) kesinlikle katılmıyorum, 50’si ise (%49,5) katılmıyorum seçeneğini işaretlemeyi tercih etmiştir (Tablo 39, Şekil 26).

Ayrıca öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%63,36) kışın karlı havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Kış mevsiminde öğrenci ve öğretmenlere yöneltilen sorular çerçevesinde genel olarak; öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu vaktin kışın güneşli hava olduğu anlaşılmıştır.

3.2.3.1.2. Yaz Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Ortalama sıcaklığın 30,4°C ve ortalama yağışın 1,5 mm olduğu Şanlıurfa’da, sıcak ve kurak geçen yaz mevsiminde öğrencilerde ve öğretmenlerde ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerinden, iklimin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yaz mevsiminde tozlu, sıcak, kapalı ve nemli havalardan ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

Yaz mevsiminin eğitim-öğretim üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla öğrencilere ve öğretmenlere öncelikle “Yazın tozlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 18’i (%7,89) kesinlikle katılıyorum, 26’sı (%11,4) katılıyorum şıklarını tercih ederken,

109'u (%47,81) kesinlikle katılmıyorum, 75'i (%32,89) katılmıyorum şıklarını işaretlemiştir (Tablo 40 Şekil 27).

“Yazın tozlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%80,7) kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ettiği görülmüştür. Buna dayanarak yazın tozlu havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığı sonucuna varmak mümkündür.

Tablo 40: “Yazın Tozlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci-Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

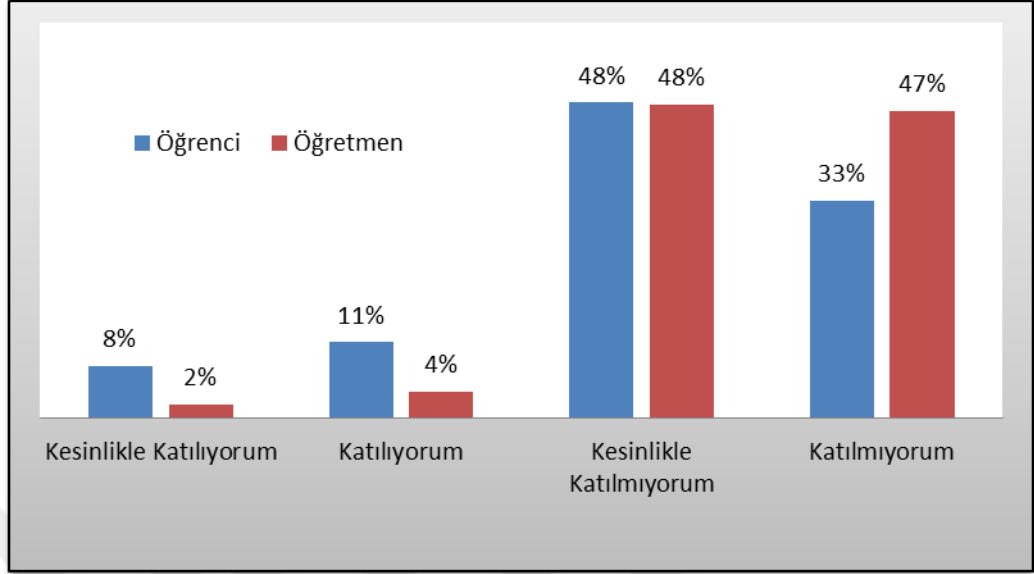
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	18	7,89	2	1,98
Katılıyorum	26	11,4	4	3,96
Kesinlikle Katılmıyorum	109	47,81	48	47,52
Katılmıyorum	75	32,89	47	46,53
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Yazın tozlu havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğretmenlerin 2'si (% 1,98) kesinlikle katılıyorum, 4'ü (% 3,96) katılıyorum şıklarını tercih ederken, 48'inin (% 47,51) kesinlikle katılmıyorum, 47'sinin (% 46,53) katılmıyorum şıklarını tercih ettiği görülmektedir(Tablo 40, Şekil 27).

Tablo ve grafiklerde ortaya çıkan sonuçlara bakılarak, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%94,05) yazın tozlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 27: “Yazın Tozlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Yazın sıcak havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğrencilerin 22’si (%9,65) kesinlikle katılıyorum, 34’ü (%14,91) katılıyorum cevabını verirken, 104’ü (%45,61) kesinlikle katılmıyorum, 68’i ise (%29,82) katılmıyorum cevabını verdiği görülmektedir(Tablo 41, Şekil 28).

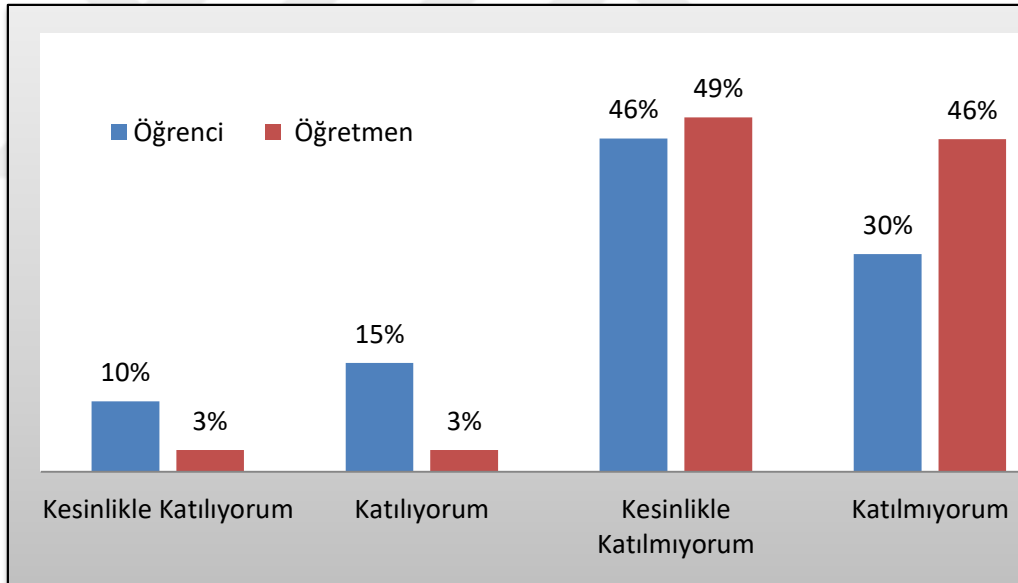
Tablo ve grafiklerdeki bulgulara göre genel olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%75,43) yazın sıcak havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 41: “Yazın Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	22	9,65	3	2,97
Katılıyorum	34	14,91	3	2,97
Kesinlikle Katılmıyorum	104	45,61	49	48,51
Katılmıyorum	68	29,82	46	45,54
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 28: “Yazın Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Yazın sıcak havanın eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile öğretmenlere, ders anlatma isteği üzerinden soru yöneltilmiştir. Öğretmenlere yöneltilen “yazın sıcak havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğretmenlerin 3’ü (%2,97) kesinlikle

katılıyorum, 3'ü(%2,97) katılıyorum, 49'u(%48,51) kesinlikle katılmıyorum, 46'sı (% 46,54) katılmıyorum cevabını vermiştir (Tablo 41, Şekil 28).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun tercih ettiği kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri göz önüne alındığında (% 95,05), öğretmenlerin, yazın sıcak havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

Yaz mevsimi için öğrencilere yöneltilen bir diğer seçenek ise“ yazın kapalı havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusudur. Öğrencilerin 53'ünün (%23,25) kesinlikle katılıyorum, 53'ünün (%23,25) katılıyorum, 64'ünün (%28,07) kesinlikle katılmıyorum, 58'inin (%25,44) katılmıyorum şıklarını tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 42, Şekil 29).

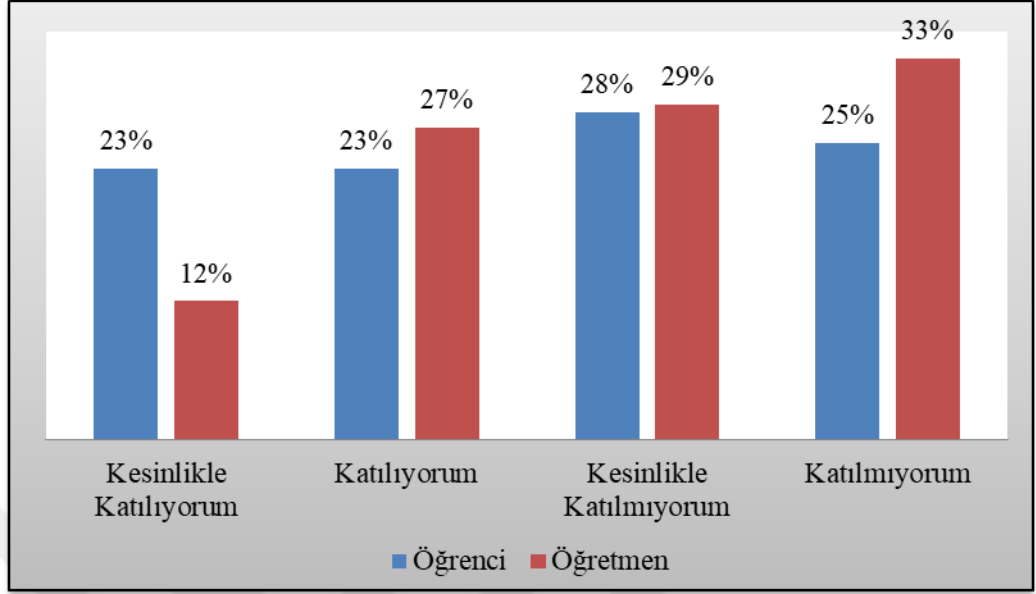
Öğrencilerin %53,51'i kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ederek yazın kapalı havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığını belirtmiştir. Ancak %46,5 oranında azımsanmayacak bir öğrenci grubu da yazın kapalı havada ders çalışma isteklerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Tablo 42: “Yazın Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	53	23,25	12	11,88
Katılıyorum	53	23,25	27	26,73
Kesinlikle Katılmıyorum	64	28,07	29	28,71
Katılmıyorum	58	25,44	33	32,67
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 29: “Yazın Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Yazın kapalı havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğretmenlerin 12’si (%11,88) kesinlikle katılıyorum, 27’si (%26,73) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken; 29’u (%28,71) kesinlikle katılmıyorum, 33’ü (%32,67) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir (Tablo 42, Şekil 29).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%61,38) kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ederek, yazın kapalı havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığını belirtmiştir.

Yaz mevsiminin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak amacıyla öğrenci ve öğretmenlere yazın nemli havanın etkisi ile ilgili soru yöneltilmiş ve bu etki öğrencilerde ders çalışma ve öğretmenlerde ders anlatma isteği üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öğrencilere yöneltilen “yazın nemli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin 38’i (%16,67) kesinlikle katılıyorum, 47’si (%20,61) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken, 77’si (%33,77) kesinlikle

katılmıyorum, 66'sı (%28,95) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir(Tablo 43, Şekil 30).

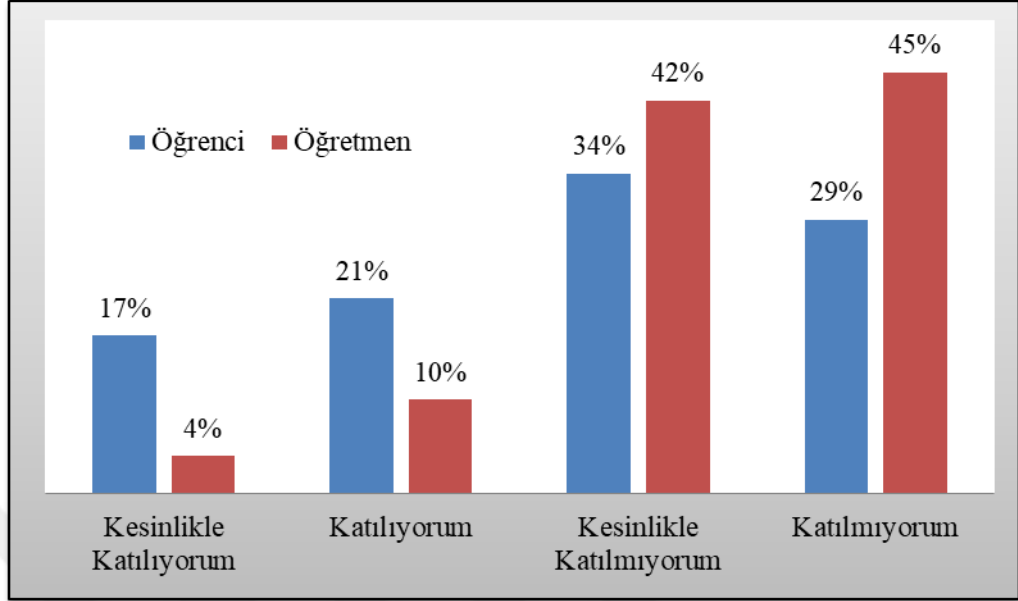
Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%62,72) katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmesi, yazın nemli havanın ders çalışmayı olumsuz etkileyerek ders çalışma isteğinin yüksek olmadığını göstermektedir.

Tablo 43: “Yazın Nemli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	38	16,67	4	3,96
Katılıyorum	47	20,61	10	9,9
Kesinlikle Katılmıyorum	77	33,77	42	41,58
Katılmıyorum	66	28,95	45	44,55
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 30: “Yazın Nemli Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Yazın nemli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusuna Öğretmenlerin ise, 4’ü (%3,96) kesinlikle katılıyorum, 10’u (%9,9) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken, 42’si (%41,58) kesinlikle katılmıyorum, 45’i(%44,55) katılmıyorum seçeneklerini işaretlemiştir(Tablo 43, Şekil 30).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%87,13) katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmesi, yazın nemli havada ders anlatma isteklerinin yüksek olmadığını göstermektedir.

Araştırma sahasında yaz mevsimi için yöneltilen sorular ve verilen yanıtlar sonucunda, öğretmen ve öğrencilerin ders anlatma ve ders çalışma açısından yaz mevsiminden olumsuz etkilendiği anlaşılmıştır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerde en fazla yazın tozlu havaların (%80,7) ders çalışma isteğini olumsuz etkilediği anlaşılmış ve bunu sırayla sıcak hava (%75,43), nemli hava (%62,72) ve kapalı havanın (%53,51) takip ettiği görülmüştür.

Öğretmenlerde ise en fazla yazın sıcak havaların (%95,05) ders anlatma performanslarını olumsuz etkilediği ve bunu sırayla tozlu hava (%94,05), nemli hava (%87,13) ve kapalı havanın (%61,38) takip ettiği görülmüştür.

3.2.3.1.3. İlkbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

İlkbahar mevsiminde güneşli ve yağmurlu havaların ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

İlkbaharın, eğitim-öğretim üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere öncelikle “ilkbaharda güneşli havalarda ders çalışma isteğim daha yüksektir” seçeneği yöneltilmiştir. Öğrencilerin 71’i (%31,14) kesinlikle katılıyorum, 78’i (%34,21) katılıyorum şıklarını tercih ederken, 42’si (%18,42) kesinlikle katılmıyorum, 37’si (%16,23) katılmıyorum şıklarını işaretlemiştir (Tablo 44, Şekil 31).

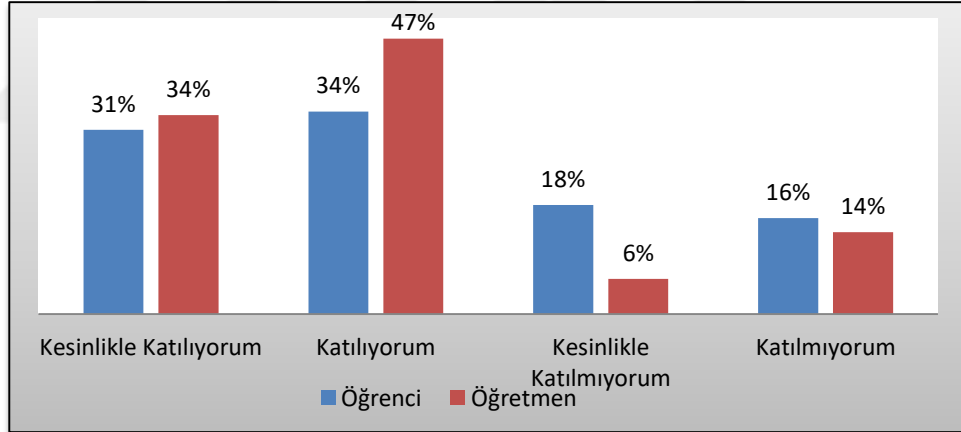
Genel bir değerlendirme yapıldığında anket uygulanan öğrencilerin %65,35’inin İlkbahar mevsiminde güneşli havalarda ders çalışma performansının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yanı sıra aynı hava koşullarında öğrencilerin %34,65’inin ise performansının düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin ders anlatma performansını ölçmek amacıyla “ilkbahar güneşli havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” seçeneği değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Öğretmenlerin 34’ü (%33,66) kesinlikle katılıyorum, 47’si (%46,53) katılıyorum şıklarını tercih ederken, 6’sı (%5,94) kesinlikle katılmıyorum, 14’ü (%13,86) katılmıyorum şıklarını işaretlemiştir (Tablo 44, Şekil 31).

Tablo 44: “İlkbahar Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	71	31,14	34	33,66
Katılıyorum	78	34,21	47	46,53
Kesinlikle Katılmıyorum	42	18,42	6	5,94
Katılmıyorum	37	16,23	14	13,86
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 31: “İlkbahar Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlerin %80,19'u güneşli havalarda ders anlatma isteğinin daha yüksek olduğu yönündeki seçeneği işaretlerken, %19,8'i ise İlkbahar mevsiminin olumlu bir etkisi olmadığına dair seçeneği işaretlemeyi tercih etmiştir.

Yağmurlu havanın ders çalışma performansı üzerindeki etkisini ölçmek maksadıyla öğrencilere “İlkbahar yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” seçeneği hakkında fikirleri sorulmuştur. Öğrencilerin 67’si (%29,39) kesinlikle katılıyorum, 81’i (%35,53) katılıyorum, 40’ı (%17,54) kesinlikle katılmıyorum ve 40’ı (%17,54) katılmıyorum seçeneklerini işaretlemiştir (Tablo 45, Şekil 32) .

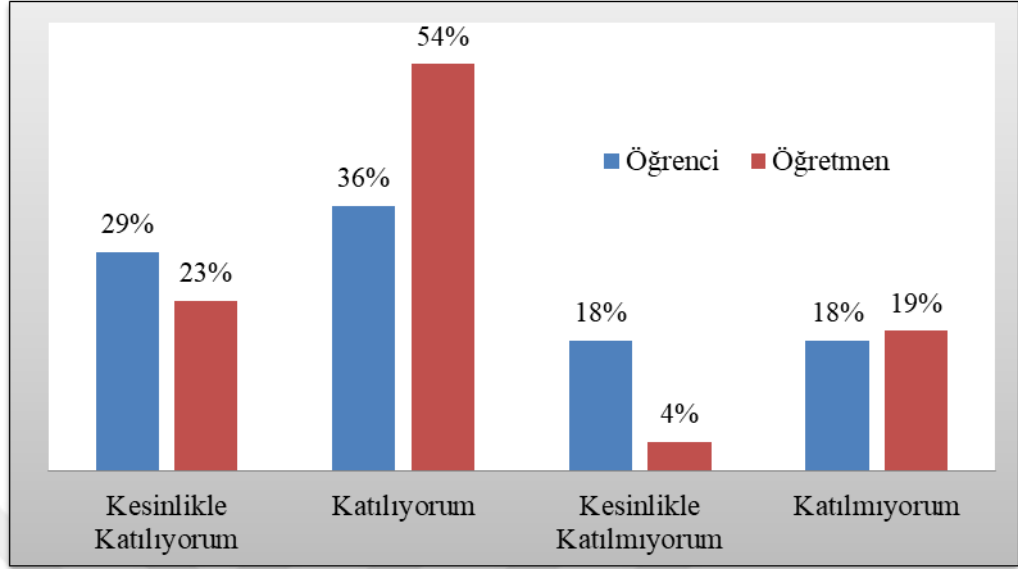
Toplamda öğrencilerin %64,92’sinin İlkbaharda yağmurlu havada ders çalışma isteğinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Performansının olumlu etkilenmediğini ifade eden öğrencilerin oranı ise % 35,08’dir.

Tablo 45: “İlkbahar Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	67	29,39	23	22,77
Katılıyorum	81	35,53	55	54,46
Kesinlikle Katılmıyorum	40	17,54	4	3,96
Katılmıyorum	40	17,54	19	18,81
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 32: “İlkbahar Yağmurlu Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksekdir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

İlkbaharda ders anlatma performansının yağmurlu havalardaki değişme durumuyla ilgili olarak öğretmenlere “ilkbahar yağmurlu havada ders anlatma isteğim daha yüksektir” seçeneği kapsamında kendilerine uygun şıkkı işaretlemeleri istenmiştir. Öğretmenlerin 23’ü (%22,77) kesinlikle katılıyorum, 55’i (%54,46) katılıyorum, 4’ü (%3,96) kesinlikle katılmıyorum ve 19’u (%18,81) katılmıyorum seçeneklerini işaretleyerek yanıtlamıştır (Tablo 45, Şekil 32). Bundan hareketle öğretmenlerin %72,23’ünün ders anlatma potansiyelinin ilkbaharda yağmurlu havada arttığı sonucuna varılmaktadır.

3.2.3.1.4. Sonbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Sonbahar mevsiminde güneşli, yağmurlu, kapalı ve sıcak karakterli havalardan öğrenciler üzerindeki ders çalışma ve öğretmenlerde ise ders anlatma

isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

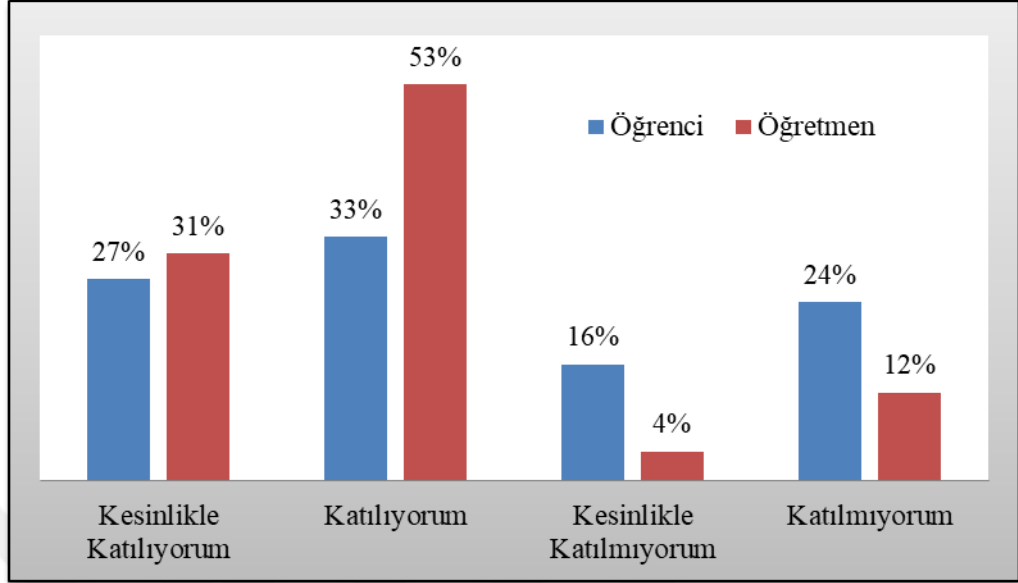
Sonbaharda güneşli havaların ders çalışma performansı üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere “sonbaharda güneşli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin 62’sinin (%27,19) kesinlikle katılıyorum, 75’inin ise (%32,89) katılıyorum şıklarını tercih ettiği ve bunun sonucunda büyük çoğunluğunun (% 60,08) sonbahar güneşli havada ders çalışma isteklerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra öğrencilerin 36’sı (%15,79) kesinlikle katılmıyorum, 55’i (%24,12) katılmıyorum seçeneklerini işaretlemiştir (Tablo 46, Şekil 33). Genel olarak %39,91’lik bir kısım ise söz konusu havanın ders çalışma üzerinde etkisinin yüksek olmadığını düşünmektedir.

Tablo 46: “Sonbaharda Güneşli Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	62	27,19	31	30,69
Katılıyorum	75	32,89	54	53,47
Kesinlikle Katılmıyorum	36	15,79	4	3,96
Katılmıyorum	55	24,12	12	11,88
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 33: “Sonbaharda Güneşli Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Anket sahasında görev yapmakta olan öğretmenlere “Sonbaharda güneşli havada ders anlatma isteğim daha yüksektir” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin 31’i (%30,69) kesinlikle katılıyorum, 54’ü ise (%53,47) katılıyorum şıklarını tercih etmiştir.

Genel bir tabirle katılımcıların büyük çoğunluğunun (%84,16) sonbahar güneşli havada ders anlatma isteklerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin 4’ü (%3,96) kesinlikle katılmıyorum, 12’si (%11,88) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir ki bu oranlar toplamda %15,84’e tekabül etmektedir (Tablo 46, Şekil 33).

Sonbaharda yağmurlu havada öğrencilerin ders çalışma performansındaki değişimi irdelemek amacıyla yöneltilen “sonbaharda yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir” sorusuna öğrencilerin 59’u (%25,88) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap verirken, 69’u (%30,26) katılıyorum seçeneğini işaretlemeyi tercih etmiştir (Tablo 47, Şekil 34). Aynı soruyu öğrencilerin 40’ı (%17,54) kesinlikle katılmıyorum ve 60’ı (%26,32)

katılmıyorum şeklinde yanıtlamıştır. Böylece “sonbaharda yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir” sorusuna olumlu cevap veren öğrenci oranının %56,14, olumsuz ise %43,86 olduğu sonucuna varılmaktadır.

Öğretmenlere yöneltilen “Sonbaharda yağmurlu havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna 18’i (%17,82) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap verirken, 44’ü (%43,56) katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyen öğretmen sayısı 6 iken (%5,94), katılmıyorum diyenlerin sayısı 33’tür (%32,67) (Tablo 47, Şekil 34).

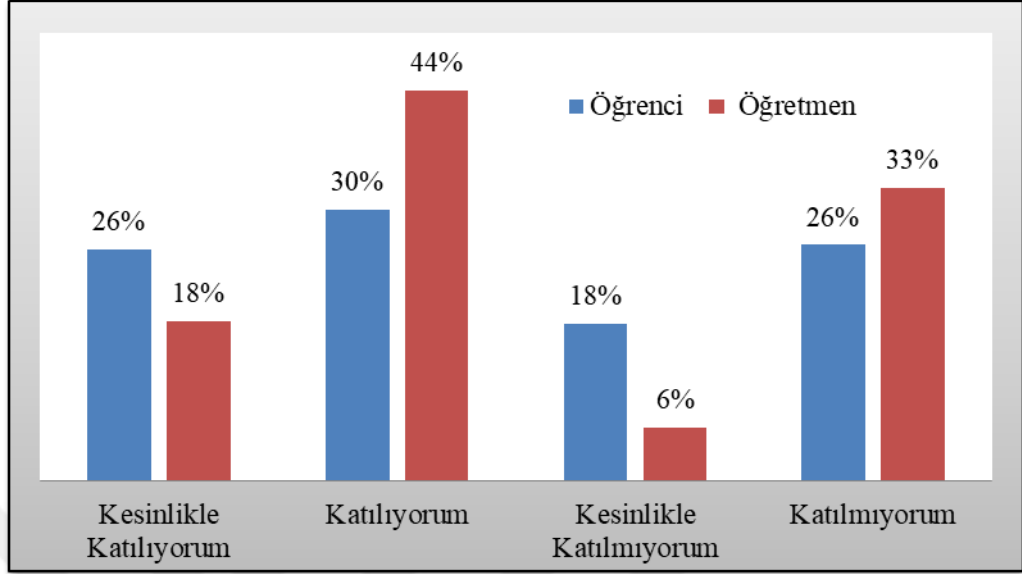
Özetle öğretmenlerin % 61,38’inin sonbaharda yağmurlu havada ders anlatma isteğinin yüksek olduğu, % 38,61’inin ise düşük olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 47: “Sonbaharda Yağmurlu Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	59	25,88	18	17,82
Katılıyorum	69	30,26	44	43,56
Kesinlikle Katılmıyorum	40	17,54	6	5,94
Katılmıyorum	60	26,32	33	32,67
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 34: “Sonbaharda Yağmurlu Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Sonbaharda kapalı havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” şeklindeki soruyu öğrencilerin 59’u (% 25,88) kesinlikle katılıyorum, 65’i (% 28,51) katılıyorum seçeneğini işaretlemek suretiyle cevaplamıştır. Kesinlikle katılmıyorum diyenlerin sayısı 47 iken (% 20,61), katılmıyorum diyenlerin sayısı 57’dir (% 25) (Tablo 48, Şekil 35).

Bu oranlara göre öğrencilerin toplamda % 54,39’unun sonbaharda kapalı havada ders çalışma performansının yüksek olduğu, % 45,61’inin ise düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

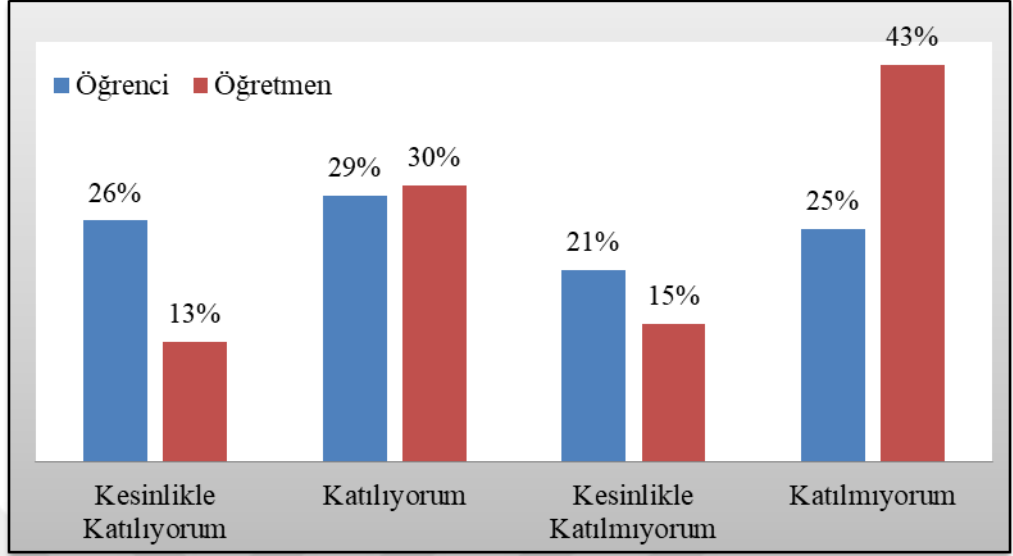
Tablo 48: “Sonbaharda Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	59	25,88	13	12,87
Katılıyorum	65	28,51	30	29,7
Kesinlikle Katılmıyorum	47	20,61	15	14,85
Katılmıyorum	57	25	43	42,57
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Araştırma sahasında görev yapmakta olan öğretmenlere yöneltilen “sonbaharda kapalı havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının 13 (%12,87), katılıyorum diyenlerin sayısının 30 (%29,7), kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin 15 (%14,85) ve katılmıyorum şeklinde cevap verenlerin sayısının ise 43 (%42,57) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 48, Şekil 35). Bu çerçeveden bakıldığında öğretmenlerin %42,57’sinin sonbahar mevsiminde kapalı havalarda ders anlatma isteğinin yüksek, %57,42’sinin ise düşük olduğu sonucuna varılmaktadır.

Şekil 35: “Sonbaharda Kapalı Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Sonbaharda sıcak havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” şeklindeki anket sorusunda öğrencilerin 48’i (%21,05) kesinlikle katılıyorum, 58’i (%25,44) katılıyorum seçeneklerini işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum diyen öğrencilerin sayısı 63 (%27,63), katılmıyorum diyenlerin sayısı 59’dur (% 25,94) (Tablo 49, Şekil 36).

Buna göre öğrencilerin toplamda %46,49’unun sonbaharda kapalı havada ders çalışma performansının yüksek olduğu, %53,57’sinin ise düşük olduğu değerlendirilmesini yapmak mümkündür.

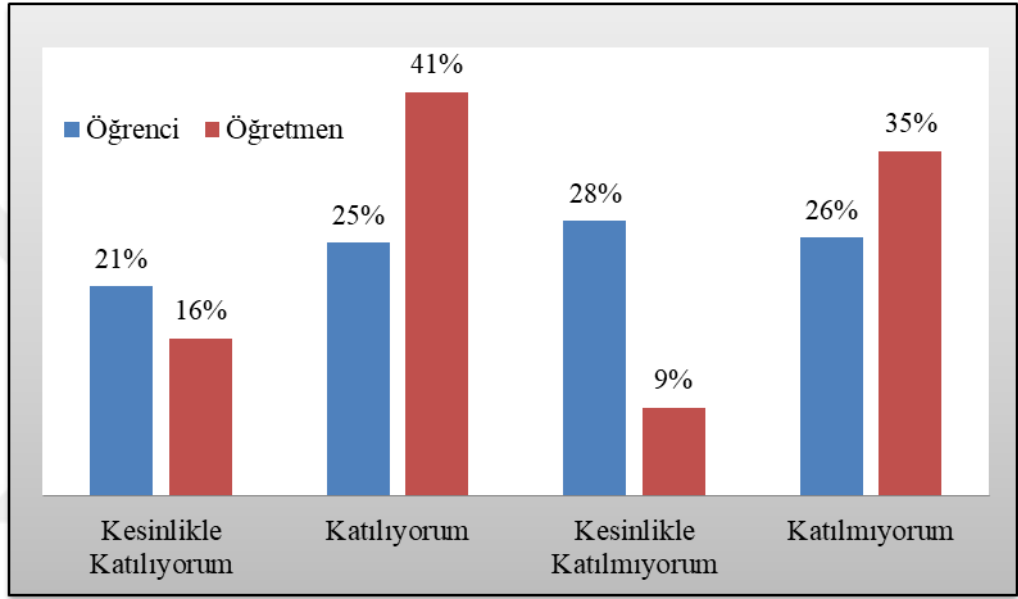
Tablo 49: “Sonbaharda Sıcak Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	48	21,05	16	15,84
Katılıyorum	58	25,44	41	40,59

Kesinlikle Katılmıyorum	63	27,63	9	8,91
Katılmıyorum	59	25,94	35	34,65
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 36: “Sonbaharda Sıcak Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksek.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlere yöneltilen “Sonbaharda sıcak havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının 16 (%15,84), katılıyorum diyenlerin sayısının 41 (%40,59), kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin 9 (%8,91) ve katılmıyorum şeklinde cevap verenlerin sayısının ise 35 (%34,65) olduğu görülmektedir (Tablo 49, Şekil 36). Bu verilerden hareketle öğretmenlerin %56,43’ünün sonbahar mevsimindeki sıcak havalarda ders anlatma isteğinin yüksek, %43,56’sının ise düşük olduğu değerlendirilmesini yapmak mümkün hale gelmektedir.

Araştırma sahasında sonbaharda farklı karakterdeki havaların(güneşli, yağmurlu, kapalı, sıcak) ders çalışma ve ders anlatma performansı üzerindeki etkisi için öğrenci ve öğretmenlere sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgulardan, öğrencilerde ders çalışma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli havada (%60,08), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar sıcak havada (%53,57) olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerde, ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli hava(%84,16), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar kapalı hava(%57,42) olduğu görülmektedir. Ayrıca mevsimlerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkisinden farklı olarak, “kapalı havanın” ders çalışma ve ders anlatma performansı üzerindeki etkisini ölçmek amacı ile öğrencilere “kapalı havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcı öğrencilerin 62’sinin (%27,19) kesinlikle katılıyorum, 50’sinin (% 21,93) katılıyorum şıklarını tercih ettiği, bunun yanı sıra 62’sinin (% 27,15) kesinlikle katılmıyorum, 54’ü ise (% 23,68) katılmıyorum seçeneklerini işaretlediğini görülmektedir (Tablo 50, Şekil 37).

Genel bir değerlendirmeye öğrencilerin %49,12’lik bir kısmı kapalı havada ders çalışma isteğinin yüksek olduğunu, %50,83’ü ise düşük olduğunu belirtmek mümkündür.

Tablo 50: “Kapalı Havada Ders Çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.”

Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

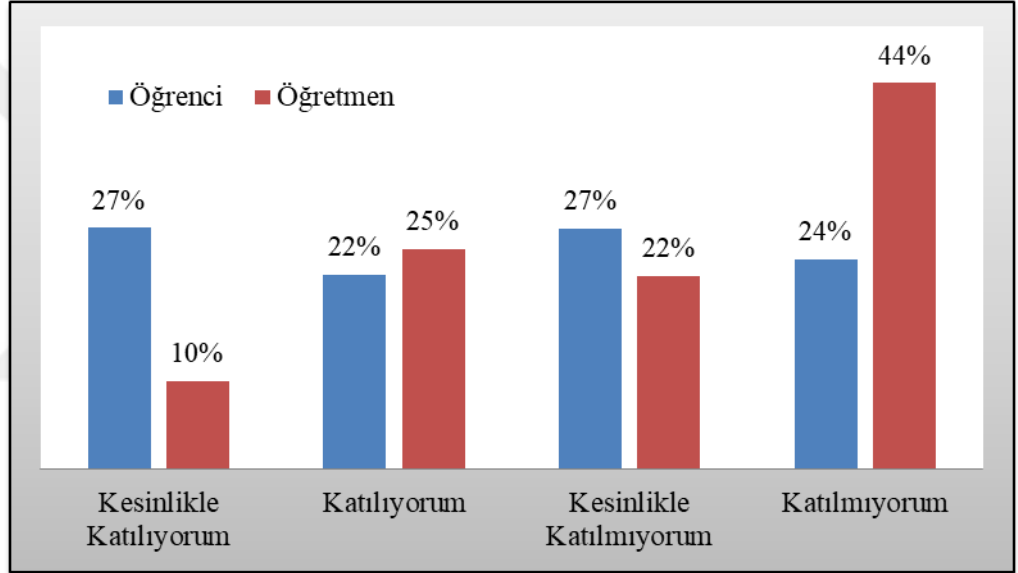
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	62	27,19	10	9,9
Katılıyorum	50	21,93	25	24,75
Kesinlikle Katılmıyorum	62	27,15	22	21,78
Katılmıyorum	54	23,68	44	43,56

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	62	27,19	10	9,9
Katılıyorum	50	21,93	25	24,75
Kesinlikle Katılmıyorum	62	27,15	22	21,78
Katılmıyorum	54	23,68	44	43,56
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 37: “Kapalı Havada Ders çalışma-Ders Anlatma İsteğim Daha Yüksektir.”

Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Katılımcı öğretmenlere yöneltilen “Kapalı havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna verilen cevaplarda ise kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyenler ile 22 (%21,78) katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin 44 (%43,56) oransal olarak yüksek olduğu (%65,34) görülmektedir. Kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısı 10 (%9,9), katılıyorum diyenlerin sayısı 25 (%24,75)’tir (Tablo 50, Şekil 37).

Öğretmenlerin %34,65'inin kapalı havalarda ders anlatma isteğinin daha yüksek olduğu görülürken. %65,34'ünün ise kapalı havada ders anlatma performansının düşük olduğu görülmektedir.

3.2.4. Şanlıurfa'da Hidrografik Özelliklerin Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerine Etkileri

Hidrografya, yeraltı ve yer üstü sularının oluşum ve dağılımlarını araştıran ve insan yaşamı üzerine etkilerini inceleyen bilim dalıdır. Hidrografyanın, her alanda olduğu gibi eğitim fonksiyonu ile ilişkisinin ve eğitim-öğretim faaliyetlerine etkilerinin olabileceği düşünülmektedir.

Sahanın fiziki karakteri, üzerinde gerçekleştirilen beşeri faaliyetler açısından belirleyicidir. Karakterin bilinmesi, özgün yer karakteri doğrultusunda değerlendirilmesi fonksiyon alanı ve çevresi ile dinamik uyumun yani sürdürülebilirliğin esas alınması, yapılan planlamanın güvenli, işlevsel ve ekonomik uygulanabilir olmasındaki temel ilkedir(Akdemir, 2013, s. 16).

Şanlıurfa ilinde Hidrografik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilişkisini ve eğitime etkilerini ortaya koymak için Birecik ve Halfeti'de Ortaöğretim kurumlarında 27'si öğrencilere, 17'si öğretmenlere olmak üzere 44 anket uygulanmıştır.

Uygulanan ankette katılımcılara, yaşadığı alanın hidrografik özelliği, hangi açıdan etkili olduğuyla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Bulduğu alanın hidrografik farkındalığını ortaya koymak adına katılımcılara yöneltilen “yaşadığım ortam doğal su kaynakları açısından zengindir” sorusuna öğrencilerin 9'u (%33,3) katılmıyorum, 7'si (%25,9)

kesinlikle katılıyorum, 6'sı (%22,2) katılıyorum, 5'i (%18,5) kesinlikle katılmıyorum şıklarını tercih etmiştir (Tablo 51, Şekil 38).

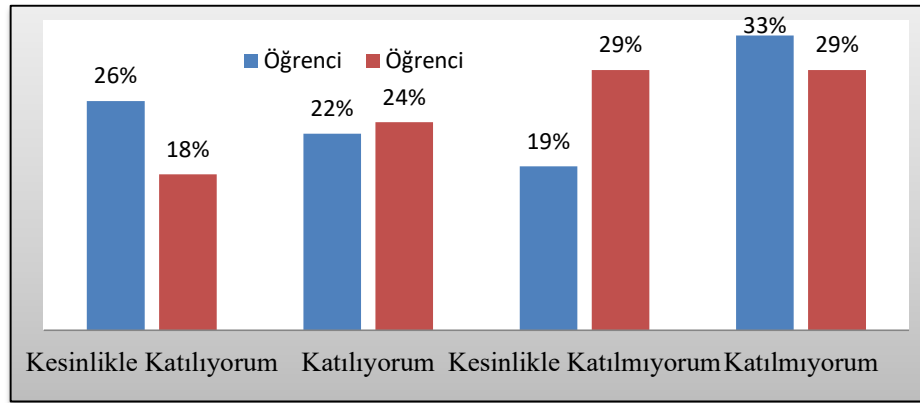
Birecik ve Halfeti 'de yapılan ankette, öğrencilerin %48,1'i yaşadığı ortamın doğal su kaynakları açısından zengin olduğunu düşünmektedir. Bunda en büyük etkenin, Fırat Nehri ve Birecik Barajı'nın bölgede bulunmasıdır.

Tablo 51: “Yaşadığım Ortam Doğal Su Kaynakları Açısından Zengindir” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Oranı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	7	25,9	3	17,6
Katılıyorum	6	22,2	4	23,5
Kesinlikle Katılmıyorum	5	18,5	5	29,4
Katılmıyorum	9	33,3	5	29,4
Toplam	27	100,0	17	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 38: “Yaşadığım Ortam Doğal Su Kaynakları Açısından Zengindir” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlerin 10'u(%58,8) katılmıyorum ile kesinlikle katılmıyorum, 4'ü(%23,5)katılıyorum şikkını tercih ederken, 3'ü (%17,6) kesinlikle katılıyorum yanıtını tercih etmiştir (Tablo 51, Şekil 38).

Öğretmenlerin %58,8'i, Birecik ve Halfeti'nin doğal su kaynakları açısından zengin olmadığını belirtmiştir..

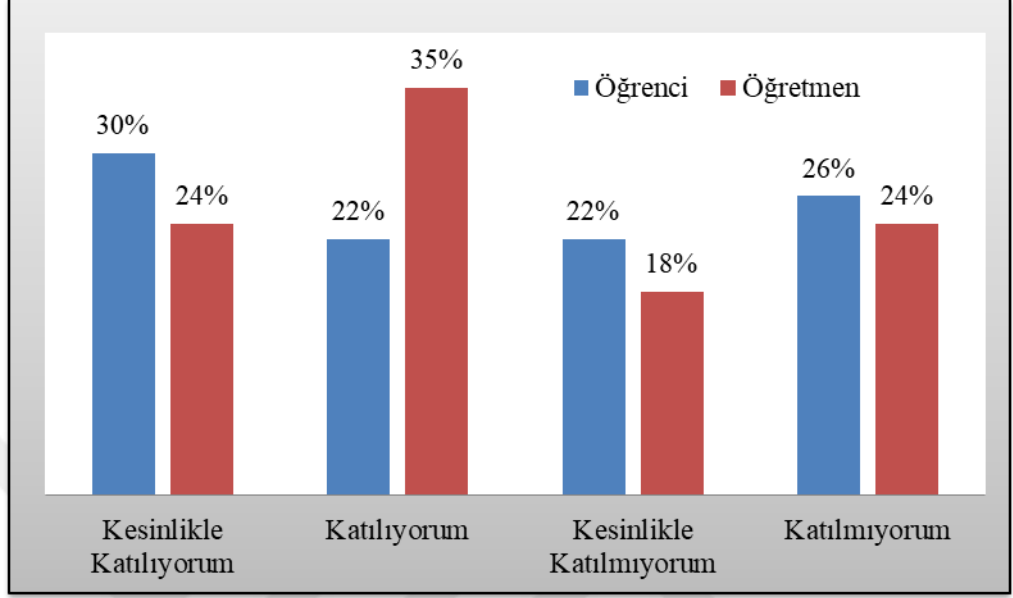
Katılımcılara yöneltilen “doğal su kaynaklarının bol oluşu öğrenme ve öğretme performansımı artırır” sorusuna öğrencilerin 8'i(%29,6) kesinlikle katılıyorum, 6'sı (%22,2) katılıyorum, 6'sı (%22,2) kesinlikle katılmıyorum, 7'si (%25,9) katılmıyorum şikkını tercih etmiştir (Tablo 52, Şekil 39). Öğrencilerin % 51,8'i doğal su kaynaklarının öğrenme performanslarını arttırdığını belirtmiştir.

Tablo 52: “Yaşadığım Ortamda Doğal Su Kaynaklarının Bol Oluşu Öğrenme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Kesinlikle Katılıyorum	8	29,6	4	23,5
Katılıyorum	6	22,2	6	35,3
Kesinlikle Katılmıyorum	6	22,2	3	17,6
Katılmıyorum	7	25,9	4	23,5
Toplam	27	100,0	17	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 39: “Yaşadığım Ortamda Doğal Su Kaynaklarının Bol Oluşu Öğrenme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Öğretmenlerin 6'sı (%35,3) katılıyorum, 4'ü (%23,5) kesinlikle katılıyorum, 4'ü (%23,5) katılmıyorum, 3'ü (%17,6) kesinlikle katılmıyorum şikkını tercih etmiştir (Tablo 52, Şekil 39). Öğretmenlerin % 58,8'i doğal su kaynaklarının öğretim performanslarını arttırdığını belirtmiştir.

Hidrografik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla katılımcılara yöneltilen “Doğal ortam özellikleri (Hidrografya) eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusuna;

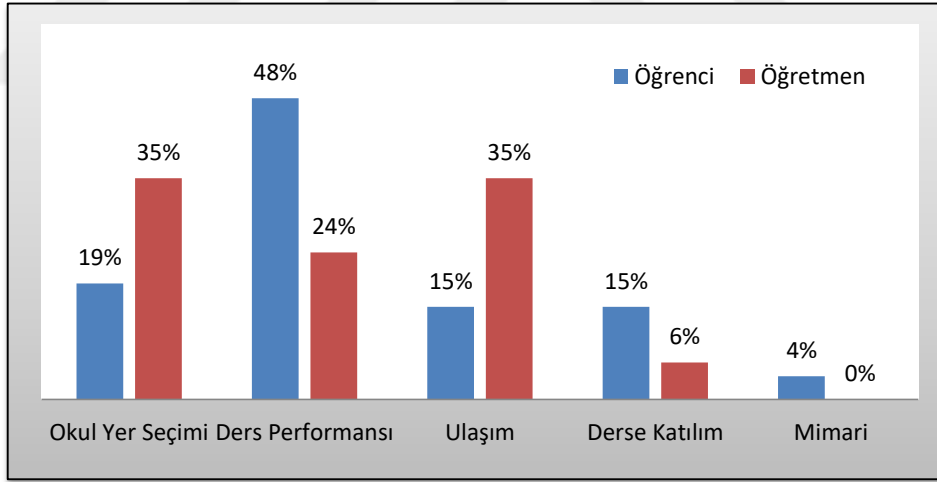
Öğrencilerin 13'ü (%48,1) ders performansı, 5'i (%18,5) okul yer seçimi, 4'ü (%14,8) ulaşım, 4'ü (%14,8) derse katılım ve 1'i (%3,7) mimari şıklarını tercih ettiği görülmektedir (Tablo 53, Şekil 40).

Tablo 53: Doğal Ortam (Hidrografya) Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde%
Okul Yer Seçimi	5	18,5	6	35,3
Ders Performansı	13	48,1	4	23,5
Ulaşım	4	14,8	6	35,3
Derse Katılım	4	14,8	1	5,9
Mimari	1	3,7	-	-
Toplam	27	100,0	17	100,0

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 40: Doğal Ortam Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Doğal ortam(Hidrografya) Eğitim-Öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?" sorusuna öğretmenlerin 6'sı (%35,3) okul yer

seçimi, 4'ü (%23,5) ders performansı, 6'sı (%35,3) ulaşım, 1'i (%5,9) derse katılım cevabını işaretlemiştir (Tablo 53, Şekil 40).

Öğrenciler hidrografik özelliklerin, eğitim-öğretim faaliyetlerini en fazla ders performansı konusunda etkilediğini düşünürken, öğretmenler ise okul yer seçimi ve ulaşım konusunda etkilediğini düşünmektedir.

3.2.5. Bitki Örtüsünün Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri

Bitki örtüsünün eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla öğrencilere “Okulumuzun bulunduğu yerin binalarla çevrili olması öğrenmemi olumsuz etkiler.” Sorusu ile “Ağaçlık bir yerde yaşıyor olmam öğrenmemi artırır.” Soruları yöneltilmiştir. Öğretmenlere ise “Okulumuzun bulunduğu yerin binalarla çevrili olması öğretmemi olumsuz etkiler.” Sorusu ile “Ağaçlık bir yerde yaşıyor olmam ders anlatma performansımı artırır.” soruları sorulmuştur.

“Okulumuzun bulunduğu yerin binalarla çevrili olması öğrenmemi olumsuz etkiler.” Sorusunda öğrencilerin 78'i (% 34,21) kesinlikle katılıyorum, 61'i (%26,75) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken, 41'i (% 17,98) kesinlikle katılmıyorum, 48'i (% 21,05) katılmıyorum seçeneklerini işaretlemiştir.(Tablo 54, Şekil 41). Öğrencilerin %60,96'sı bulunduğu okulun binalarla çevrili olmasının ders çalışma performansını olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Tablo 54: “Okulumuzun Bulunduğu Yerin Binalarla Çevrili Olması Öğrenme-Öğretme performansımı Olumsuz Etkiler.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

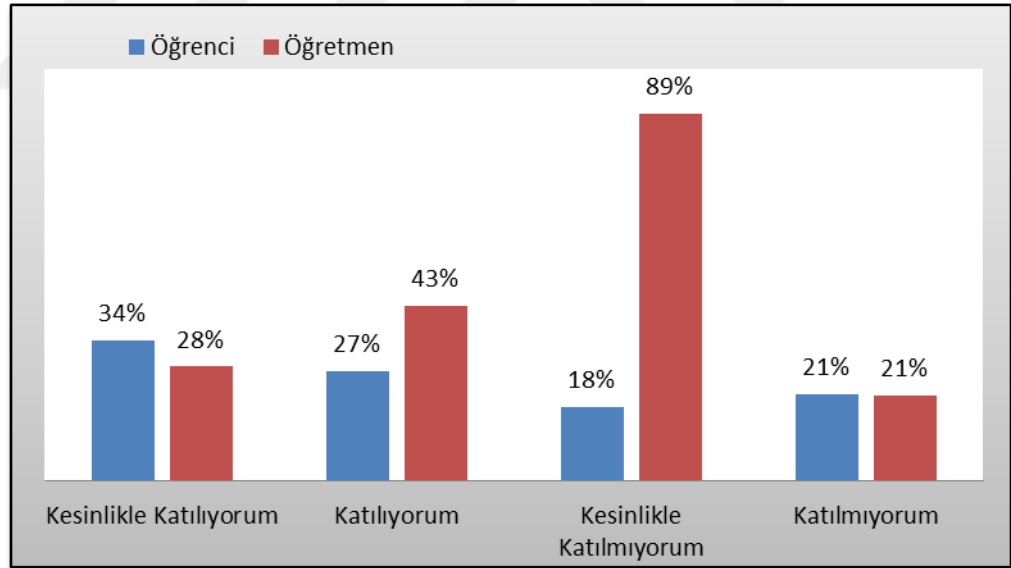
	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde%	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	78	34,21	28	27,72

Katılıyorum	61	26,75	43	42,57
Kesinlikle Katılmıyorum	41	17,98	9	8,91
Katılmıyorum	48	21,05	21	20,79
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

“Okulumuzun bulunduğu yerin binalarla çevrili olması öğretmeni olumsuz etkiler.” sorusunda, öğretmenlerin 28’i (% 27,72) kesinlikle katılıyorum, 43’ü (% 42,57) katılıyorum, 9’u (% 8,91) kesinlikle katılmıyorum, 21’i (% 20,79) katılmıyorum seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir (Tablo 54, Şekil 41). Bulduğu okulun binalarla çevrili olması öğretmenlerin ders anlatma performanslarını olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

Şekil 41: “Okulumuzun Bulunduğu Yerin Binalarla Çevrili Olması Öğrenme-Öğretme Performansımı Olumsuz Etkiler.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

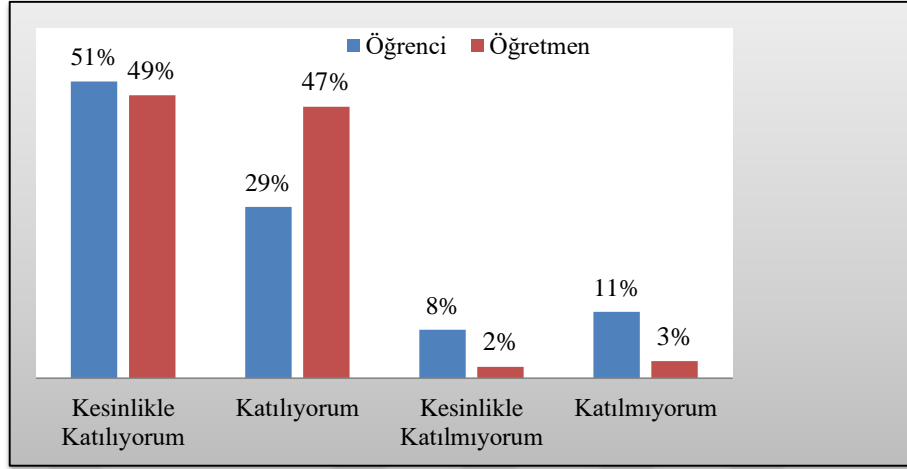
Öğrencilere sorulan “ağaçlık bir yerde yaşıyor olmam öğrenmemi arttırır.” sorusunda öğrencilerin, 116’sı (%50,88) kesinlikle katılıyorum, 67’si (%29,39) katılıyorum, 19’u (% 8,33) kesinlikle katılmıyorum, 26’sı ise (% 11,4) katılmıyorum seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir. Verilen cevaplardan yola çıkarak “ağaçlık bir yerde yaşıyor olmak” öğrenci psikolojisini olumlu etkileyerek, öğrenme performanslarını arttırdığı ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlere yöneltilen “ağaçlık bir yerde yaşıyor olmam öğretme performansımı arttırır.” sorusuna öğretmenlerin 49’u (%48,51) kesinlikle katılıyorum, 47’si (% 46,53) katılıyorum, 2’si (% 1,98) kesinlikle katılmıyorum, 3’ü (% 2,97) katılmıyorum yanıtını vermiştir(Tablo 55, Şekil 42).

Tablo 55: “Ağaçlık Bir Yerde Yaşıyor Olmam Öğrenme-Öğretme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Dağılımı

	Öğrenci Tercih Sayısı	Yüzde %	Öğretmen Tercih Sayısı	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	116	50,88	49	48,51
Katılıyorum	67	29,39	47	46,53
Kesinlikle Katılmıyorum	19	8,33	2	1,98
Katılmıyorum	26	11,4	3	2,97
Toplam	228	100	101	100

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şekil 42: “Ağaçlık Bir Yerde Yaşıyor Olmam Öğrenme-Öğretme Performansımı Arttırır.” Sorusunda Öğrenci Ve Öğretmen Tercihlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Buna bağlı olarak ağaçlık alanların” öğretmenler üzerinde olumlu etki oluşturarak ders anlatma performanslarını arttırdığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerleşmelerin üzerinde bulunduğu sahaların doğal ortam özellikleri, beşeri ve ekonomik faaliyetler üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu çerçeveden bakıldığında İnsan-doğal ortam etkileşiminin bir sonucu olarak, eğitim-öğretim faaliyetlerinin de doğal ortamdan bağımsız bir şekilde gelişmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ilinde doğal ortam(Jeoloji, jeomorfoloji, Klimatoloji, Hidrografya) özelliklerinin ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi ele alınmıştır. Bu etkiyi ortaya koymak amacıyla ortaöğretim kademesinde öğretmen ve öğrencilere yapılacak anketler için ayrı ayrı mekan belirlenmiştir. Jeomorfolojik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak amacı ile ovalık alan için Harran ve Suruç ilçeleri, plato alanları için Bozova, Hilvan ve Viranşehir ilçeleri, dağlık alan için ise Siverek ilçesi belirlenmiştir. Hidrografik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymak amacıyla Birecik ve Halfeti ilçeleri belirlenmiş, iklim ve jeolojik özelliklerin etkisi için ise Şanlıurfa'nın geneli ele alınmış ve buralarda uygulanan anketler analiz edilip değerlendirmeye çalışılmıştır.

Şanlıurfa ilinde doğal ortam (jeoloji, jeomorfoloji, klimatoloji, hidrografya) özelliklerinin ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisinin ortaya konulması amaçlanan bu çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır;

Genel olarak yöneltilen “doğal ortamın (jeoloji, jeomorfoloji, hidrografya, klimatoloji) eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusunda, öğrencilerin %85,96'sı, öğretmenlerin ise %99,01'i etkili olduğunu düşünmektedir. Bu durumda eğitim-öğretim

faaliyetleri planlaması yapılırken doğal ortam özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Jeolojik özelliklerinin etkisini ortaya koymak için doğal afetlerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yöneltilen soruya, öğrenci ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, kesinlikle etkilidir cevabını vermiştir. Bu doğrultuda eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken doğal afetlerin de göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Depremi eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak için “deprem riskinin az olduğu yerler eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygundur.” sorusu yöneltilmiştir. Öğrenci ve öğretmenler, deprem riskinin düşük olduğu alanların eğitim-öğretim faaliyetleri için daha uygun olduğunu düşünmektedir. Bu açıdan bakıldığında üçüncü ve dördüncü derece deprem bölgesinde yer alan Şanlıurfa'nın eğitim-öğretim faaliyetleri açısından uygun bölgeler arasında yer almasının nispeten olumlu bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak depremin, eğitim kurumlarının kuruluş yer seçimi, bina dayanıklılık kalitesi, meskene malzeme temini noktasında etkili olduğunu düşünecek olursak, eğitim-öğretim faaliyetleri planlanırken jeolojik nitelikler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Şanlıurfa ilinde toprak türünün, eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla öğrenci ve öğretmenlere soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlardan katılımcıların çoğunluğunun toprak türünün eğitim-öğretim faaliyetlerini etkilemediğini düşündüğü, ancak yarıya yakın bir kısmının ise etkili olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Şanlıurfa, çeşitli ve aynı zamanda verimli toprak kaynaklarına sahiptir. Toprağın türü, toprak örtüsünün olup olmaması, taşlık olması gibi arazi örüleri eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olabilmektedir. Örneğin Siverek, Hilvan ilçeleri ile Karacadağ çevresinde yoğun olarak görülen taşlık yapıdaki bazalt örtüsü manzara açısından öğrenme ve öğretme performansı üzerinde olumlu ve

olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra aynı zamanda okullara yapı malzemesi, ulaşım ve okul yer seçimi konularını da etkilemektedir. Ayrıca verimli tarım arazisine sahip olan bölgelerde iş imkânının çeşitliliği, tarımda iş gücü ihtiyacı gibi sebeplerden dolayı eğitim-öğretime katılma oranı düşmektedir. Bu yönüyle toprak türünün dolaylı etkisi göz önüne alındığında Şanlıurfa'da Harran, Suruç ve Ceylanpınar gibi verimli tarım arazilerinin yoğun olduğu alanlarda buna benzer bir durum söz konusu olabileceğinden, eğitim-öğretim olanakları daha da iyileştirilmeli ve eğitim, bölgenin tarımsal dokusuna uygun olarak işlevsel hale getirilmelidir.

Jeomorfolojik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile ova, plato ve dağlık alanlarda anketler uygulanmıştır. Ova alanı için Harran ve Suruç ilçeleri belirlenmiştir. Ovalık alanda katılımcılara yöneltilen sorular ve verilen cevaplar doğrultusunda, öğrenci ve öğretmenlerin çoğunluğu yaşadığı alanın topografik özelliklerinin eğitim-öğretim faaliyetlerini “olumlu” etkilediğini belirtirken, önemli sayılabilecek oranda katılımcı ise “etkilemez” yanıtını vermiştir. Ayrıca ankete katılan öğrenciler, ova alanlarının eğitim-öğretim faaliyetlerini en çok “ders performansı” ve “derse katılım” noktasında etkilediğini belirtirken, öğretmenler ise en fazla “ulaşım” ve “derse katılım” üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Plato alanları için örneklem alınan Bozova, Hilvan ve Viranşehir ilçelerinde yapılan anket sonucunda katılımcı öğrenci ve öğretmenler plato alanlarının genel olarak düzlük ve engebeli olduğunu belirtmiş ve eğitim-öğretimi olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, plato alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde en fazla “okul yer seçimi”, “ders performansı” ve “ulaşım” üzerinde etkili olduğunu düşünürken, öğretmenler ise en fazla “ders performansı” ve “ulaşım” üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Dağlık alanlar için örneklem alınan Siverek ilçesinde yapılan anketlerde öğrencilerin çoğunluğu, bulunduğu alanın yer şekillerinin eğitim-öğretimi “olumsuz” etkilediğini ve “hiç etkilemediğini” düşünürken, öğretmenlerin büyük çoğunluğu ise etkilemediğini ve olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca öğrenciler dağlık alanın en fazla “okul yer seçimi” ve “ulaşım” üzerinde, öğretmenler ise en fazla “ders performansı” ve “ulaşım” üzerinde etkili olabileceğini ifade etmiştir.

Yapılan anketler sonucunda jeomorfolojik birimlerden(ova, plato, dağlık) eğitim-öğretim faaliyetleri için en uygun olan alanın “ova alanı” olduğu anlaşılmaktadır. Ovalık alanı plato alanları takip etmektedir. En az uygun olan alanın ise dağlık alan olduğu görülmektedir.

İklim özelliklerinin, ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetleri üzerine etkilerini ortaya koymak amacı ile Şanlıurfa ili genelinde ortaöğretimde öğrenci ve öğretmenlere yapılan anketlerin tamamı dikkate alınarak analiz yapılmıştır. Şanlıurfa iklimi için yöneltilen soruya katılımcıların büyük çoğunluğu “çok sıcak” ve “sıcak” yanıtını vermiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%56,15) bulunduğu alanın ikliminin öğrenme performanslarını “olumsuz” etkilediğini düşünmektedir. Bir kısım öğrenci ise iklimin eğitim-öğretim üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin ise büyük çoğunluğu (%66,34) “olumsuz” ve “çok olumsuz” etkiler yanıtını vermiştir. Katılımcılar, klimatolojik özelliklerin eğitim-öğretim üzerinde en fazla “ders performansı” konusunda etkili olduğunu düşünmektedir. Daha sonra ulaşım ve okul yer seçimi yer almaktadır. Sorulan sorular ve alınan yanıtlar doğrultusunda öğretmenlerin öğretme ve öğrencilerin ise öğrenme performanslarının en yüksek olduğu mevsimin kış mevsimi, en düşük olduğu mevsimin ise yaz mevsimi olduğu anlaşılmaktadır.

Kış mevsiminde güneşli, soğuk, yağmurlu ve karlı havalarda ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir. Öğrenci ve

öğretmenlere yöneltilen sorular çerçevesinde genel olarak; öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu vaktin “kışın güneşli hava” olduğu anlaşılmaktadır.

Yaz mevsiminde tozlu, sıcak, kapalı ve nemli havaların ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Öğrenciler en fazla tozlu havaların (%80,7) ders çalışma isteğini olumsuz etkilediğini düşünürken, öğretmenlerde ise en fazla yazın sıcak havaların (%95,05) ders anlatma isteklerini olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

İlkbahar mevsiminde, genel bir değerlendirme yapıldığında anket uygulanan öğrencilerin %65,35’inin, öğretmenlerin ise % 80,19’unun güneşli havalarda ders çalışma performansının yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgulardan, Sonbahar mevsiminde öğrencilerde ders çalışma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli hava (%60,08), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar sıcak hava (%53,57) olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerde ise, ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin güneşli hava (%84,16), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar kapalı hava (%57,42) olduğu görülmektedir.

Şanlıurfa ilinde kapalı havaların öğrencilerde öğrenme, öğretmenlerde ise öğretme performansı üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacı ile katılımcılara yöneltilen sorular ve alınan yanıtlar doğrultusunda, kapalı havada öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma performansının düşük olduğu görülmektedir.

Hidrografik özelliklerin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacı Birecik ve Halfeti ilçelerinde katılımcılara yöneltilen sorular çerçevesinde doğal su kaynaklarının, öğrencilerde öğrenme, öğretmenlerde ise öğretme performanslarını arttırdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrenciler hidrografik özelliklerin en fazla ders

performansı ve okul yer seçimi üzerinde etkili olduğunu düşünürken, öğretmenler ise okul yer seçimi ve ulaşım üzerinde daha fazla etkili olduğunu düşünmektedir.

Ayrıca okulların bulunduğu alanın binalarla çevrili olmasının öğrencilerde öğrenme, öğretmenlerde ise öğretme performansını olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Çünkü öğrenci için okul yaşam alanları ve çevresi psikolojik olarak dikkat, odaklanma ve algı açısından etkili olabilmektedir. Sıcak ve kurak bir iklime sahip olan Şanlıurfa ilinde okulların çevresinde yoğun yapılaşmanın olması boğucu bir ortam oluşturacağından eğitim ve öğretimi olumsuz etkileyecektir. Bunun yanı sıra ağaçlık bir yerde yaşıyor olmanın öğretme ve öğrenme performansını arttırdığı da elde edilen bir başka sonuçtur. Buna dayanarak eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken manzaranın da göz önünde bulundurulması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akça, H. ve Ela, M. (2012). Türkiye’de eğitim, doğurganlık ve işsizlik ilişkisinin analizi. *Maliye Dergisi*, (163).

Akdemir, İ. O. (2013). Şehirselsel fonksiyonlar-doğal ortam ilişkileri: Elazığ eğitim fonksiyonu örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 23 (1), 1-18.

Akış, A. (2002). GAP’ın Şanlıurfa ili sosyo-ekonomik coğrafyasına etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.

Akpınar, E. (2003). Kelkit ilçesinde coğrafi faktörlerin örgün eğitim üzerindeki etkileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(10), 171-188.

Arđos, M. (1992). *Türkiye’de kuarterner jeomorfolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Arık F. ve Diğerleri (2011). Kent planlamasında jeolojinin önemi ve Konya örneği, I. Konya Kent Sempozyumu, (s.191-204), Konya: Türk Mühendis Mimar Odaları Birliğı.

Asan, C. (2011). Fiziksel mekanın öğrenci başarısına ve öğrenci davranışlarına etkisi. *20.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Atalay, İ. (2005). *Genel fiziki coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Atay, H. Tüvan, A. Demir, Ö. ve Balta, İ. (2012) *İklim değişikliğinin sağlık üzerine etkileri*. Ankara: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü.

Benek, S. (2006). Şanlıurfa ilinin tarımsal yapısı, sorunları ve çözüm önerileri. *coğrafi Bilimler Dergisi*, 4(1), 67-91

Birinci, S., Kaymaz, Ç.K., ve Camcı, A. (2018). Göbekli Tepe'nin arkeolojik turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi: A T A S O B E D*, 22 (3), s. 1357.

Bulgurcu, H. (2003). Okullarda iç hava kalitesi problemleri. *Termodinamik Dergisi*, (135), 113-124.

Bulut, H., Kuş, M., Okuyan, C. ve Bulgurcu, H. (2008) . Üniversite dersliklerinde iç hava kalitesinin değerlendirilmesi. Uluslararası Yapıda Tesisat Teknolojisi Sempozyumu / 8, (s. 223). İstanbul: *Türk Tesisat Mühendislikleri Derneği*

Cömert, R. (2010) *Farklı soru sunum biçimlerinin öğrencilerin fiziki başarılarını ölçmede oluşturduğu farklılıklar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Çağlak, S. Özlü, T. Ve Gündüz, S. (2016). Şanlıurfa ili iklim özelliklerinin enterpolasyon teknikleri ile analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), s. 360-372.

Çatı, K. (2003). Ulaşım Hizmetlerinde Hizmet Kalitesi Ve Bir Uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 121-134.

ÇED Ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü. (2018). Şanlıurfa İli 2017 Yılı Çevre Durum Raporu: Şanlıurfa.

Çekin, A. (2013). Din ve eğitimin toplumsal yönü üzerine değerlendirmeler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi II*, 2(2), 36-48.

Çelen, F.K., Çelik, A. Seferoğlu, S. S. (2011). Türk eğitim sistemi ve PISA sonuçları, *Akademik Bilişim '11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Çiftçi, B. (2016). *Turizm coğrafyası açısından dizi turizmi: Karagül dizisi örneği (Halfeti)*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Şanlıurfa.

Çöl, M. (2010). *Sandıklı ilçesinde eğitim-coğrafya ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.

Dam, H. (2008) Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. *Çorum: Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99.

Doğan, A. (2016). *Adıyaman kentinde coğrafya öğretim yöntemi ve tekniklerinin coğrafya öğretimine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Şanlıurfa.

Doğanay, H. (1994). *Türkiye beşeri coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Kitapevi.

Doğanay, H. ve Zaman, S. (2002). Orta öğretim coğrafya eğitiminde hedefler-stratejiler ve amaçlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(8), 7-25.

Doğan, U. (1997). Gidengelmiz Dağları'nda doğal ortam -insan ilişkileri *Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* (6), 41-61.

DPT. (1990). *GAP Master plan çalışması*, Master Planı Nihai Raporu: Ankara.

DPT. (2001). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı harita, tapu kadastru, coğrafi bilgi ve uzaktan algılama sistemleri*, Ankara: Özel İhtisas Komisyon Raporu. Yayın No: DPT:2554-ÖİK:570.

Eskicumalı, A. ve Eroğlu, E. (2001) Ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme yetenekleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (1), 165-189

Ekinci, C.E. (2007). *Biyoharmoloji*. Ankara: Üniversite Kitabevi.

Elibüyük M. (1997) Coğrafya'nın önemi, tanımı ve sınıflandırılması', Türk kültürü araştırmaları Prof. Dr. Talip YÜCEL'e armağan. *Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yıl XXXIII/1-2*, 105-130.

Elibüyük, M. ve Yılmaz, E.(2010) Türkiye'nin coğrafi bölge ve bölümlerine göre yükselti basamakları ve eğitim grupları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(1), 27-55.

Erinç, S. (1973). Türkiye: insan ve ortam. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (18-19), 1-33.

Erinç, S. (2012).*Jeomorfoloji I*. İstanbul: Der Yayınları.

Erol, O. (2004). *Genel Klimatoloji*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Ersoy, Ş. Özmen, B. Nurlu, M. ve Gökçe, O. (2017). 2016 Yılında dünyada ve Türkiye'de meydana gelen doğa kaynaklı afet kayıplarının istatistiksel değerlendirmesi. *Mavi Gezegen*, (22).

Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Cihan Yayınları.

Esen, F. (2016). Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ve analitik hiyerarşi süreci (AHS) ile Bingöl Ovası ve yakın çevresinde optimal arazi kullanımının belirlenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(38), 176-193.

Gap-Bki, (1994). Şanlıurfa İl Raporu.

Gap Master Plan Çalışması, (1992).Ankara: Master Planı Nihai Raporu, Cilt 1
2 3 4.

Güneş, F. (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Güzel, A. (2009). Tarih öncesi bir yerleşme olan Şanlıurfa'nın kuruluşuna etki eden coğrafi faktörler. *Marmara Coğrafya Dergisi* (19), 108-129.

Güzel, A. (2005). *Şanlıurfa ili yerleşmeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Karadoğan, S. (2005). *Adıyaman Havzasının Genel ve Uygulamalı Jeomorfolojisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.

Karadoğan, S. Tonbul, S. (2005). Adıyaman havzasında kuaternerdeki doğal ortam koşullarının yerleşmelerin dağılışı ve diğer insan faaliyetleri üzerindeki

etkileri. *Türkiye Kuvaterner Sempozyumu*, İstanbul : İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü.

Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.

Karayığit, N. (2017). Sosyo-ekonomik düzeyin psiko-sosyal gelişim ve dindarlığa etkileri. *Denizli: Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (7), 119-133.

Kıldan, O. A. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2).

Koçman, A. (1993). *Türkiye İklimi*. İzmir: Ege Üniv. Edeb. Fak. Yay. No: 72,7.

Koç, T. (1999). Ayvalık Kıyılarında İnsan Ortam Etkileşiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (34), 233-261.

Kurtbörü, Y. (2010). *Türkiye'nin Komşu Ülkeleri ile Olan Dış Ticareti ve Geliştirilmesinde Eğitimin Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

OECD. (2013). Eğitim Politikası Genel Görünümü: Türkiye. *MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü: Ankara*.

Özçağlar, A. (1996).Türkiye'nin idari coğrafyası bakımından köy, bucak, ilçe, il ve belde kavramları üzerine düşünceler. *AÜ DTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi*. (12), 7-25.

Özçağlar, İ. (2006). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.

Özen Y. Gül, A. ve Gülaçtı, F.(2007). Demokratik Eğitim Politikası (Eleştirel Bir Yaklaşım). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 111-130.

Özgür, E.M. (1998). *Türkiye nüfus coğrafyası*. Ankara: GMC Basın-Yayın Ltd. Şti.

Rızvanoğlu, M.S. ve Cenak, D. (2017). *Şanlıurfa kültür ve turizm rehberi*, Şanlıurfa: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Satan, A. A. (2014). Dini inanç ve bilişsel esneklik düzeylerinin öznel iyi oluş düzeyine etkisi. *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(7), 56-74.

Sındır, R. (2018). Çaldıran Ovası ve çevresinde doğal ortam insan ilişkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(78), 157-177.

Sönmez, V. (2005). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sepetçioğlu, M. Y. (2013) Şanlıurfa ili taŐkım sorunları ve çözümler. *e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Engineering Sciences, IA0339*, 8 (1), 21-38.

Şengün T. (2007). *Harput platosunda doğal ortam-insan ilişkileri ve doğal çevre planlaması* (Basılmamış Doktora Tezi). F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.

Şahinalp, M. S. (1998). *Harran Ovasının ve yakın çevresi'nin coğrafi etüdü ve planlaması* (YayınlanmamıŐ yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Şahinalp, M. S. (2005). *Şanlıurfa Őehriniin kuruluş ve gelişmesi* (YayınlanmamıŐ Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Şahinalp, M. S. (2007). Neden ve sonuçları ile Şanlıurfa'da yaşanan sel felaketi. *Türk Coğrafiya Dergisi*, (49), 89-122.

Şahin, B. (2002). *Özel dershanelerin türk eğitim sistemindeki yeri ve önemi* (YayınlanmamıŐ Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırıkkale.

Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tarım ve Köy İŞleri Bakanlığı, (2006). Şanlıurfa Tarım Master Planı.

Tezcan, M. (1978). Kùltür ve eğitim ilişkileri. *Eğitim Ve Bilim Dergisi*, 3(15), 3-16.

Tolun, N. (1975). *1/500.000 ölçekli Türkiye jeoloji haritası izahnameli Hatay paftası*. Ankara:M. T. A. E. Yayını.

Tunçdilek, N. (1985). *Türkiye’de relief şekilleri ve arazi kullanımı*. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay. No:3279.

Tümertekin, E. (1973). *Türkiye’de şehirleşme ve şehirsell fonksiyonlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay. No:1840, Coğr. Enst. Yay. No:72.

Tümertekin, E. (1994). *Beşeri coğrafyaya giriş*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay. No:3819, Ed. Fak. Yay. No.2464.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2002). *Beşeri coğrafya insan-kùltür-mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154.

Yalçınlar, İ. (1976).*Türkiye jeolojisine giriş (paleozoik açısından)*. İstanbul: İ.Ü. Edeb. Fakùltesi Coğrafya Enstitüsü Yayını, No:2089.

Yıldırım, C. (2010). Farklı kültürel yapıların çocuklar üzerinde etkisi. *19.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Kıbrıs: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Yılmaz, T. (2014). *Eğitim ekonomi ilişkisine eleştirel bir yaklaşım* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın

İNTERNET KAYNAKLARI

(05.01.2019) <https://www.afad.gov.tr/tr/25439/E-Kutuphane> adresinden edinilmiştir.

(23.12.2018) <https://www.aktuelpdr.net/category/egitim-ogretim-genel> adresinden edinilmiştir.

(01.01.2018) <https://atlas.harita.gov.tr/#10/36.7857/39.1109> adresinden edinilmiştir.

(10.08.2018) <http://www.investsanliurfa.com/sectorler/sanliurfada-dis-ticaretin-mevcut-durumu--81> adresinden edinilmiştir.

(10.11.2018) https://www.jmo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=402 adresinden edinilmiştir.

(10.11.2018) <https://www.kigem.com/sinav-kazandiran-saatler.html> adresinden edinilmiştir.

(20.12.2018) https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/16_iklim-saglik-etki.pdf adresinden edinilmiştir.

(18.12.2018) <http://www.sanliurfakulturturizm.gov.tr/Eklenti/53827,kultur-ve-turizm-rehberipdf.pdf?0> adresinden edinilmiştir.

(02.01.2019) www.tuik.gov.tr adresinden edinilmiştir.